

**ANEKS NR 2
DO UMOWY NR 00013-6933-UM0240013/15
Z DNIA 19 MAJA 2016 r.**

zawarty w dniu 07 sierpnia.....2017 r. w Toruniu

pomiędzy :

Województwem Kujawsko-Pomorskim

z siedzibą w Toruniu, Plac Teatralny 2, 87-100 Toruń

reprezentowanym przez Zarząd Województwa, w imieniu którego działają:

- 1) Dariusz Kuczana - Wicemarszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- 2) Zbigniew Ostrowski - Wicemarszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego

a

Partnerstwem „Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie”,

z siedzibą w **Tucholi,**

przy ul. **Pocztowej 7, 89-500 Tuchola,**

NIP 5611600370,

numer KRS **0000587217,**

reprezentowanym przez:

- 1) **Magdalenę Kurpinowicz – Prezes Zarządu Partnerstwa „Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie”;**
- 2) **Teresę Cherek - Kanabaj – Skarbnik Zarządu Partnerstwa „Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie”;**

Na podstawie umowy nr **00013-6933-UM0240013/15** z dnia **19 maja 2016 r.** oraz ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U z 2015, poz. 378), Strony postanawiają, co następuje:

§ 1

W umowie wprowadza się następujące zmiany:

1/ W załączniku nr 1 do umowy, rozdział I LSR otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 1 do niniejszego Aneksu.

- 2/ W załączniku nr 1 do umowy, rozdział III LSR otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 2 do niniejszego Aneksu.
- 3/ W załączniku nr 1 do umowy, rozdział V LSR otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 3 do niniejszego Aneksu.
- 4/ W załączniku nr 1 do powołanej na wstępie umowy, rozdział VI LSR otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 4 do niniejszego Aneksu.
- 5/ W załączniku nr 1 do powołanej na wstępie umowy, rozdział VIII LSR otrzymuje brzmienie określone w załączniku nr 5 do niniejszego Aneksu.

§ 2

Pozostałe warunki Umowy nie ulegają zmianie.

§ 3

Aneks został sporządzony w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym egzemplarzu dla każdej ze stron umowy.

§ 4

Aneks wchodzi w życie z dniem podpisania.

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA

Wicemarszałek Województwa

1)
Krzysztof Kurczab (1)

Wicemarszałek Województwa

2)
Zbigniew Ostrowski (1)

LGD

PREZES
 PARTNERSTWA "LGD
 BORY TUCHOLSKIE"

1)
Magdalena Kurpinowicz

Magdalena Kurpinowicz

2)
 S.K.A.R.B.N.I.K.

PARTNERSTWA "LGD
 BORY TUCHOLSKIE"

T. Cherek - Kanabaj
 Teresa Cherek - Kanabaj

PARTNERSTWO
 "LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA
 BORY TUCHOLSKIE"
 ul. Pocztowa 7, 89 - 500 Tuchola
 BIURO: ul. Murowa 8, 89-500 Tuchola
 tel./fax: 52 33 61 213
 NIP: 5611600370

I CHARAKTERYSTYKA LGD

Nazwa: Partnerstwo "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie"

Partnerstwo "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie" zostało utworzone 07.07.2015r. uchwałą Zebrania Założycielskiego i w dniu 19.11.2015r. zostało wpisane do rejestru stowarzyszeń Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000587217. Partnerstwo swoim zasięgiem obejmuje obszar powiatu tucholskiego, czyli 5 gmin wiejskich: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice oraz 1 gminę miejsko - wiejską Tuchola. Siedziba mieści się w Tucholi, przy ul. Pocztowej 7.

I.1 Opis obszaru objętego LSR na lata 2014 - 2020

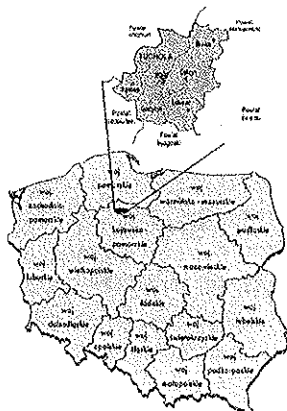
Obszar objęty niniejszą Lokalną Strategią Rozwoju obejmuje obszar sześciu gmin z powiatu tucholskiego, zajmujących obszar 1075 km² i zamieszkałych przez 48 283 osoby. Na terenie Partnerstwa znajduje się tylko jedno miasto Tuchola, liczba 13 949 mieszkańców (GUS na 31.12.2015r.) Poniższa tabelka przedstawia wykaz gmin według kryteriów obszaru i ludności (wg danych GUS na dzień 31.12.2013r.).

Nazwa gminy	Powierzchnia w km ²	Liczba ludności (stan 31.12.2013r.)
Cekcyn	252	6678
Gostycyn	136	5219
Kęsowo	109	4451
Lubiewo	163	5900
Śliwice	175	5580
Tuchola	240	20455
Tuchola (obszar wiejski)	222	6506
Tuchola (miasto)	18	13949
Razem	1075	48 283

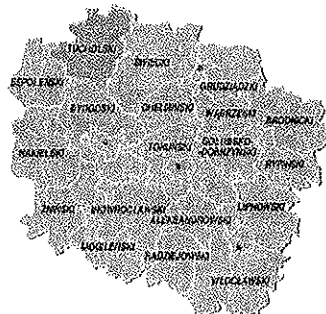
Źródło: Regionalny Bank Danych GUS

Powyższe gminy stanowią administracyjnie obszar powiatu tucholskiego, więc mamy do czynienia ze spójnością przestrzenną.

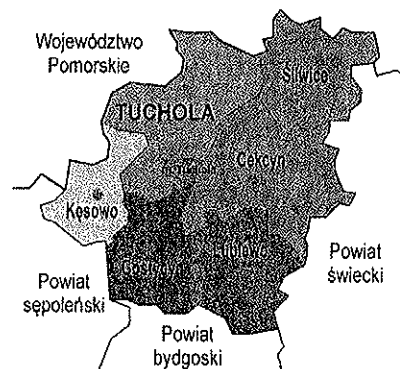
Obszar objęty LSR zajmuje część regionu Borów Tucholskich. Gminy z tego obszaru łączy podobieństwo ukształtowania terenu, na który wpływ miały zlodowacenia. Szczególnie wyróżnia się płaska i piaszczysta równina sandrowa oraz polodowcowe rynny, wypełnione przez długie i głębokie jeziora oraz rzeki. Powyższe ukształtowanie terenu wskazuje na spójność geograficzną. Poniżej przedstawiamy mapę administracyjną obszaru objętego LSR:

Mapa. Położenie Partnerstwa "LGD Bory Tucholskie" na tle Polski.

Mapa. Powiaty w województwie kujawsko-pomorskim.

Mapa. Granice gmin wchodzących w skład Partnerstwa "LGD Bory Tucholskie"

Niniejsza Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność jest strategią wielofundusową, finansowaną w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 -2020. Jak wynika z charakteru obszaru, operacje w ramach powyższych EFSI będą mogły być realizowane na całym obszarze objętym LSR. Wyjątkiem będą operacje dotyczące rewitalizacji (Przedsięwzięcie "Feste odnówka"), które ze względu na zapisy RPO WK-P nie mogą być realizowane w miastach.

1.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa i doświadczenie

Partnerstwo "Lokalna Grupa Działania "Bory Tucholskie" powstało z inicjatywy i na podstawie doświadczeń związku stowarzyszeń Lokalna Grupa Działania "Bory Tucholskie", która realizowała Lokalną Strategię Rozwoju w okresie programowania 2007 - 2013. Proces tworzenia partnerstwa w ramach podejścia Leader na terenie Borów Tucholskich rozpoczął się w 2004 r. Kolejnym etapem budowania partnerstwa były spotkania (maj-sierpień 2005r.) z przedstawicielami trzech sektorów: NGO, lokalnymi przedsiębiorcami oraz przedstawicielami sektora publicznego. W wyniku tych spotkań zaczęła krystalizować się początkowa struktura LGD jako związku stowarzyszeń o nazwie "Bory Tucholskie". Propagowanie zasad podejścia Leader i budowanie partnerstwa odbywało się w ramach realizacji projektu "Stymulowanie zrównoważonego rozwoju gmin: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice i Tuchola" w ramach Schematu I PPL +. Projekt ten był realizowany w okresie jesień 2005 - zima 2006 i zakończył się stworzeniem Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich LGD "Bory Tucholskie" 2006-2008. Wykorzystano olbrzymi potencjał drzemiący w liderach lokalnych społeczności oraz animatorach życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego. Dzięki temu strategia była dokumentem umożliwiającym realizowanie dążeń lokalnej społeczności do poprawy jakości życia i zaspokajaniu aspiracji mieszkańców obszarów wiejskich. W wyniku realizacji projektu związek stowarzyszeń Lokalna Grupa Działania „Bory Tucholskie” został wpisany 2 lutego 2006r. do Krajowego Rejestru Sądowego i uzyskał osobowość prawną. Członkami założycielami było pięć stowarzyszeń. Dzięki realizacji II Schematu Pilotażowego Programu Leader + LGD rozszerzyło się o kolejnych członków, ich liczba wzrosła od 74 w 2009r do 104 w 2014r.

W myśl aktualnych przepisów dozwolona jest tylko jedna forma prawna dla lokalnych grup działania, tj. "stowarzyszenie". W wyniku konsultacji z LGD Bory Tucholskie podjęto decyzję o utworzeniu nowej Lokalnej Grupy Działania, która będzie spełniała wszystkie warunki formalno - prawne określone przez Ustawodawcę. Przystąpiono do promocji tego pomysłu i opracowania Statutu nowej LGD. Zebranie założycielskie zwołano na dzień 07.07.2015r. Zainteresowanie ze strony mieszkańców było bardzo duże, gdyż w zebraniu założycielskim wzięło udział 60 osób reprezentantów wszystkich sektorów, z czego 39 podmiotów było członkami LGD "Bory Tucholskie". Możemy więc powiedzieć, biorąc pod uwagę skład członkowski, że Partnerstwo jest nieformalnym kontynuatorem działań LGD "Bory Tucholskie". Doświadczenie naszych członków sięga I schematu Pilotażowego Programu Leader + (gmina Tuchola) realizowanego w latach 2005 - 2006, a już II schemat Programu Pilotażowego Leader + realizowane były przez LGD "Bory Tucholskie". LGD "Bory Tucholskie" w ramach podpisanej z Samorządem Województwa w 2009r. umowy o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, rozdysonowało blisko 7 mln zł, dzięki czemu samorządy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy i instytucje kultury zrealizowały 219 operacji. Ponadto LGD zrealizowało 3 projekty współpracy na łączną kwotę ok. 160 000zł. Wszystkie samorządy gminne były członkami LGD od początku realizacji LSR 2007-20, mają one bardzo duże doświadczenie w pozyskiwaniu środków zewnętrznych i realizacji różnorodnych projektów. Partnerstwo "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie" jest stowarzyszeniem otwartym dla wszystkich osób i podmiotów chcących działać na rzecz zrównoważonego rozwoju obszaru LGD jako jego członkowie.

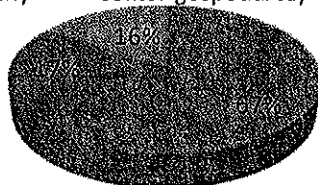
1.3 Opis struktury Partnerstwa "LGD Bory Tucholskie"

Zgodnie z § 5 Statutu członkiem zwyczajnym Partnerstwa może być każda osoba fizyczna lub prowadząca działalność gospodarczą posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, która działa na rzecz rozwoju obszaru Partnerstwa i złoży deklarację członkowską wraz rekomendacją 3 członków zwyczajnych Partnerstwa.

Członkiem Partnerstwa może zostać również osoba prawna, w tym jednostka samorządu terytorialnego, która działa na obszarze, którego dotyczy Lokalna Strategia Rozwoju, wykonuje działalność związaną z realizacją celów Partnerstwa, Na dzień 21.12.2015r. Partnerstwo "LGD Bory Tucholskie" liczy 74 członków. Są to przedstawiciele trzech sektorów: publicznego (12 członków), gospodarczego (13 członków) i społecznego, w tym mieszkańcy (49 członków).

**Członkowie Partnerstwa
"Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie"**

■ sektor społeczny ■ sektor gospodarczy ■ sektor publiczny

Członkami Partnerstwa "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie"(na dzień 21.12.2015r.) są:

Lp	Imię i Nazwisko	Nazwa Instytucji/organizacji/firmy	Reprezentowany sektor
1.	Bereda Jan	Gospodarstwo Rolne	gospodarczy
2.	Bonk Jan	Stowarzyszenie na Rzecz Ocalenia Śladów Przeszłości w Gminie Cekcyn "Światło"	społeczny
3.	Borowiecka - Gutsze Renata	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
4.	Brzuchalski Zbigniew	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
5.	Bujny Krzysztof	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
6.	Cherek - Kanabaj Teresa	Towarzystwo Miłośników Ziemi Śliwickiej KNIĘJA	społeczny
7.	Cieślik Aleksander	Aleksander Cieślik "ALEKSANDER" Cieślik Aleksander	gospodarczy
8.	Dąbrowska Mirosława	Tucholski Ośrodek Kultury	publiczny
9.	Falkowska Mariola	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
10.	Gajewski Zygmunt	FIRMA "PAU-MAT" Zygmunt Gajewski	gospodarczy
11.	Gierszewski Maciej	Gmina Tuchola	publiczny
12.	Głaza - Nispeł Genowefa	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
13.	Gromowski Bogusław	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
14.	Grzywacz Karol	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
15.	Grzywacz Piotr	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
16.	Januszewski Mieczysław	Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Usługowo - Handlowe "MARS" Spółka z o.o.	gospodarczy
17.	Januszewski Radosław	Gmina Kęsowo	publiczny
18.	Jastak Joanna	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
19.	Jącyńska Gizela	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
20.	Jawor Ewa	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
21.	Karolewska Hanna	ART. MAX Hanna Karolewska	gospodarczy
22.	Karwasz Joanna	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
23.	Kasica - Kołomyjska Barbara	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
24.	Kądziela Jerzy	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
25.	Kłodziński Jan	BAU- KOMPLEX Jan Kłodziński	gospodarczy
26.	Kołodziejska Janina	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
27.	Koniarska Łucja	Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych "Bory Tucholskie"	społeczny
28.	Korda Maciej	Powiat Tucholski	publiczny
29.	Kostrzewska Regina	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
30.	Kowska Jolanta	Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Lubiewo	społeczny

		"BORY"	
31.	Kowalski Andrzej	REMAK Andrzej Kowalski	gospodarczy
32.	Kozłowski Marek	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
33.	Krenska Hanna	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
34.	Król - Pawelska Felicyta	Towarzystwo Miłośników Ziemi Cekcyńskiej	społeczny
35.	Kucharski Ireneusz	Gmina Gostycyn	publiczny
36.	Kurpinowicz Magdalena	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
37.	Lewandowska Maria	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
38.	Lorczak Ewa	Gminny Ośrodek Kultury w Gostycynie	publiczny
39.	Malak Michał	MALMI Michał Malak	gospodarczy
40.	Mazur Agnieszka	MAGA Agnieszka Mazur	gospodarczy
41.	Moncka Justyna	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
42.	Mrozik Agnieszka	Stowarzyszenie na Rzecz Szkoły w Lubiewie "Szkoła z Pomysłem"	społeczny
43.	Ochala Jerzy	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
44.	Olejniczak Ewelina	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
45.	Oleszkiewicz Michał	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
46.	Piasecka Barbara	Stowarzyszenie Społeczno - Kulturalne BURCHAT	społeczny
47.	Pik Jadwiga	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
48.	Polom Anna	Gospodarstwo Agroturystyczne "OKONINKA"	gospodarczy
49.	Przytarska Marzena	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
50.	Redlarski Paweł	Miejska Biblioteka Publiczna w Tucholi	publiczny
51.	Reszka Zofia	Gmina Lubiewo	publiczny
52.	Rydzkowski Krzysztof	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
53.	Sikorska Maria	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
54.	Sikorski Fryderyk	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
55.	Słomiński Mariusz	Agencja Rachunkowo - Informacyjna WIDMAR	gospodarczy
56.	Spica Piotr	Gmina Śliwice	publiczny
57.	Sucha Ewelina	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
58.	Szczęсна Monika	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
59.	Szczypiorska Ewa	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Sołectwa Żalno	społeczny
60.	Szwarc Anna	Gminny Ośrodek Kultury w Śliwicach	publiczny
61.	Szymczak Wioletta	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
62.	Śliwa Dorota	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
63.	Śmieszek Malina	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
64.	Urbański Andrzej	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
65.	Weyna Agnieszka	SPÓŁDZIELNIA SOCJALNA PROGRES	gospodarczy
66.	Weyna Wojciech	Stowarzyszenie Mieszkańców i Miłośników Pily nad Brdą "BUKO"	społeczny
67.	Wilkievicz Justyna	Gmina Cekcyn	publiczny
68.	Wiśnioch Beata	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Kęsowa	społeczny
69.	Wojtalewicz Agnieszka	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
70.	Zakryś Elżbieta	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
71.	Zdanowski Krzysztof	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec
72.	Ziółkowski Michał	Firma Usługowo Handlowa Michał Ziółkowski	gospodarczy
73.	Złotowska Izabela	Gminny Ośrodek Kultury w Cekcynie	publiczny
74.	Żak Magdalena	Mieszkaniec	społeczny - mieszkaniec

I.4 Struktura Rady Decyzyjnej Partnerstwa "LGD Bory Tucholskie"

Zgodnie z § 14 pkt. 4 Statutu liczba członków Rady Decyzyjnej ustalona jest przez Walne Zebranie Członków w liczbie od 10 do 15 osób. W skład Rady Decyzyjnej Partnerstwa "LGD Bory Tucholskie" wchodzi 15 osób. Skład Rady Decyzyjnej został wybrany podczas Walnego Zebrania Członków w dniu 9.12.2015r.

Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach opracowywanej Lokalnej Strategii Rozwoju oraz ustalenie kwoty wsparcia.

Zgodnie z Uchwałą nr 4/II/2015 I Zwyczajnego Walnego Zebrania Członków Partnerstwa "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie" podział Rady Decyzyjnej ze względu na reprezentację sektorów:

- sektor publiczny - 7 osób
- sektor społeczny, w tym mieszkańcy - 4 osoby
- sektor gospodarczy - 4 osoby

Członkowie Rady Decyzyjnej (na dzień 09.12.2015r.):

L.p.	Imię i Nazwisko Członka Rady	Nazwa Instytucji/organizacji/firmy	Gmina
Sektor publiczny			
1.	Januszewski Radosław	Gmina Kęsowo	Kęsowo
2.	Kołodziejska Janina	Mieszkaniec (pracownik Gminnego Ośrodka Kultury)	Gostycyn
3.	Piasecka Barbara	Stowarzyszenie Społeczno - Kulturalne BURCHAT (pracownik Gminnego Ośrodka Kultury)	Gostycyn
4.	Reszka Zofia	Gmina Lubiewo	Lubiewo
5.	Spica Piotr	Gmina Śliwice	Śliwice
6.	Szczęсна Monika	Mieszkaniec (pracownik Urzędu Gminy)	Cekcyn
7.	Złotowska Izabela	Gminny Ośrodek Kultury w Cekcynie	Cekcyn
Sektor gospodarczy			
1.	Bereda Jan	Gospodarstwo Rolne w Małej Kloni	Gostycyn
2.	Januszewski Mieczysław	Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Usługowo - Handlowe "MARS" Spółka z o.o.	Śliwice
3.	Mazur Agnieszka	MAGA Agnieszka Mazur	Tuchola
4.	Weyna Agnieszka	Spółdzielnia Socjalna PROGRES	Tuchola
Sektor społeczny			
1.	Borowiecka - Gutsze Renata	mieszkaniec	Kęsowo
2.	Falkowska Mariola	mieszkaniec	Cekcyn
3.	Jawor Ewa	mieszkaniec	Gostycyn
4.	Zakryś Elżbieta	mieszkaniec	Lubiewo

Skład ten jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i zapewnia taką reprezentację, że ani władze publiczne, ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez organ decyzyjny. W składzie Rady Decyzyjnej znajdują się co najmniej po jednym przedsiębiorcy, kobiecie i osobie poniżej 35 roku życia.

I.5 Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Członkowie Rady Decyzyjnej wybierani są przez Walne Zebranie Członków LGD, spośród członków tego Zebrania. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia. Członkowie Rady mają obowiązek osobistego uczestniczenia w posiedzeniach Rady oraz znajomości LSR, obiektywnej oceny wniosków, podnoszenia swoich kompetencji, m.in. poprzez udział w szkoleniach organizowanych przez LGD. Udzielanie przez Członka Rady pełnomocnictwa do udziału w pracach Rady jest niedopuszczalne. Członkowie Rady składają pisemne deklaracje o swojej bezstronności co do wyboru operacji, nad którymi prowadzone będzie głosowanie. Każdy złożony wniosek jest oceniany przez każdego Członka Rady obecnego na posiedzeniu, o ile dana osoba złoży deklarację bezstronności. LGD prowadzi rejestr interesów Członków Rady, pozwalający na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/poszczególnymi projektami. Członek Rady, który wyłączył się z udziału w głosowaniu jest zobowiązany opuścić salę obrad na czas oceny wniosku.

Zgodnie z przyjętymi procedurami, w każdym pojedynczym głosowaniu dotyczącym wyboru operacji, musi być zachowany parytet, zgodnie z którym co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru pochodzi od Członków niebędących przedstawicielami sektora publicznego, a także żadna z grup interesu nie może mieć więcej niż 49% głosów. Szczegółowe zasady dokonywania oceny i wyboru operacji określają zapisy w Regulaminie Organizacyjnym Rady Decyzyjnej, w dokumencie "Procedury wyboru operacji w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność "Dekel do borowiackiej grapy" (odnoszącym się zarówno do projektów grantowych, jak i do operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD), a ponadto opisane są w rozdziale VI LSR.

I.6 Dokumenty regulujące funkcjonowanie Partnerstwa "LGD Bory Tucholskie"

Zasady i procedury funkcjonowania Partnerstwa "Lokalne Grupy Działania Bory Tucholskie" zostały określone w Statucie uchwalonym w dniu 07.07.2015r. Władzami Partnerstwa są: Walne Zebranie Członków, Zarząd i Komisja Rewizyjna. Kadencja władz trwa 4 lata.

Zarząd Partnerstwa składa się z następujących osób:

Lp.	Imię i Nazwisko	Funkcja
1	Magdalena Kurpinowicz	Prezes Zarządu
2	Maciej Gierszewski	Wiceprezes Zarządu
3	Justyna Wilkiewicz	Sekretarz Zarządu
4	Teresa Cherek - Kanabaj	Skarbnik Zarządu
5	Joanna Jastak	Członek Zarządu
6	Beata Wiśnioch	Członek Zarządu
7	Wojciech Weyna	Członek Zarządu

Dokumentami wewnętrznymi regulującymi zasady działania Partnerstwa są:

Lp.	Rodzaj dokument	Sposób uchwalania / aktualizacji	Regulowane kwestie
1	Statut Partnerstwa "LGD Bory Tucholskie"	Statut oraz jego aktualizacje przyjmuje Walne Zebranie Członków	Sposób działalności LGD, zakres praw i obowiązków członków Partnerstwa oraz organów LGD
2	Regulamin Walnego Zebrania Członków Partnerstwa "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie"	Walne Zebranie Członków Partnerstwa "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie"	Zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Walnego Zebrania Członków
3	Regulamin Rady Decyzyjnej Partnerstwa "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie"	Walne Zebranie Członków Partnerstwa "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie"	Określa organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady Decyzyjnej, zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji
4	Regulamin Pracy Biura Partnerstwa "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie"	Zarząd Partnerstwa "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie"	Określa organizację pracy Biura, regulacje dotyczące praw i obowiązków pracowników biura LGD, zasady świadczenia doradztwa przez pracowników oraz metody oceny jego efektywności

1.7 Wiedza i doświadczenie osób zaangażowanych w opracowanie i realizację LSR

Partnerstwo "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie" posiada wykwalifikowaną kadre zarządzającą oraz pracowników biura Partnerstwa. Wiedza i doświadczenie kadry są zabezpieczeniem właściwej realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. 4 Członków Zarządu Partnerstwa, to także członkowie Zarządu Lokalnej Grupy Działania "Bory Tucholskie", którzy pełnią swoją funkcję od 2006 r. (Teresa Cherek - Kanabaj, Beata Wiśnioch) oraz 2007r. (Magdalena Kurpinowicz, Justyna Wilkiewicz). Obecny Wiceprezes Partnerstwa - Maciej Gierszewski był pierwszym Dyrektorem Biura LGD "Bory Tucholskie" (2007-2009r.)

Zadaniem Biura Partnerstwa będzie realizacja LSR i bezpośrednia współpraca z beneficjentami. Obecnie w biurze zatrudnione są dwie osoby, posiadające wiedzę i doświadczenie dotyczące wdrażania podejścia LEADER, nabyte w ramach zatrudnienia w LGD "Bory Tucholskie". Dyrektor biura wdrażała LSR w okresie programowania 2007 -2013 (zatrudniona od 2009r.), a specjalista do spraw organizacyjno - promocyjnych wdrażał Pilotażowy Program LEADER + w okresie 2004 - 2006 (zatrudnienie od 2007r.)

Planuje się, że do realizacji niniejszej strategii zostaną zatrudnione jeszcze dwie osoby.

LSR "Dekel do borowiackiej grapy" wdrażać będzie zespół w składzie:

- Dyrektor Biura LGD
- specjalista do spraw koordynowania projektów
- specjalista do spraw obsługi projektów grantowych
- specjalista do spraw organizacyjno - promocyjnych

Księgowość prowadzona jest przez firmę zewnętrzną, jednakże przewiduje się możliwość zatrudnienia specjalisty do spraw księgowości.

Na dzień opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju 50% zatrudnionych pracowników biura Partnerstwa posiada doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu regionalnym/lokalnym.

Szczegółowe zakresy obowiązków na poszczególnych stanowiskach pracy (w tym zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy), a także zakres świadczonego przez biuro doradztwa określa Regulamin Pracy Biura Partnerstwa "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie".

Doradztwo świadczone przez pracowników biura i pomiar jego efektywności

Biuro Partnerstwa zobowiązane jest do świadczenia bezpłatnego doradztwa dla beneficjentów w zakresie ogólnych założeń LSR, wypełniania wniosku o przyznanie pomocy, realizacji projektu, wniosku o płatność oraz z innych aspektów funkcjonowania podmiotów, nie związanych z wdrażaniem Lokalnej Strategii Rozwoju.

Jakość i efektywność udzielonego doradztwa będzie oceniana zgodnie z "Zasadami świadczenia oraz oceny jakości i efektywności doradztwa świadczonego w Biurze Partnerstwa Lokalnej Grupy Działania Bory Tucholskie" (załącznik do Regulaminu pracy biura).

Animacja lokalna i współpraca - zadania i metody pomiaru

Zadania z zakresu animacji i współpracy w głównej mierze wykonywane będą przez specjalistę do spraw organizacyjno - promocyjnych. Będzie on jednak wspierany przez Dyrektora biura i pozostałych pracowników.

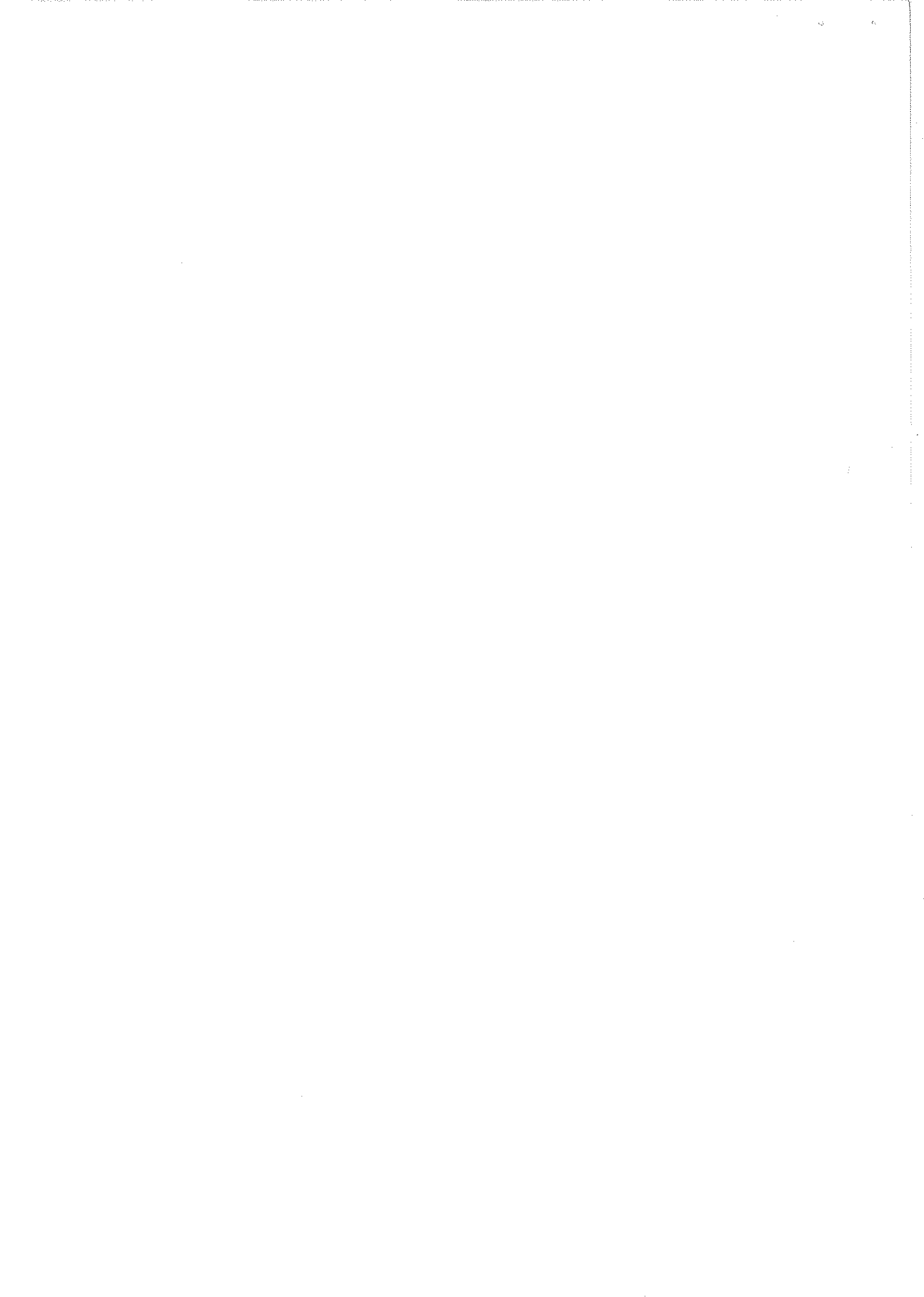
Zadania dotyczące animacji i współpracy obejmują przede wszystkim działania zawarte w planie komunikacji, czyli m.in.:

- realizacja kampanii informacyjnej (przygotowywanie informacji na stronę internetową, prowadzenie fan-page'a na portalu społecznościowym, organizacja promocji w mediach, zakupu gadżetów i materiałów edukacyjnych)
- spotkania informacyjno-konsultacyjne/szkolenia dla beneficjentów, potencjalnych beneficjentów i mieszkańców dot. wdrażania LSR,
- organizację imprez promocyjnych (wydarzeń własnych LGD oraz wydarzeń z udziałem LGD
- organizacja szkoleń dla zespołu wdrażającego LSR

a także:

- wsparcie dla lokalnych liderów,
- włączanie się w tworzenie warunków do rozwoju ekonomii społecznej,
- pomoc lokalnym koordynatorom projektów w rozwijaniu własnych pomysłów w projekty kwalifikujące się do aplikowania o środki z różnych źródeł,
- docieranie do grup defaworyzowanych - pomoc w diagnozowaniu i rozwiązywaniu ich problemów.

Metodą pomiaru efektywności realizacji zadań z zakresu animacji i współpracy będzie przede wszystkim ankieta badania satysfakcji uczestników wydarzeń animacyjnych (szkoleń, imprez, konferencji itp.). Badanie ankietowe będzie prowadzone bezpośrednio po zakończeniu danego wydarzenia, ale będzie to także część ewaluacji prowadzonej przez LGD, dotyczącej wdrażania LSR i funkcjonowania Biura.

W LSR określono następujące grupy defaworyzowane, które w jej ramach uzyskają wsparcie:

Uzasadnienie wyboru grupy	Opis planowanego wsparcia
<p>Osoby do 35 roku życia</p> <p>Na terenie objętym LSR zanotowano ujemne saldo migracji międzypowiatowych (-87). W badaniach ankietowych przeprowadzonych przez LGD aż 31% badanych wskazało, że młodzi ludzie planują opuścić swoją miejscowość.</p> <p>Wg danych PUP na 31.12.2013 osoby do 35 roku życia stanowiły 56% bezrobotnych (2223 osób).</p> <p>Powinniśmy więc dbać o to, aby młodzi ludzie nie uciekali z naszego terenu, mogli znaleźć tutaj pracę, byli zadowoleni z jakości życia m.in. dzięki dobremu dostępowi do infrastruktury oraz szerokiej ofercie spędzania czasu wolnego.</p> <p>Potwierdzają to także wyniki badania ankietowego, gdzie grupa „młodzież” była najczęściej wskazywana jako priorytetowi odbiorcy działań. Ponadto 409 osób wskazało na potrzebę realizacji inicjatyw dla dzieci i młodzieży.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - możliwość ubiegania się o premie na rozpoczęcie działalności gosp. oraz preferencje punktowe w lokalnych kryteriach wyboru. - tworzenie miejsc pracy przez istniejące firmy oraz preferencje punktowe w lokalnych kryteriach wyboru w przypadku zatrudnienia osób z grupy defaworyzowanej - szkolenia zawodowe w ramach aktywizacji społeczno – zawodowej oraz działania samopomocowe ze środków EFS - przedsięwzięcia aktywizacyjne i integracyjne w ramach grantów PROW, w szczególności dla dzieci i młodzieży
<p>Osoby niepracujące (nieaktywne zawodowo i zarejestrowane w PUP)</p> <p>Zdecydowana większość respondentów (78%) w badaniu ankietowym przeprowadzonym przez LGD wskazało na swoje niezadowolenie w odniesieniu rynku pracy. Bezrobotni byli drugą po młodzieży grupą wskazywaną jako priorytetowi odbiorcy działań w LSR, a tworzenie nowych miejsc pracy było najczęściej wskazywanym działaniem.</p> <p>Trudną sytuację na rynku pracy potwierdzają dane statystyczne: stopa bezrobocia w powiecie tucholskim w grudniu 2013 r. wynosiła 21,8% (w województwie kujawsko - pomorskim 18,1%, w Polsce - 13,4%).</p> <p>Ponadto bezrobocie jest najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej (1230 rodzin).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - możliwość ubiegania się o premie na rozpoczęcie działalności gosp. oraz preferencje punktowe w lokalnych kryteriach wyboru. - tworzenie miejsc pracy przez istniejące firmy oraz preferencje punktowe w lokalnych kryteriach wyboru w przypadku zatrudnienia osób z grupy defaworyzowanej - szkolenia zawodowe w ramach aktywizacji społeczno – zawodowej oraz działania samopomocowe ze środków EFS
<p>Osoby niepełnosprawne</p> <p>Aż 29% respondentów w badaniu ankietowym przeprowadzonym przez LGD wskazało osoby niepełnosprawne jako priorytetowych odbiorców działań w LSR. Osoby niepełnosprawne stanowiły (na 31.12.2013r.) wprawdzie tylko 6,9% ogółu bezrobotnych, jednakże jest to grupa, którą bardzo trudno przywrócić na rynek pracy, o czym świadczą poniższe dane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tylko 8,5% wszystkich podjęć pracy w 2013 r. stanowiły podjęcia pracy przez osoby niepełnosprawne - szkolenia zawodowe nie podjęła w 2013r. żadna osoba niepełnosprawna, a tylko 6,4% wszystkich staży odbywały osoby niepełnosprawne (świadczy to o tym, że grupa w bardzo niewielkim stopniu korzystała z różnych form aktywizacyjnych). <p>Ponadto niepełnosprawność jest trzecią (po ubóstwie i bezrobociu) przyczyną korzystania z pomocy społecznej) na obszarze LSR.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - możliwość ubiegania się o premie na rozpoczęcie działalności gosp. oraz preferencje punktowe w lokalnych kryteriach wyboru. - tworzenie miejsc pracy przez istniejące firmy oraz preferencje punktowe w lokalnych kryteriach wyboru w przypadku zatrudnienia osób z grupy defaworyzowanej - szkolenia zawodowe w ramach aktywizacji społeczno – zawodowej oraz działania samopomocowe ze środków EFS - przedsięwzięcia aktywizacyjne i integracyjne w ramach grantów PROW, w szczególności dla seniorów
<p>Seniorzy powyżej 50 roku życia</p> <p>Dane statystyczne wskazują, że nasze społeczeństwo coraz bardziej się starzeje. Najbardziej wyraźną oznaką postępującego starzenia społeczeństwa będzie silny wzrost udziału grupy najstarsze. W "Prognozie ludności w woj. kuj.-pom. do 2035 r. wg powiatów i wybranych grup wieku" szacuje się, że odsetek ludności w wieku 60+/65+ wrośnie w woj. kuj.-pom. o 53,3%, a na terenie powiatu tucholskiego będzie on jeszcze wyższy i wyniesie ok. 70-80%.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - możliwość ubiegania się o premie na rozpoczęcie działalności gosp. oraz preferencje punktowe w lokalnych kryteriach wyboru. - tworzenie miejsc pracy przez istniejące firmy oraz preferencje punktowe w lokalnych kryteriach wyboru w przypadku zatrudnienia osób z grupy

17% respondentów w badaniu ankietowym przeprowadzonym przez LGD wskazało seniorów jako jedną z priorytetowych grup odbiorców działań w LSR. Ponadto 272 osoby wskazały na potrzebę rozwoju usług opiekuńczych.	defaworyzowanej - szkolenia zawodowe w ramach aktywizacji społeczno – zawodowej oraz działania samopomocowe ze środków EFS - przedsięwzięcia aktywizacyjne i integracyjne w ramach grantów PROW, w szczególności dla seniorów
--	---

III.2 Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości

Na terenie Partnerstwa LGD Bory Tucholskie na dzień 31.12.2013 funkcjonowały 3392 podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON.

Tabela 1. Liczba podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Tuchola miasto	945	950	1004	1134	1210	1268	1312	1355	1428	1392	1420	1407	1423	1427	1450	1420	1387	1392	1397
Tuchola obszar wiejski	169	193	207	206	214	226	242	272	286	270	274	269	273	281	272	282	278	297	301
Cekcyn	185	252	271	299	314	357	348	378	403	382	388	394	399	413	382	402	410	415	415
Gostycyn	145	199	224	243	261	287	314	329	332	315	328	322	336	354	364	371	353	357	369
Kęsowo	74	104	123	132	137	162	161	168	177	170	182	184	197	200	197	204	211	217	222
Lubiewo	129	196	217	243	267	286	294	318	333	326	331	334	328	334	338	358	329	321	345
Śliwice	182	235	259	289	291	324	310	321	330	313	322	336	330	353	319	318	329	348	343
powiat razem	1829	2129	2305	2546	2694	2910	2981	3141	3289	3168	3245	3246	3286	3362	3322	3355	3297	3347	3392

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

W latach 1995 - 2013 liczba podmiotów gospodarczych na obszarze LGD wzrosła o 85,5%. Najwyższy wzrost, bo aż 3 - krotny zanotowała gmina Kęsowo, co wynikało z bardzo słabego poziomu rozwoju w okresie początkowym i wzrostu polegającego na nadrabianiu strat w stosunku do lepiej rozwiniętych obszarów. Pomimo jednak tak dynamicznego wzrostu (1995 - 74, 2013r. - 222), gmina Kęsowo wciąż notuje najniższy wskaźnik wśród gmin naszego obszaru i jeden z najniższych w województwie. Dużą dynamiką rozwoju cechowały się także gmina Lubiewo (wzrost liczby podmiotów ponad 2,6 razy) oraz gmina Gostycyn (wzrost ponad 2,5 - razy). Miasto Tuchola zwiększyło liczbę podmiotów o niespełna 48%. Natomiast obszary wiejskie gminy Tuchola oraz gmina Śliwice wykazywały najniższe wzrosty i w całym okresie nawet nie podwoiły liczby zarejestrowanych podmiotów. Poza gminą Kęsowo, gdzie wciąż obserwuje się zwiększanie liczby podmiotów w rejestrze REGON, na terenie całego obszaru widoczna jest w ostatnich latach ich stagnacja - w niektórych gminach obecnie jest ich nawet mniej niż w poprzednich latach. Analiza potencjału gmin w ogólnym potencjale obszaru LGD, wskazuje na duże zmiany, które zaszły w tym zakresie w ostatnich latach. W roku 1995 miasto Tuchola skupiało ponad połowę wszystkich firm, a łącznie gmina Tuchola koncentrowała prawie 61% wszystkich podmiotów. Obecnie miasto skupia tylko 41% podmiotów, cała gmina - połowę wszystkich na obszarze LGD. Znacznie wzrosło znaczenie gmin: Gostycyn z niespełna 8% do prawie 11% i Lubiewo - z nieco ponad 7% do ponad 10% wszystkich zarejestrowanych na obszarze LGD podmiotów. Znaczny jest też wzrost udziału w ogólnym potencjale gminy Kęsowo (z zaledwie 4% - 6,5%) choć obiektywnie nie jest to wciąż duży udział. Poprawiło się także znaczenie gminy Cekcyn, a znaczenie gminy Śliwice pozostało w praktyce bez zmian, choć na przestrzeni tych lat ilość podmiotów w tej gminie ulegała ciągłym zmianom. Wśród gmin obszaru LGD najwyższy wskaźnik przedsiębiorczości (liczba zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców) wykazuje gmina Tuchola - 82,6. Na tę uśrednioną dla gminy wartość składa się wskaźnik w mieście

wynoszący 99,5 oraz bardzo niski wskaźnik na obszarach wiejskich gminy wynoszący tylko 46,0. **Wysoki wskaźnik dla miasta bardzo zawiąza średni wskaźnik przedsiębiorczości dla obszaru, który wynosi 69,3.** Wskaźnik ten należy do bardzo niskich w porównaniu z innymi powiatami województwa kujawsko - pomorskiego.

Żadna z gmin z tego powodu nie przekracza średniej wartości dla obszaru. Najwyższy wskaźnik wśród gmin wiejskich jest w gminie Gostycyn i wynosi 67,8. Nieco gorsze natomiast wskaźniki prezentują gminy Śliwice i Cekcyn w granicach 62,0. Wyraźnie niższy jest wskaźnik przedsiębiorczości w gminie Lubiewo i wynosi niespełna 55, a najniższy w gminie Kęsowo na poziomie 48,3 .

Struktura własnościowa podmiotów gospodarki narodowej na obszarze LGD jest zbliżona do średniej wojewódzkiej: 94,5% to podmioty z sektora prywatnego (3205 podmiotów), 5,5% to podmioty z sektora publicznego (wg danych BDL na 31.12.2103r). W sektorze prywatnym największy odsetek stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą: 2586 podmiotów (76%).

Przedsiębiorczość społeczna na obszarze LSR jest rozwinięta w niskim stopniu. Wprawdzie 5,2% wszystkich podmiotów gospodarki narodowej stanowią podmioty z trzeciego sektora, czyli fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne, jednakże ich aktywność w sferze gospodarczej jest bardzo niewielka. Na naszym terenie działają tylko 2 spółdzielnie socjalne: Spółdzielnia Socjalna „Progres” (data rejestracji w KRS 14.09.2012, założona przez 2 stowarzyszenia: BUKO oraz PROGRES) oraz Spółdzielnia Socjalna „Borowiacki Wigor” (data rejestracji w KRS 15.09.2015, złożona przez Gminę Gostycyn oraz stowarzyszenie BURCHAT).

Struktura branżowa

Tabela 5. Liczba zarejestrowanych podmiotów wg rodzajów działalności

Sekcja/działalność	Opis	Gmina Cekcyn	Gmina Gostycyn	Gmina Kęsowo	Gmina Lubiewo	Gmina Śliwice	Gmina Tuchola
	Ogółem	415	369	222	345	343	1698
SEKCJA A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	53	37	23	32	26	76
1	Uprawy rolne, chów i hodowla zwierząt, łowiectwo, włączając działalność usługową	16	25	21	22	12	63
2	Leśnictwo i pozyskiwanie drewna	37	12	2	10	14	13
3	Rybactwo	0	0	0	0	0	0
SEKCJA C	Przetwórstwo przemysłowe	48	44	20	43	59	175
10	Produkcja artykułów spożywczych	4	15	5	4	2	26
11	Produkcja napojów	0	0	1	0	0	0
12	Produkcja wyrobów tytoniowych	0	0	0	0	0	0
13	Produkcja wyrobów tekstylnych	1	0	0	0	0	4
14	Produkcja odzieży	3	2	2	1	0	9
15	Produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych	0	0	0	0	1	0
16	Produkcja wyrobów z drewna oraz korka,	22	2	4	12	25	35
17	Produkcja papieru i wyrobów z papieru	0	0	0	0	0	3
18	Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	1	1	0	0	0	6
25	Produkcja metalowych wyrobów gotowych,	5	7	2	10	5	31
31	Produkcja mebli	1	2	2	3	14	9
SEKCJA F	Budownictwo	80	71	23	52	47	209
SEKCJA G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	71	89	72	66	82	388
45	Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych	17	22	16	11	15	85
46	Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	13	19	17	14	12	73
47	Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	41	48	39	41	55	230

SEKCJA H	Transport i gospodarka magazynowa	24	15	12	25	25	67
SEKCJA I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	10	6	4	19	8	41
55	Zakwaterowanie	3	1	1	6	0	8
56	Działalność usługowa związana z wyżywieniem	7	5	3	13	8	33
SEKCJA J	Informacja i komunikacja	2	2	3	2	5	37
SEKCJA K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	7	6	8	8	6	39
SEKCJA L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3	5	4	1	1	102
SEKCJA M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15	19	5	13	18	116
SEKCJA N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	16	4	6	5	4	36
SEKCJA O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	13	9	11	11	8	21
SEKCJA P	Edukacja	21	8	7	18	14	97
SEKCJA Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	17	15	3	13	13	123
SEKCJA R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7	5	5	11	6	35
SEKCJA S	Pozostała działalność usługowa	27	28	15	21	19	123
	Pozostałe - nie wykazane powyżej	1	6	1	5	2	13
RAZEM		6679	5264	4495	5853	5585	20451

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Analiza struktur branżowych wskazuje nie tylko na istotne różnice zachodzące pomiędzy gminami naszego obszaru, ale także w stosunku do średnich wartości wojewódzkich. Przeciętnie na obszarach wiejskich województwa największe znaczenie mają następujące rodzaje działalności:

- Sekcja G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) skupiająca ponad ¼ wszystkich podmiotów (w roku 2013 - 26,4%)
- Sekcja F (Budownictwo) - 14,7%
- Sekcja C (przetwórstwo przemysłowe) - 10,3 %
- Sekcja H (Transport i gospodarka magazynowa) - 7,3%
- tzw. usługi publiczne ("sfera budżetowa") - skupiające administrację, edukację, ochronę zdrowia, pomoc społeczną- (sekcje O,P,Q) - 9,5%
- Sekcja A (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) - 7,1 %

Wymienione powyżej działalności skupiają około ⅓ wszystkich podmiotów. Na obszarach wiejskich terenu LGD należy zwrócić uwagę na następujące cechy charakterystyczne struktury:

- znacznie wyższy jest udział sekcji A- jednak w stosunku do innych obszarów wiejskich województwa, gdzie dominują działalności stricte rolnicze, na naszym obszarze, dobrze rozwinęły się także działalności w zakresie leśnictwa - w gminach Cekcyn i Śliwice takich podmiotów jest więcej niż "rolniczych"; na terenie województwa kujawsko - pomorskiego obszar LGD (powiat tucholski) ma najwyższy wskaźnik liczby podmiotów w dziale 02 (leśnictwo i pozyskiwanie drewna w odniesieniu do liczby ludności (1,8/1000 mieszkańców)
- gmina Cekcyn wykazuje największą wśród 144 gmin województwa liczbę podmiotów w dziale 02 - jest to 37 i pod względem wskaźnika tego rodzaju firm na 1000 mieszkańców zajmuje pierwszą pozycję, gmina Śliwice zajmuje 9 pozycję, Gostycyn - 14, Lubiewo 17, Tuchola 52, Kęsowo 63.
- pod względem ogólnego stanu przetwórstwa przemysłowego, gminy obszaru LGD (poza Tucholą) zajmują dość odległe lokaty (gmina Tuchola zajmuje pod względem liczby podmiotów w sekcji C - 16 pozycję, natomiast pozostałe od 59 do 128), ale gminy Tuchola i Gostycyn wyróżniają się dużą ilością firm w zakresie produkcji artykułów spożywczych (9 i 16 lokata), a gminy Tuchola, Śliwice i Cekcyn dużą liczbą firm w zakresie produkcji wyrobów z drewna oraz korka (odpowiednio 6,10 i 12 pozycja); gmina Tuchola zajmuje 11 pozycję pod względem liczby firm prowadzących produkcję maszyn. **Zdecydowanie brak jednak na tym terenie uciążliwego przemysłu.**

Wskaźniki branżowe odniesione do liczby mieszkańców wskazują, że ponadprzeciętnie dobrze rozwinęły się następujące działalności (oprócz wspomnianego wyżej pozyskiwania i przetwórstwa drewna):

- produkcja artykułów spożywczych w gminie Gostycyn - 4, najwyższy wskaźnik wśród 144 gmin województwa

- produkcja wyrobów z drewna oraz korka - gmina Śliwice - 2, gmina Cekcyn 6, gmina Lubiewo - 14, gmina Tuchola, najwyższe wskaźniki wśród 144 gmin województwa,
- produkcja mebli - gmina Śliwice - najwyższy wskaźnik wśród 144 gmin województwa - 19 lokata;
- budownictwa - gmina Gostycyn lokuje się na 20 pozycji pod względem ogólnego wskaźnika budownictwa, ale w zakresie specjalistycznych robót budowlanych- na pozycji 4.

W obszarach o małej liczbie mieszkańców, zazwyczaj notuje się nieproporcjonalnie wysoki udział usług publicznych w ogólnej liczbie zarejestrowanych podmiotów. Bez względu na liczbę ludności i niezależnie od stanu rozwoju typowych działalności gospodarczych, w każdym obszarze funkcjonują (w podobnym zakresie) - usługi związane z administracją publiczną, edukacją, ochroną zdrowia, opieką społeczną - są one utrzymywane ze środków publicznych (tzw. strefa budżetowa). Im mniejsza jest łączna liczba zarejestrowanych podmiotów, tym większy jest udział tego sektora - jest to sytuacja całkowicie typowa. Dlatego też na obszarze LGD usługi publiczne stanowią nieproporcjonalnie większą część ogółu zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON. Łącznie podmioty działające w sekcjach O, P, Q (czyli: administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne, edukacja, opieka zdrowotna i pomoc społeczna) stanowią przeciętnie 9,5% na obszarach wiejskich województwa i 11,7% w miastach województwa. W mieście Tuchola udział ich wynosi 15,2% w gminach Cekcyn i Lubiewo - ponad 12%, w gminie Śliwice - ponad 10, w gminie Kęsowo - 9,5%, w gminie Gostycyn - 8,7%. Tabela 9. Porównanie stanu przedsiębiorczości gmin powiatu w działalnościach kluczowych dla rozwoju gospodarczego (wskaźnik na 1000 mieszkańców)

	Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	Sekcja F - Budownictwo	Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	„Usługi publiczne” (Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, Sekcja P - Edukacja, Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją)
Średnia wartość dla obszarów wiejskich województwa	7,1	10,1	18,2	5,0	7,8
Wartość minimalna dla obszarów wiejskich województwa	1,2	4,3	6,9	0,7	2,3
Wartość maksymalna dla obszarów wiejskich województwa	20,9	19,3	41,9	16,4	35,9
Wartość dla gmin:					
Cekcyn	7,2	12,0	10,6	3,6	8,7
Gostycyn	8,4	13,5	16,9	2,8	7,0
Kęsowo	4,4	5,1	16,0	2,7	5,8
Lubiewo	7,3	8,9	11,3	4,3	9,1
Śliwice	10,6	8,4	14,7	4,5	7,3
o.w. Tuchola	4,3	7,3	10,1	1,7	5,6
Śr. dla obszaru LGD	6,5	9,2	13,3	3,3	7,3
pozycje gmin wśród 127 obszarów wiejskich województwa					
Cekcyn	45	30	115	79	30
Gostycyn	28	15	46	94	55
Kęsowo	91	122	57	99	86
Lubiewo	38	66	108	60	23
Śliwice	10	79	72	54	47

o.w.Tuchola	95	97	122	119	91
-------------	----	----	-----	-----	----

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Analizowane kluczowe działalności stanowią następujący % wszystkich zarejestrowanych podmiotów gospodarczych: przeciętnie na obszarach wiejskich województwa - 70,1

w gminie Cekcyn - 67,7

w gminie Gostycyn - 69,4

w gminie Kęsowo - 68,9

w gminie Lubiewo - 69,3

w gminie Śliwice - 74,1

na obszarach wiejskich gminy Tuchola - 62,1

Ponieważ ogólny wskaźnik przedsiębiorczości (liczba podmiotów do liczby ludności) na obszarze LGD jest dość niski, to także wskaźniki cząstkowe (obliczane dla poszczególnych rodzajów działalności) będą niższe, niż w obszarach o ogólnie dobrym stanie rozwoju przedsiębiorczości. Na terenie obszaru LGD uwagę zwraca przede wszystkim zróżnicowana sytuacja w zakresie działalności uważanych za kluczowe dla rozwoju. W szczególności:

- W sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) - poza obszarami wiejskimi gminy Tuchola, wszystkie gminy wykazują wskaźniki powyżej średniej,
- W sekcji F (budownictwo) - korzystna sytuacja gmin Gostycyn i Cekcyn (wyraźnie powyżej średniej, pozostałe gminy poniżej średniej, w tym Kęsowo na poziomie około połowy wartości średniej),
- W sekcji G (handel i naprawy) - wszystkie gminy wyraźnie poniżej średniej (przy średniej równej 18,2/1000, najlepsza gmina - Gostycyn - wykazuje wskaźnik 16,9/1000; bardzo niekorzystna sytuacja w gminach Cekcyn, Lubiewo i w obszarach wiejskich gminy Tuchola - wskaźniki na poziomie 10 - 11/1000),
- W sekcji H (transport i gospodarka magazynowa) - wszystkie gminy wyraźnie poniżej średniej (przy średniej 5,0/1000 - najlepsza gmina Śliwice ma wskaźnik 4,5/1000),
- w zakresie usług publicznych rozszerzonych o działalność związaną z kulturą i rozrywką (sekcja R - część podmiotów w tej sekcji to podmioty publiczne, większość komercyjne) - gminach Lubiewo i Cekcyn sytuacja korzystniejsza od średniej, w gminach Śliwice i Gostycyn - nieco gorsza, w gminie Kęsowo i na obszarach wiejskich gminy Tuchola - znacznie poniżej średniej).

Obszar LGD utożsamiany jest z **działalnościami turystycznymi**. Ich specyfika powoduje, że trudno jest statystycznie wyrazić stan rozwoju tego typu działalności (a więc wskazać jaka część podmiotów gospodarczych jest powiązana bezpośrednio lub pośrednio z działalnościami turystycznymi, albo w ich ujęciu: jaka część podmiotów gospodarczych funkcjonuje dzięki turystyce). W praktyce bardzo niewiele rodzajów działalności służy wyłącznie ruchowi turystycznemu (np. placówki handlowe obsługujące ruch turystyczny nie są w żaden inny sposób klasyfikowane niż placówki handlowe obsługujące mieszkańców) i nie jest możliwe "wydzielenie" sektora turystycznego.

W statystykach możliwa jest jedynie identyfikacja dwóch rodzajów działalności, które w zdecydowanej mierze będą związane z obsługą turystyki - a więc ich stanu rozwoju może świadczyć o potencjale turystycznym, są to:

- zakwaterowanie (dział 55) - gmina Lubiewo lokuje się na 5 pozycji pod względem wskaźnika podmiotów na 1000 mieszkańców na 1000 mieszkańców w tym dziale - firm takich działa jednak ogólnie w województwie bardzo niewiele (w całym województwie GUS wykazuje ich 685, a na obszarach wiejskich województwa - 397, na obszarze LGD -19, a w gminie Lubiewo - 6, (nie są to pełne dane, nie uwzględniają wszystkich form udzielania noclegów,
- działalność usługowa związana z wyżywieniem (dział)- na obszarze LGD wskazuje się 69 podmiotów tego rodzaju, w tym aż 33 w gminie Tuchola, 13 w gminie Lubiewo, 8 - Śliwice, 7- Cekcyn, 5 - Gostycyn, 3 - Kęsowo. Wartości te - zarówno bezwzględne, jak i w odniesieniu do liczby mieszkańców, lokują gminy obszaru na odległych pozycjach w województwie. Pod względem liczby podmiotów najlepsza gmina Tuchola jest na 18 - tej pozycji, pozostałe gminy natomiast zajmują pozycje od 52 do 116. Pod względem wskaźnika na 1000 mieszkańców, najlepszy wynik ma gmina Lubiewo, gdyż zajmuje 22 pozycję.

III.3 Opis rynku pracy

III.3.1 Sytuacja demograficzna

Łączna liczba mieszkańców na obszarze LGD to 48 283 osoby. Na wsi mieszkają 34 334 osoby, a w mieście Tucholi - 13 949 osób. Gminy obszaru LGD cechują się zróżnicowaną liczbą mieszkańców. Do gmin dużych na tle województwa należy gmina Tuchola - z liczbą mieszkańców prawie 20 500. Zajmuje ona 14 pozycję wśród 144 gmin województwa kujawsko - pomorskiego. Pozostałe gminy zaliczają się do średnich lub małych (zwłaszcza gmina Kęsowo). Wyróżnikiem gmin obszaru LGD jest bardzo mała gęstość zaludnienia na obszarach wiejskich, która wynosi 32 osoby/km². Średnia gęstość zaludnienia na obszarze LGD jest również bardzo niska i mimo wliczenia miasta Tuchola wynosi 45 osób/km², a średnia w kraju to 123 osoby/km². Niska gęstość zaludnienia jest czynnikiem istotnie ograniczającym rozwój - wpływa nie tylko na koszty zapewnienia obsługi w zakresie infrastruktury (jest to więc ważny czynnik kształtowania budżetów lokalnych), ale także ogranicza rozwój przedsiębiorczości (mały popyt generowany przez dany obszar). Gęstość zaludnienia jest niestety cechą bardzo trwałą - a więc stanowi w praktyce niezmiennie, niekorzystne uwarunkowanie rozwoju. Na obszarach wiejskich LGD wszystkie gminy zanotowały wzrost zaludnienia w latach 2004 - 2013, miasto Tuchola natomiast minimalny spadek (różnica wynosi 27 osób). Zmiany liczby ludności na terenie powiatu mają miejsce przede wszystkim wskutek przyrostu naturalnego.

Tabela. Ruch naturalny ludności

gmina	urodzenia - przeciętna roczna liczba			zgony - przeciętna roczna liczba			przyrost naturalny - przeciętna roczna liczba		
	za ostatnie 15 lat	za ostatnie 10 lat	za ostatnie 5 lat	za ostatnie 15 lat	za ostatnie 10 lat	za ostatnie 5 lat	za ostatnie 15 lat	za ostatnie 10 lat	za ostatnie 5 lat
Cekcyn	80	82	83	61	60	62	19	23	22
Gostycyn	66	66	67	51	50	50	15	16	17
Kęsowo	53	56	59	38	38	34	15	18	26
Lubiewo	71	71	69	54	54	55	17	18	14
Śliwice	69	65	60	52	50	47	17	15	13
Tuchola - razem	220	219	221	177	177	178	43	42	44
Tuchola - miasto	141	140	145	115	115	117	25	25	27
Tuchola - obszar wiejski	79	79	77	62	62	60	17	17	16
	559	559	560	433	429	425	125	132	135

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Gminy obszaru LGD cechują się ujemnym bilansem ruchu migracyjnego. Obszary wiejskie gminy Tuchola oraz gmina Cekcyn notują niewielki saldo dodatnie, pozostałe - saldo ujemne, które w gminach Gostycyn i Kęsowo jeśli się utrzyma może być niebezpieczne ze względu na skalę (zbyt duży ubytek w stosunku do liczby mieszkańców). Także miasto Tuchola traci mieszkańców w wyniku migracji - w ciągu 5 lat (2009 - 2013) było to łącznie prawie 260 osób. Na uwagę zasługuje fakt, że obszar jest niezbyt atrakcyjny dla napływu migracyjnego. W latach 2009 - 2013 gminy Śliwice i Gostycyn należały do obszarów o najmniejszej skali napływu migracyjnego wśród obszarów wiejskich województwa, niskie wskaźniki cechowały także pozostałe gminy z wyjątkiem obszarów wiejskich gminy Tuchola, które lokowały się wśród wartości przeciętnych.

Tabela. Ruch migracyjny ludności

Jednostka	suma napływu 2009-13	suma odpływu 2009-13	saldo 2009-13
Cekcyn	352	310	42
Gostycyn	201	288	-87
Kęsowo	215	291	-76
Lubiewo	267	294	-27
Śliwice	208	248	-40
Tuchola - miasto	589	848	-259
Tuchola - obszar wiejski	418	335	83
RAZEM	2250	2614	-364

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Od kilku lat powszechnie dostrzeganym problemem demograficznym jest **postępujące starzenie się ludności**, przejawiające się rosnącą liczbą i udziałem ludności starszej, przy malejącej liczbie i udziale grup najmłodszych. W ujęciu grup ekonomicznych wyraża się to w najlepiej dostrzeganej formie, przez zmiany relacji grupy przedprodukcyjnej i poprodukcyjnej.

Tabela. Ekonomiczne grupy ludności w roku 2013

gmina	ogółem	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny	przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
	liczba ludności				udział w ludności ogółem (%)		
Cekcyn	6678	1407	4328	943	21,1	64,8	14,1
Gostycyn	5219	1096	3336	787	21,0	63,9	15,1
Kęsowo	4451	962	2872	617	21,6	64,5	13,9
Lubiewo	5900	1329	3690	881	22,5	62,5	14,9
Śliwice	5580	1267	3536	777	22,7	63,4	13,9
Tuchola - razem	20455	4135	12921	3399	20,2	63,2	16,6
Tuchola - miasto	13949	2718	8786	2445	19,5	63,0	17,5
Tuchola - obszary wiejskie	6506	1417	4135	954	21,8	63,6	14,7
	48283	10196	30683	7404	21,11	63,56	15,33

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Gminy obszaru LGD cechują się dość wysokim udziałem grup najmłodszych i stosunkowo niższym - grupy starszej. Należy jednak być świadomym, że ta bardzo korzystna obecnie sytuacja **nie zatrzyma procesów znacznego wzrostu liczby ludności najstarszej**. Takie wnioski wynikają m.in. z „Prognozy rozwoju ludności na terenie powiatu tucholskiego do 2035r.”, opracowanej przez Adama Stańczyka (na potrzeby Strategii Rozwoju powiatu Tucholskiego" na podstawie danych GUS. Sukcesywnie postępować będzie spadek grupy przedprodukcyjnej - obecnie na obszarach wiejskich grupa 0-17 stanowi około 22-23% ludności, w roku 2035 będzie to 16-18,5%. Grupa licząca 75 i więcej lat stanowi obecnie 5-6% i w każdej z gmin jej udział wzrośnie do co najmniej 10%, a w gminie Cekcyn - wykazującej najdalej zaawansowane procesy starzenia na obszarach wiejskich - nawet do 12% (w mieście do prawie 14%). Liczebność tej grupy wzrośnie więc prawie 2-krotnie. Najważniejsze wynikające z tego konsekwencje to:

- Zmniejszenie dochodów budżetów lokalnych w związku z ograniczeniem przedsiębiorczości – większy udział ludności starszej, przy niskich świadczeniach emerytalnych, ograniczy popyt na lokalne dobra i usługi, co spowoduje likwidację części placówek handlowych i usługowych (a więc zmniejszenie dochodów podatkowych); ponadto mniejsza liczba ludności młodej z dużym prawdopodobieństwem będzie skutkowałą mniejszą skalą aktywności gospodarczej (mniejsza liczba zakładanych i działających podmiotów gospodarczych). Możliwe, że pogorszy się także dostępność do usług i handlu, co skutkować będzie pogorszeniem jakości życia.
- Konieczność likwidacji barier i ograniczeń architektonicznych i technicznych. Ograniczenia ruchowe ludności starszej powodują, że coraz liczniejszej grupie coraz trudniej będzie korzystać z różnego rodzaju usług, ze względu na bariery architektoniczne.
- Rosnące zapotrzebowanie na usługi pozwalające na zagospodarowanie wolnego czasu. Zwiększająca się liczba ludności starszej spowoduje wzrost zapotrzebowania na usługi kulturalne adresowane do tej grupy. Zainteresowanie nimi będzie rosło, gdyż będą umożliwiały nie tylko realizację zainteresowań, ale przede wszystkim integrację społeczną (przebywanie w grupie, a nie spędzanie czasu w samotności).
- Wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze. Bardzo duża atrakcyjność środowiska powiatu stwarza możliwość rozwoju usług opiekuńczych na rzecz mieszkańców innych obszarów, a nawet na rzecz zagranicy – specjalnością powiatu mogłyby stać się komercyjne domy spokojnej starości, w których zatrudnienie znajdowałiby mieszkańcy powiatu. Na terenie LSR rozwija się idea tworzenia gospodarstw opiekuńczych na bazie gospodarstw rolnych, co stwarza szanse na rozpoczynanie działalności gospodarczej przez rolników.

Tabela. Struktury płci w gminach powiatu tucholskiego w roku 2013

gmina	ludność ogółem					
	ogółem	mężczyźni	kobiety	przewaga liczby mężczyzn	przewaga liczby kobiet	wskaźnik feminizacji
Cekcyn	6678	3328	3350		22	101
Gostycyn	5219	2623	2596	27		99
Kęsowo	4451	2281	2170	111		95
Lubiewo	5900	3003	2897	106		96
Śliwice	5580	2848	2732	116		96
Tuchola - miasto	13949	6749	7200		451	107

Tuchola - obszar wiejski	6506	3261	3245	16	100	
ludność w grupie 15-39 lat						
	ogółem	mężczyźni	kobiety	przewaga liczby mężczyzn	przewaga liczby kobiet	wskaźnik feminizacji
Cekcyn	2485	1287	1198	89	93	
Gostycyn	1942	1006	936	70	93	
Kęsowo	1695	910	785	125	86	
Lubiewo	2242	1164	1078	86	93	
Śliwice	2071	1111	960	151	86	
Tuchola - miasto	5088	2641	2447	194	93	
Tuchola - obszar wiejski	2467	1247	1220	27	98	

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Gminy obszaru LGD cechują się generalnie przewagą liczby mężczyzn nad liczbą kobiet. Wyjątkiem jest gmina Cekcyn, gdzie liczba kobiet jest o 22 wyższa, jest to sytuacja nietypowa bowiem zazwyczaj na obszarach tradycyjnie wiejskich notuje się przewagę liczby mężczyzn, ale także gmina Tuchola, gdzie na obszarach wiejskich notuje się przewagę liczby mężczyzn (o 16), ale w mieście zdecydowaną przewagę liczby kobiet (o 451).

Dla rozwoju demograficznego kluczowe znaczenie ma struktura płci w grupie wiekowej 15 - 39 lat, odpowiedzialnej za zawieranie związków i odnowę pokoleniową. W tej grupie na obszarze LGD notuje się dużą nadwyżkę liczby mężczyzn (łącznie aż 742 osoby). Wskaźnik feminizacji obszaru LGD wynosi tylko 92 kobiety, na 100 mężczyzn przy czym w gminie Kęsowo i Śliwice jest to tylko 86. Tak niski wskaźnik może być przeszkodą dla rozwoju demograficznego.

III.3.2 Rynek pracy, bezrobocie na obszarze LSR

Stopa bezrobocia na obszarze LSR (czyli w powiecie tucholskim) liczona w stosunku do liczby ludności aktywnej zawodowo wyniosła w grudniu 2013r. 21,8% (w województwie kujawsko -pomorskim - 18,1%, w kraju - 13,4%).

Obszar LGD cechuje się stosunkowo niewielkimi różnicowaniami stanu bezrobocia. Największą liczbę notuje gmina Tuchola, skupiająca nieco ponad 40% ogółu bezrobotnych na całym obszarze. Najkorzystniejszy natomiast wskaźnik bezrobocia tradycyjnie notuje gmina Lubiewo. Lokuje on gminę w czwartej dziesiątce (wśród 144) gmin województwa. Pozostałe gminy – mimo iż wskaźnik liczby bezrobotnych odniesiony do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym jest tylko nieznacznie gorszy – lokują się w siódmej i ósmej dziesiątce gmin, a więc na stosunkowo korzystnych lokatach na tle województwa. W 2013 roku najgorszy notowany w gminach naszego obszaru wskaźnik (w gminie Gostycyn) wynosił 13,7%, podczas gdy kilka gmin województwa notowało wskaźnik zbliżony lub wyższy od 20%. Pod względem bezrobocia wśród kobiet, gmina Lubiewo notuje wskaźnik wyraźnie korzystniejszy od pozostałych, ale pozostałe gminy obszaru LGD nie silnie zróżnicowane.

Tabela 1. Podstawowe dane i wskaźniki o bezrobociu na terenie gmin powiatu w latach 2003-13

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
bezrobotni ogółem											
Cekcyn	746	721	698	557	431	401	486	546	504	558	578
Gostycyn	641	611	559	500	405	321	360	385	423	456	456
Kęsowo	629	604	569	478	376	240	276	344	323	371	367
Lubiewo	618	573	507	445	351	297	337	336	362	384	406
Śliwice	574	596	547	479	342	269	390	461	427	442	466
Tuchola	2483	2319	2127	1683	1283	1146	1291	1433	1443	1596	1715
wskaźnik liczby bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (%)											
Cekcyn	19,3	18,4	17,4	13,6	10,4	9,5	11,5	12,9	11,8	12,9	13,4
Gostycyn	20,7	19,4	17,5	15,5	12,4	9,7	10,9	11,4	12,6	13,6	13,7
Kęsowo	23,7	22,5	20,9	17,3	13,5	8,5	9,8	11,9	11,2	12,8	12,8

Lubiewo	18,1	16,7	14,5	12,7	10,0	8,4	9,5	9,3	10,0	10,6	11,0
Śliwice	17,8	18,2	16,5	14,4	10,2	7,9	11,5	13,2	12,2	12,5	13,2
Tuchola	20,1	18,4	16,7	13,2	10,0	8,9	9,9	10,9	11,0	12,2	13,3
bezrobotni - kobiety											
Cekcyn	387	405	416	372	292	259	283	319	305	311	324
Gostycyn	316	312	310	300	272	192	181	217	247	232	250
Kęsowo	319	333	329	297	248	152	165	190	184	198	198
Lubiewo	312	297	296	279	226	155	169	181	201	202	214
Śliwice	291	289	304	296	249	174	220	247	229	236	248
Tuchola	1266	1217	1193	1064	863	682	697	802	829	871	941
udział kobiet (%)											
Cekcyn	51,9	56,2	59,6	66,8	67,7	64,6	58,2	58,4	60,5	55,7	56,1
Gostycyn	49,3	51,1	55,5	60,0	67,2	59,8	50,3	56,4	58,4	50,9	54,8
Kęsowo	50,7	55,1	57,8	62,1	66,0	63,3	59,8	55,2	57,0	53,4	54,0
Lubiewo	50,5	51,8	58,4	62,7	64,4	52,2	50,1	53,9	55,5	52,6	52,7
Śliwice	50,7	48,5	55,6	61,8	72,8	64,7	56,4	53,6	53,6	53,4	53,2
Tuchola	51,0	52,5	56,1	63,2	67,3	59,5	54,0	56,0	57,4	54,6	54,9

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Tabela 2. Udział gmin w ogólnej liczbie bezrobotnych na terenie powiatu (%) w latach 2003-13

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Cekcyn	13,1	13,3	13,9	13,4	13,5	15,0	15,5	15,6	14,5	14,7	14,5
Gostycyn	11,3	11,3	11,2	12,1	12,7	12,0	11,5	11,0	12,1	12,0	11,4
Kęsowo	11,1	11,1	11,4	11,5	11,8	9,0	8,8	9,8	9,3	9,7	9,2
Lubiewo	10,9	10,6	10,1	10,7	11,0	11,1	10,7	9,6	10,4	10,1	10,2
Śliwice	10,1	11,0	10,9	11,6	10,7	10,1	12,4	13,2	12,3	11,6	11,7
Tuchola	43,6	42,8	42,5	40,6	40,2	42,9	41,1	40,9	41,4	41,9	43,0

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Tabela 3. Udział gmin w ogólnej liczbie bezrobotnych na terenie powiatu (%) w roku 2013 według płci

	udział gminy w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiecie (%)			udział gminy w liczbie bezrobotnych w powiecie (%)		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
Cekcyn	14,1	14,1	14,1	14,5	14,0	14,9
Gostycyn	10,9	11,0	10,8	11,4	11,4	11,5
Kęsowo	9,4	9,5	9,2	9,2	9,3	9,1
Lubiewo	12,0	12,2	11,8	10,2	10,6	9,8
Śliwice	11,5	11,9	11,1	11,7	12,0	11,4
Tuchola	42,1	41,3	43,1	43,0	42,7	43,3

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Tabela 4. Pozycja gmin powiatu na tle województwa pod względem różnych wskaźników bezrobocia w latach 2003-2013

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
pozycja gminy pod względem wskaźnika bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (%) – na 144 gminy województwa – bezrobocie ogółem											
Cekcyn	68	70	71	46	51	56	60	96	62	72	73
Gostycyn	91	89	73	75	91	62	50	57	75	81	77
Kęsowo	133	131	126	114	108	36	30	69	52	68	58
Lubiewo	48	40	30	30	39	33	29	24	32	33	34
Śliwice	44	62	53	58	44	27	60	100	69	59	65
Tuchola	81	70	59	39	39	42	33	42	48	52	70
pozycja gminy pod względem wskaźnika bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (%) – na 144 gminy województwa – bezrobocie wśród mężczyzn											
Cekcyn	62	44	39	22	36	43	42	63	47	66	64
Gostycyn	106	95	66	65	64	66	71	51	63	96	76
Kęsowo	133	113	97	73	83	33	17	62	51	74	60
Lubiewo	57	43	18	23	42	66	34	26	41	43	42

Słiwnice	49	85	50	42	16	23	48	90	73	62	68
Tuchola	89	73	59	31	38	57	38	51	53	62	76
pozycja gminy pod względem wskaźnika bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (%) – na 144 gminy województwa – bezrobocie wśród kobiet											
Cekcyn	76	98	103	86	76	76	86	111	80	79	76
Gostycyn	80	86	83	95	109	65	40	64	89	62	81
Kęsowo	129	138	137	133	124	49	49	74	54	60	56
Lublewo	50	41	46	51	52	20	23	24	33	29	32
Słiwnice	46	47	69	82	86	45	78	101	65	59	70
Tuchola	71	65	60	54	52	41	32	43	43	51	62

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Obszar LGD obejmujący cały powiat tucholski w ostatniej dekadzie cechuje się ustabilizowaną, obiektywnie niekorzystną, sytuacją na rynku pracy. Stopa bezrobocia na naszym obszarze wynosi corocznie około 160% średniej krajowej. Oznacza to, że obszar LGD (podobnie jak województwo) naśladuje trendy ogólnokrajowe – wraz z poprawą lub pogorszeniem ogólnej sytuacji na rynku pracy w kraju.

Na obszarze LGD w 2013 r. wśród 3988 osób bezrobotnych kobiety stanowiły 54,5% tj. 2175 osób. Odnosząc liczbę bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, obserwuje się większe dysproporcje pomiędzy płciami. Przy krótszym okresie wieku produkcyjnego, nieco większa bezwzględna liczba osób bezrobotnych powoduje, że wskaźnik bezrobocia dla kobiet jest wyraźnie wyższy, niż dla mężczyzn. Różnica ta przeciętnie wynosi 4 osoby na 100 mieszkańców – to znaczy, o ile wskaźnik udziału bezrobotnych mężczyzn w ludności w wieku produkcyjnym wynosił w 2013 r. - 11 % to w grupie kobiet było to 15,3 %.

W strukturze bezrobotnych według grup wiekowych obszar LGD wyróżnia się **bardzo dużym udziałem grupy najmłodszej**, a co za tym idzie – niskim udziałem grup starszych. W roku 2013 na ogółem 3988 osób pozostających bez pracy aż 1033 stanowiły osoby poniżej 25 roku życia, a z grupy 25-34 lata 1190 osób. Z grupy wiekowej 35-44 lata było to 716 osób, z grupy 45-54 lata – 673 osoby a 376 osób było starszych niż 55 lat. Udział najmłodszej grupy stanowił 25,9 % ogółu i był najwyższy wśród tego typu obszarów (powiatów) w województwie. Druga grupa wiekowa stanowiła 29,8% ogółu i stanowiła drugi najwyższy wynik w województwie wśród obszarów wiejskich. W tej grupie wiekowej znajdują się aż 1/3 wszystkich bezrobotnych kobiet obszaru LGD i jest to najwyższy wskaźnik wśród tego typu obszarów. **Podkreślić więc należy, że na obszarze LGD (powiatu) w dużo większym stopniu, niż w innych częściach województwa zaznacza się problem bezrobocia wśród ludności młodej.**

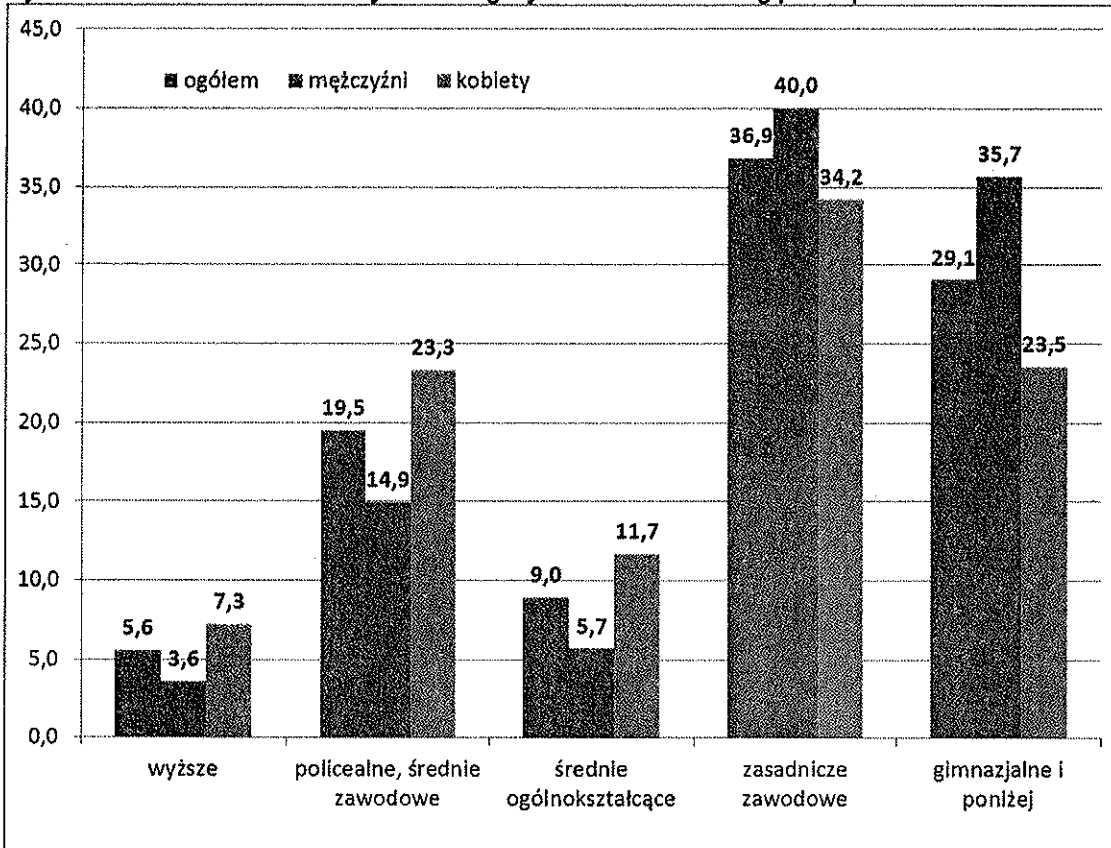
Tabela. Udział bezrobotnych w poszczególnych grupach wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych

jednostka	24 lata i mniej			25-34			35-44			45-54			55 i więcej		
	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety	ogółem	mężczyźni	kobiety
powiat tucholski	25,9	24,9	26,8	29,8	25,3	33,6	18,0	15,8	19,8	16,9	19,5	14,7	9,4	14,6	5,1
powiaty ziemskie	21,7	21,4	21,9	28,5	25,2	31,2	20,9	19,1	22,5	18,2	19,0	17,5	10,7	15,3	7,0

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Struktura bezrobotnych według stażu pracy wskazuje na szczególnie trudną sytuację osób dotąd nie pracujących – którzy stanowią aż 20% ogółu bezrobotnych, przy czym osoby nie mające stażu pracy wśród bezrobotnych mężczyzn stanowią 15%, a wśród bezrobotnych kobiet – ponad 24% ogółu. W każdym z tych aspektów – są to jedne z najwyższych wskaźników wśród powiatów województwa. Inną cechą charakterystyczną jest bardzo mały udział wśród bezrobotnych osób mających niewielki staż pracy (do 1 roku) – pod tym względem obszar nasz prezentuje najniższy wskaźnik w województwie, co świadczy o tym, że jeśli już mieszkańcy obszaru znajdują zatrudnienie, to bardzo rzadko dochodzi do rozwiązania stosunku pracy w ciągu pierwszego roku pracy. Pozostałe wskaźniki związane ze strukturą bezrobocia wg stażu pracy są typowe i nie wyróżniają naszego obszaru. Podobnie jak w innych tego typu obszarach wysoki jest wśród bezrobotnych udział osób, które mają zaledwie kilkuletni staż pracy (1/4 stanowią osoby o stażu 1-5 lat, a ponad 15 % osoby o stażu 5-10 lat). Generalnie wraz ze wzrostem stażu pracy maleje ryzyko pozostania bez pracy – osoby które mają co najmniej 20-letni staż pracy stanowią tylko 12 % ogółu bezrobotnych (choć wśród mężczyzn – aż 19 %, a wśród kobiet – zaledwie 6%).

Rysunek 8. Struktura bezrobotnych według wykształcenia i według płci w powiecie tucholskim w roku 2013

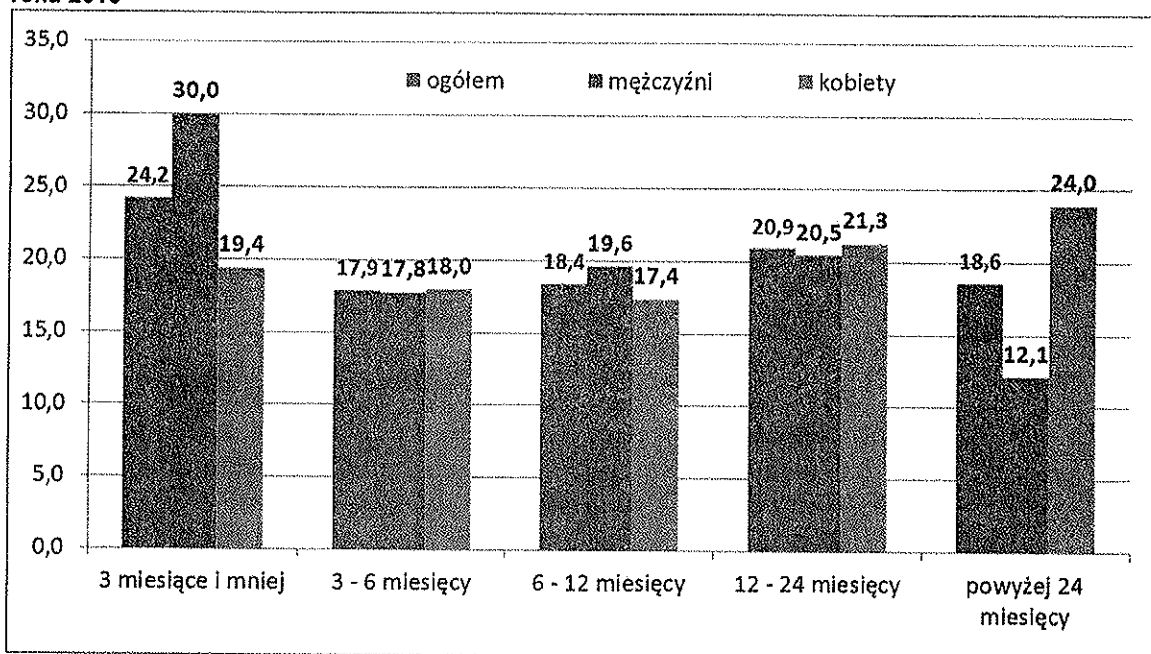

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Struktura bezrobotnych wg poziomu wykształcenia nie jest jednoznaczna w interpretacji, bo należy tu uwzględnić kilka zmiennych, a poprzez generalizowanie pewnych zagadnień łatwo popełnić istotne błędy. Bez wątpienia sytuacja na obszarze LGD potwierdza generalną tezę, że ludność o najniższym poziomie wykształcenia jest w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, bowiem aż 29% ogółu bezrobotnych stanowią osoby legitymujące się wykształceniem zaledwie gimnazjalnym lub nie posiadające nawet takiego wykształcenia (wśród mężczyzn odsetek ten wynosi 1/3). Bardzo niski jest wśród bezrobotnych udział osób z wykształceniem wyższym – stanowią oni 5,6% ogółu bezrobotnych. Nie można jednak generalizować, że zdobycie wyższego wykształcenia gwarantuje sukces na rynku pracy – tak niski udział osób z wyższym wykształceniem wśród bezrobotnych częściowo wynika z faktu, że wciąż ogólnie niski jest udział ludności z wyższym wykształceniem. Nie można również nie brać pod uwagę faktu, że to właśnie ludzie z wyższym wykształceniem migrują w poszukiwaniu pracy. Wśród kobiet, które cechują się wyższym wykształceniem niż mężczyźni wskaźnik bezrobocia jest wyraźnie wyższy (7% wszystkich bezrobotnych kobiet ma wykształcenie wyższe). Należy się więc spodziewać, że wraz ze wzrostem liczby osób z wykształceniem wyższym, będzie rósł ich udział wśród osób poszukujących pracy. Kobiety ogólnie prezentują wyższy poziom wykształcenia i wśród ludności dorosłej, która kształciła się przed kilkoma dekadami, wyróżniały się zdecydowanym preferowaniem szkół ogólnokształcących. Mężczyźni natomiast znacznie częściej wybierali szkoły zawodowe. W strukturze osób bezrobotnych cechy te znajdują odzwierciedlenie – w sytuacji gdy ogólnie brak jest pracy, struktura osób bezrobotnych oddaje te generalne struktury społeczne (struktura bezrobotnych jest tu wtórna w stosunku do struktury społecznej; to nie zapotrzebowanie rynku pracy jest przyczyną tych zróżnicowań). Dlatego też wśród bezrobotnych kobiet tak dużą część stanowiły osoby o relatywnie wysokim poziomie wykształcenia (kobiety z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym i ogólnokształcącym – stanowią razem 35% bezrobotnych kobiet). Na obszarze LGD bardzo wysoki jest wśród bezrobotnych udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, co sugerowałoby, że ta grupa jest szczególnie silnie narażona na brak pracy. Należy jednak w tym miejscu pamiętać, że obszar LGD cechuje się specyficzną strukturą wykształcenia ludności – wyróżnia się na tle innych obszarów bardzo dużym udziałem ludności z wykształceniem zasadniczym zawodowym – a więc w tym przypadku taki wysoki wskaźnik tej grupy wykształcenia wśród bezrobotnych, jest pochodną ogólnej charakterystyki społeczności obszaru. Można jednakże stwierdzić, że kwalfikacje mieszkańców w odniesieniu do rynku pracy są niewystarczające, wymagają podniesienia lub aktualizacji.

W lansowanych tezach o konieczności wzmocnienia i rozwoju szkolnictwa zawodowego, jako instrumentu aktywnej walki z bezrobociem należałoby uwzględnić powiązanie kierunków kształcenia z potrzebami lokalnego rynku pracy. W Strategii Rozwoju Edukacji Powiatu Tucholskiego na lata 2014-2020 jako słabą stroną naszego obszaru w dziedzinie edukacji zidentyfikowano brak systemowej współpracy szkół z pracodawcami i PUP. Do słabości zaliczano także fakt, że duża liczba absolwentów szkół ponadgimnazjalnych pozostaje bez pracy lub nie kontynuuje nauki. Świadczy to m.in. o niewystarczającym powiązaniu kierunków kształcenia i potrzeb lokalnego rynku pracy.

Rysunek 9. Struktura bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy i według płci w powiecie tucholskim w roku 2013

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Struktura osób bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy jest zasadniczo odmienna dla mężczyzn i kobiet – jest to prawidłowość typowa dla wszystkich obszarów. W większości obszarów mężczyznom łatwiej jest znaleźć pracę (większa dostępność ofert pracy), poza tym presja społeczna i ekonomiczna związana z koniecznością utrzymania rodzin powoduje, że mężczyźni cechują się większą determinacją w poszukiwaniu zatrudnienia. Z powyższych powodów, stosunkowo mała część bezrobotnych mężczyzn pozostaje długotrwale bez pracy, a więc wśród mężczyzn przeważają ci z niewielkim okresem pozostawania bez pracy. Na obszarze LGD ogólnie 24,2% bezrobotnych pozostaje bez pracy nie dłużej niż 3 miesiące, następnie 17,9% - przez okres 3-6 miesięcy, a podobna liczba (18,4% ogółu) – przez okres 6-12 miesięcy. Nieco ponad 20% pozostaje bez pracy od 1-2 lat, a 18,6% - powyżej 2 lat. Aż 30% bezrobotnych mężczyzn poszukuje pracy przez okres nie dłuższy niż 3 miesiące, a tylko 12% - przez okres ponad 2 lat. Z kolei 1/4 bezrobotnych kobiet pozostaje bez pracy przez okres ponad 2 lat, a ponad 1/5 przez okres 1-2 lat. Taka sytuacja jest niekorzystna z wielu względów – przede wszystkim długotrwale pozostawanie bez pracy wiąże się nie tylko z postępującym pogarszaniem sytuacji ekonomicznej, ale także sukcesywną utratą kwalifikacji zawodowych i brakiem rozwoju zawodowego. Wraz ze wzrostem długości okresu pozostawania bez pracy, powrót na rynek pracy jest coraz trudniejszy, podobnie jak rozwój zawodowy po powrocie na rynek pracy.

Struktury bezrobocia wg czasu pozostawania bez pracy na obszarze LGD mają wartości bardzo zbliżone do wartości innych obszarach wiejskich województwa – sytuacja obszaru LGD nie wyróżnia w żadnym stopniu.

Tabela 5. Zawody najczęściej występujące wśród bezrobotnych rejestrujących się w 2013r.

Kod zawodu	Nazwa zawodu	Osoby	% w ogółem bezrobotnych posiadających zawód
522301	Sprzedawca	510	12,4
722204	Ślusarz	180	4,4
752205	Stolarz	145	3,5
512001	Kucharz	138	3,4
512002	Kucharz małej gastronomii		
515303	Robotnik gospodarczy	105	2,6
331403	Technik ekonomista	95	2,3
723103	Mechanik pojazdów samochodowych	89	2,2
752105	Sortowacz materiałów drzewnych	89	2,2
931301	Robotnik budowlany	86	2,1
711202	Murarz	84	2,0

Źródło: "Informacja o pracy Powiatowego Urzędu Pracy w Tucholi w 2013r."

Charakterystyka bezrobotnych wg zawodów nie jest do końca wiarygodnym źródłem informacji, choć ma duże znaczenie w analizach porównawczych oraz przy programowaniu kierunków kształcenia w szkołach zawodowych.

Podkreślić należy, że od szeregu lat bardzo duża część pracujących wykonuje prace niezwiązane bezpośrednio lub w ogóle nie związane z posiadanym wykształceniem. Dlatego też podobnie niemiarodajne są statystyki bezrobotnych wg ostatniego miejsca zatrudnienia. Przytaczane dane należy więc traktować wyłącznie informacyjnie i nie wiązać ich z sytuacją tych branż gospodarki i których pozornie dotyczą. W 2013 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Tucholi zarejestrowano 4730 bezrobotnych w tym 3767 osób poprzednio pracujących. Biorąc pod uwagę rodzaj działalności ostatniego pracodawcy wg Polskiej Klasyfikacji Działalności należy stwierdzić, że najczęściej rejestrowani bezrobotni pracowali w:

- przetwórstwie przemysłowym – 1135 osób tj. 30,1 % zarejestrowanych poprzednio pracujących

W 2013r. w PUP Tuchola zarejestrowano 4730 bezrobotnych, w tym 3767 osób poprzednio pracujących. Biorąc pod uwagę rodzaj działalności ostatniego pracodawcy wg Polskiej Klasyfikacji Działalności należy stwierdzić, że najczęściej rejestrowani bezrobotni pracowali w:

- przetwórstwie przemysłowym - 1135 osób tj. 30,1% zarejestrowanych poprzednio pracujących,
- handlu hurtowym i detalicznym, naprawa pojazdów samochodowych, wyłączając motocykle - 703 osoby tj. 18,7% zarejestrowanych poprzednio pracujących,
- budownictwie - 465 osób, tj. 12,3% zarejestrowanych poprzednio pracujących
- pozostałej działalności usługowej - 288 osób, tj. 7,6% zarejestrowanych poprzednio pracujących,
- administracji publicznej i obronie narodowej, obowiązkowych ubezpieczeniach społecznych - 252 osoby, tj. 6,7% zarejestrowanych poprzednio pracujących,
- rolnictwie, łowiectwie, leśnictwie i rybactwie - 169 osób, tj. 4,5% zarejestrowanych poprzednio pracujących,
- działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi - 127 osób, tj. 3,4% zarejestrowanych poprzednio pracujących, transporcie i gospodarce magazynowej - 121 osób, tj. 3,2% zarejestrowanych poprzednio pracujących.

III.4 Działalność sektora społecznego

Na koniec czerwca 2015r., wg danych Starostwa Powiatowego w Tucholi na obszarze LSR funkcjonowało 85 stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS, 53 ochotnicze straże pożarne, 23 uczniowskie kluby sportowe, 13 klubów sportowych, 2 fundacje, 10 stowarzyszeń zwykłych, co daje łącznie 186 podmiotów. Wg danych GUS (na 31.12.2014r.) powiat tucholski zajmował 1-sze miejsce wśród powiatów województwa kujawsko – pomorskiego pod względem liczby zarejestrowanych NGO na 10 tys. mieszkańców (37 NGO).

Jednakże liczba zarejestrowanych organizacji nie jest jednoznaczna z aktywnością tych podmiotów. Z badań III sektora przeprowadzonego przez Stowarzyszenie Klon/Jawor wynika, że wśród zarejestrowanych organizacji aktywnie działa 60-80%. Drugi problem, który zaobserwowaliśmy podczas ponad 10-letniej współpracy z organizacjami pozarządowymi, to niewystarczająca aktywność dużej części mieszkańców i stosunkowo niewielka grupa aktywnych osób. Wśród tych osób występuje coraz częściej syndrom "wypalenia". Tych lokalnych liderów należy więc wspierać w szczególności sposobem, także poprzez aktywizację osób do tej pory nie angażujących się w życie społeczne.

Na wzrost aktywności organizacji pozarządowych wpływ miały różnorodne, prowadzone od wielu lat działania samorządów (otwarte konkursy ofert), ale także innych organizacji pozarządowych. Towarzystwo Miłośników Ziemi Cekcyńskiej jako Lokalna Organizacja Grantowa (finansowana ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, program *Działaj Lokalnie*) zrealizowała 5 konkursów grantowych, przyznając kilkadziesiąt dotacji w wysokości 2-4 tys. zł. LGD "Bory Tucholskie" realizując 3-letni projekt finansowany w ramach POKL, animowała lokalne NGO-sy, zachęcała je do tworzenia sieci współpracy, wykorzystując m.in. mechanizm regrantingu. Działania te niewątpliwie miały wpływ na aktywność i liczbę organizacji pozarządowych na terenie LGD.

Organizacje pozarządowe mogły realizować swoje pomysły w ramach działań osi 4 LEADER PROW 2007-2013. Ze środków Lokalnej Strategii Rozwoju "Borowiacka grapa" wdrażanej przez LGD Bory Tucholskie organizacje pozarządowe zrealizowały 61 projektów na kwotę 1.278.161,00 zł, co stanowiło 36% środków dostępnych na działanie "małe projekty". Tylko 22 organizacje z terenu powiatu tucholskiego było beneficjentami tych projektów (niektóre oczywiście kilkakrotnie), co stanowi ok. 13% uprawnionych organizacji. Jest to bardzo mały odsetek, który wskazuje na potrzebę aktywizacji, zwłaszcza pozostałych organizacji.

Specyficznym i szeroko rozwiniętym na naszym obszarze rodzajem aktywności organizacji pozarządowych są wioski tematyczne, o których szerzej piszemy w roz. III.8. Jest to przykład próby komercjalizacji usług świadczonych przez stowarzyszenia.

Bez wątpienia aktywność społeczna jest ważnym elementem budowania społeczeństwa obywatelskiego i tworzy lepsze warunki szeroko rozumianego rozwoju społecznego.

III.5 Wskazanie problemów społecznych

Miarą trudnej sytuacji materialnej jest skala potrzeb w zakresie pomocy społecznej. Środowiskową pomoc społeczną definiuje się jako pomoc pieniężną i niepieniężną przyznaną osobom mającym problemy z samodzielnym funkcjonowaniem w środowisku. Pomoc może mieć wymiar świadczeń pieniężnych (zasiłki stałe, okresowe, celowe oraz niepieniężne, m.in. praca socjalna, pomoc rzeczowa, usługi opiekuńcze). Tak więc poza szczególnymi przypadkami losowymi, wysoka skala pomocy społecznej w danym obszarze będzie praktycznie zawsze wskazywała na trudne warunki materialne.

Wielkość pomocy społecznej nie zawsze jest porównywalna w szeregach czasowych, bowiem uzyskiwanie świadczeń regulowane jest prawnie i ogólnie regulacje dotyczące zasad przyznawania pomocy wpływają na zasięg pomocy, czyli udział ludności nią objętej.

Dobrym przykładem są tu zasiłki przyznawane w zależności od sytuacji materialnej, kwota będąca podstawą przyznawania pomocy jest zmienna. Coroczne zmiany nie muszą więc być efektem poprawy lub pogorszenia sytuacji materialnej, ale mogą być skutkiem zmian prawa. Wielkość pomocy społecznej pozostaje jednak zawsze porównywalna w tym samym okresie w ujęciu terytorialnym, bowiem zasady przyznawania pomocy są takie same dla wszystkich gmin, a więc zróżnicowanie skali pomocy w danym roku jest adekwatne do zróżnicowania skali potrzeb.

Liczba gospodarstw domowych, które korzystają w ostatnich latach ze świadczeń pomocy społecznej na obszarze LGD wynosi około 2000 do 2400 rocznie, a liczba osób należących do tych gospodarstw waha się między 7 a 9 tysięcy. Dane te obejmują wszystkie rodziny i wszystkie osoby objęte pomocą bez względu na liczbę udzieleń takiej pomocy w ciągu roku i skalę materialną tej pomocy.

Tabela 17. Liczba gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej

	2009	2010	2011	2012	2013
Cekcyn	282	262	288	268	312
Gostycyn	254	245	237	232	271
Kęsowo	528	435	254	221	322
Lubiewo	312	266	270	231	263
Śliwice	326	306	293	293	313
Tuchola	1031	1056	998	891	906

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Tabela 18. Liczba osób - członków gospodarstw domowych, które w danym roku skorzystały ze świadczeń pomocy społecznej

	2009	2010	2011	2012	2013
liczba osób					
Cekcyn	1085	968	1048	948	1087
Gostycyn	843	837	789	732	886
Kęsowo	1764	1626	895	775	1121
Lubiewo	1158	1033	1018	880	997
Śliwice	1270	1207	1156	1119	1172
Tuchola	3297	3246	2977	2541	2563
udział w liczbie ludności ogółem (%) – zasięg korzystania z pomocy społecznej					
Cekcyn	16,5	14,7	15,9	14,2	16,3
Gostycyn	16,2	15,9	15,0	13,9	17,0
Kęsowo	39,9	36,2	19,9	17,2	25,2
Lubiewo	20,0	17,7	17,4	15,0	16,9
Śliwice	23,3	21,6	20,7	20,0	21,0
Tuchola	16,3	15,9	14,6	12,4	12,5

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Tabela 19. Zasięg korzystania z pomocy społecznej w powiecie tucholskim wg grup ekonomicznych - wskaźnik wyliczono jako udział korzystających w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym odpowiednio do ludności ogółem w tym wieku

Powiat tucholski	2009	2010	2011	2012	2013	pozycja w 2013 (na 23)
ludność ogółem	19,8	18,5	16,4	14,5	16,2	4
grupa przedprodukcyjna	36,1	34,9	30,6	27,3	30,7	4
grupa produkcyjna	17,3	16,2	14,5	12,9	14,4	6
grupa poprodukcyjna	4,4	3,4	3,1	2,7	3,5	17

W ujęciu poszczególnych gmin, największa skala pomocy - ponad 25% mieszkańców, dotyczy gmin Kęsowo, a najmniejsza 12,5% gminy Tuchola. W pozostałych gminach wskaźniki oscylują na poziomie od 16% do 21%.

Można więc powiedzieć, że zjawisko korzystania z pomocy społecznej ma charakter dość powszechny ponieważ dotyczy od 16% do 25% liczby mieszkańców. W skali powiatu dostępne są też dane dotyczące szczegółowych struktur wieku, osób objętych pomocą. Wynika z nich, że aż 31% dzieci żyje w rodzinach objętych pomocą społeczną. Z faktu, iż tylko 14% ludności w wieku produkcyjnym korzysta z pomocy społecznej należy wnioskować, że pomoc adresowana jest w dużej mierze do rodzin wielodzietnych. Zarówno w jednej jak i w drugiej grupie ekonomicznej obszar LGD wyróżnia się na tle województwa.

Niewiele obszarów ma gorsze wskaźniki, tylko 3 notują wyższy wskaźnik udziału dzieci i młodzieży zamieszkującej rodziny objęte pomocą społeczną, a tylko w 5 -ciu notuje się wyższy udział ludności w wieku produkcyjnym żyjących w rodzinach objętych pomocą.

Bez wątpienia fakt, że aż 14% ludności w wieku produkcyjnym korzysta z pomocy socjalnej, jest pochodną wysokiego poziomu bezrobocia oraz niskich poziomów dochodów uzyskiwanych przez osoby pracujące (w rodzinach wielodzietnych spełnienie kryterium dochodowego, przy niskim poziomie wynagrodzeń i wysokim poziomie bezrobocia, sugerującym, że jedno z małżonków nie pracuje, nie jest trudne).

Tabela 21. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku – zmiany w latach 2008-2013

gmina	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	%	%	%	%	%	%
Cekcyn	71,2	66,3	60,5	56,4	50,7	47,2
Gostycyn	64,0	59,3	54,3	50,2	44,4	42,7
Kęsowo	67,2	59,1	56,0	54,2	48,2	43,9
Lubiewo	66,5	61,6	59,6	56,8	53,1	49,4
Śliwice	77,9	72,4	66,2	65,7	60,8	59,7
Tuchola	56,7	51,5	47,6	43,9	39,7	37,4

Źródło: "Synteza diagnozy stanu...". A. Stańczyk-2015r.

Interesującym i bardzo wymiernym wskaźnikiem sytuacji materialnej rodzin posiadających dzieci, jest skala udzielania zasiłków rodzinnych. Jest to rodzaj zasiłku, który jest bezpośrednio powiązany z poziomem dochodów uzyskiwanych przeciętnie na jedno gospodarstwo domowe (jest też bardzo nieliczna część zasiłków rodzinnych nie związanych z kryterium dochodowym, ale w ogólnej liczbie ze względu na niewielką skalę można je pominąć).

W przypadku gmin obszaru LGD, zasiłek rodzinny jest pobierany na od 40% do 50% dzieci w wieku do 17 lat (wyjątek stanowią gminy Tuchola z nieco niższym i Śliwice ze znacznie wyższym wskaźnikiem). Inaczej rzecz ujmując, od 37,4% dzieci w gminie Tuchola do prawie 60% dzieci w gminie Śliwice żyje w rodzinach, w których dochód w przeliczeniu na 1 członka rodziny jest na tyle niski, że uprawnia do uzyskania tego świadczenia. **Warto zauważyć, że w roku 2013 na obszarze LGD (powiecie tucholskim) wskaźnik ten wyniósł przeciętnie 44,4% - podczas gdy najniższy w mieście Bydgoszcz wynosił 20,3% a najwyższy w powiecie lipnowskim - 54,1% i daje nam to 4 pozycję w województwie. Spośród 144 gmin województwa, 4 pozycję zajmowała gmina Śliwice.**

Tabela. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej według przyczyn w 2014 r.

Jedn. terytorialna	Ubóstwo	Bezdomność	Potrzeba ochrony macierzyństwa	Bezrobocie	Niepełnosprawność	Długotrwała choroba	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	Przemoc w rodzinie	Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	Alkoholizm	Narkomania	Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	Sytuacja kryzysowa
Cekcyn	189	0	33	150	100	90	47	1	0	13	0	0	0
Gostycyn	40	2	8	84	17	8	68	4	0	48	0	2	0
Kęsowo	56	0	33	125	94	88	13	0	0	6	0	1	2
Lubiewo	195	0	46	137	96	31	47	0	0	10	0	0	1
Śliwice	242	0	9	180	109	64	118	0	0	1	0	3	0
Tuchola	636	12	98	554	377	128	103	5	0	63	1	17	0
Powiat Tucholski	1358	14	227	1230	416	409	396	10	0	141	1	23	3

Zgodnie z danymi Ośrodków Pomocy Społecznej, wśród najważniejszych przyczyn korzystania z pomocy społecznej należy wymienić ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała chorobę oraz bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych.

Natomiast najczęstsze przyczyny popadania w ubóstwo to bezrobocie, uzależnienia, choroby oraz niedostosowanie społeczne. Na zagrożenie ubóstwem ma wpływ przede wszystkim sytuacja na rynku pracy – najbardziej zagrożone ubóstwem są gospodarstwa domowe utrzymujące się z innych niezarobkowych źródeł utrzymania (poza emerytami i rencistami). Są to przede wszystkim osoby bezrobotne, dla których głównym źródłem utrzymania są świadczenia pomocy społecznej. Na kolejnych miejscach znajdują się renciści i rolnicy. Zagrożenie ubóstwem jest także skorelowane z liczbą osób w gospodarstwie domowym – aż 26,9% gospodarstw domowych składających się z małżeństwa i minimum 4 dzieci żyło w Polsce w 2014 roku poniżej granicy ubóstwa skrajnego.

Kolejnym ważnym czynnikiem w analizie ubóstwa jest liczba osób niepełnosprawnych w gospodarstwie domowym. Prawie 4% mieszkańców powiatu to osoby niepełnosprawne. W 2013 r. Powiatowy Zespół Orzekania o Niepełnosprawności wydał 1560 orzeczeń o niepełnosprawności. Zaliczenie do osób niepełnosprawnych oraz ustalenie stopnia niepełnosprawności jest bardzo istotne w kontekście możliwości uzyskania świadczeń społecznych oraz dla sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Istotnym zadaniem jest więc wsparcie integracji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych. Zajmują się tym m.in. takie placówki jak Zakład Aktywności Zawodowej w Tucholi (główny zakres działalności to usługi cateringowe i noclegowe), Środowiskowy Dom Samopomocy i Warsztaty Aktywności Zawodowej (placówki dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych, rozwijające umiejętności niezbędne do samodzielnego życia). Wsparcie dla osób niepełnosprawnych oferuje m.in. Stowarzyszenie Rodziców Dzieci Specjalnej Troski. Ponadto w Małym Gacnie (gm. Cekcyn) rehabilitację dla dzieci, młodzieży i dorosłych prowadzi Ośrodek Rehabilitacji Neuron. Różnorodne działania w ramach rehabilitacji społecznej i zawodowej prowadzi także Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz ośrodki pomocy społecznej. Oprócz rehabilitacji społeczno - zawodowej osoby niepełnosprawne pod względem ruchowym potrzebują także wsparcia w kwestii likwidacji barier architektonicznych. Nowopowstająca infrastruktura zazwyczaj jest dostosowana do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością ruchową, jednakże jest wiele obiektów które nie spełniają standardów w tym zakresie.

Trendy w strukturze demograficznej ludności wymuszają zmiany nie tylko w zakresie prawa pracy czy systemu ubezpieczeń społecznych, ale także wymagają stworzenia bądź dostosowania infrastruktury społecznej dla osób starszych. W powiecie tucholskim, poza Domem Pomocy Społecznej w Wysokiej (przy czym jest to placówka dla osób przewlekłe somatycznie chorych) w zakresie aktywizacji osób starszych najszerzej działają organizacje pozarządowe. Są to oddziały i koła Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, kluby seniora, Uniwersytet III Wieku w Tucholi oraz Lubiewie i inne. Od 2015 r. rozpoczął działalność Dom Dziennego Pobytu w Gostycynie, prowadzony przez Spółdzielnię Socjalną "Borowiacki Wigor" - jest to jedyny obiekt zapewniający dzienną opiekę nad osobami starszymi. Najważniejsze zdiagnozowane potrzeby w zakresie rozwoju usług opiekuńczych to przede wszystkim potrzeba tworzenia nowych placówek dla osób starszych w szczególności w formie dziennych domów pobytu. W powiecie potrzebne jest utworzenie sieci gospodarstw opiekuńczych oraz klubów integracji dla osób starszych, a także środowiskowych domów pomocy dla osób z niepełnosprawnością (w tym z zaburzeniami psychicznymi) w tym na bazie gospodarstw rolnych i agroturystycznych. W zakresie poradnictwa rodzinnego zgłaszane są potrzeby zatrudnienia prawnika, psychologa oraz terapeuty a także wsparcie ze strony asystenta rodziny. Pomocy wymagają również osoby niepełnosprawne (zarówno dzieci i dorośli) w formie włączenia społecznego i ułatwienia im dostępu do usług rehabilitacyjnych i sprzętu rehabilitacyjnego, a także zapewnienia asystentury dla osób zależnych w miejscu ich zamieszkania.

Obserwuje się jednak wyraźne braki w infrastrukturze pomocy społecznej i systemie wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, gdyż oferowane wsparcie systemowe jest niewystarczające.

III.6 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR

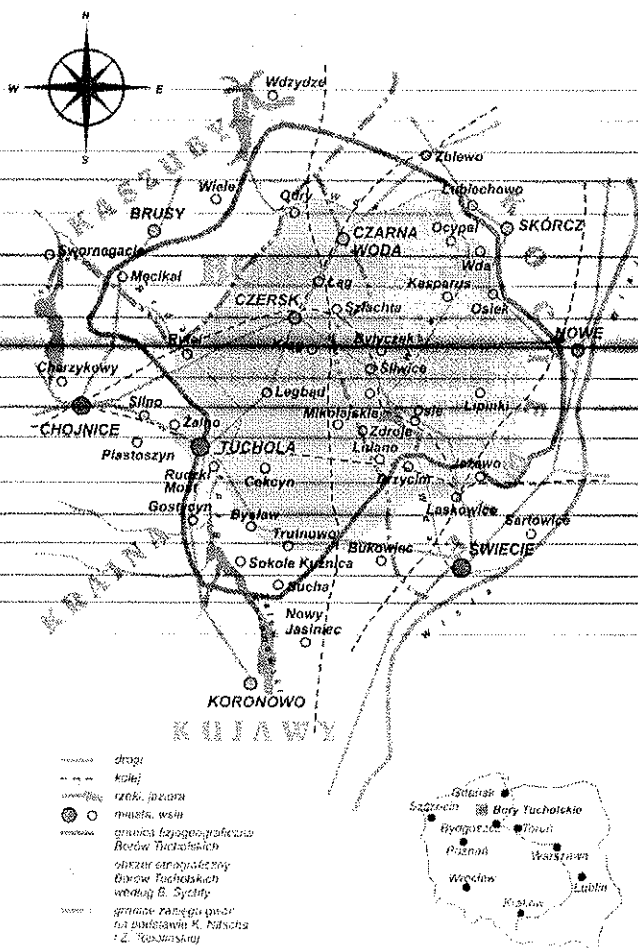
Obszar LSR obejmuje 6 gmin: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice i Tucholę. Powyższe gminy stanowią administracyjnie obszar powiatu tucholskiego, więc mamy do czynienia ze **spójnością przestrzenną**. Obszar objęty LSR zajmuje część regionu Borów Tucholskich. Gminy z tego obszaru łączy podobieństwo ukształtowania terenu, na który wpływ miały zlodowacenia. Szczególnie wyróżnia się płaska i piaszczysta równina sandrowa oraz połodowcowe rynny, wypełnione przez długie i głębokie jeziora oraz rzeki. Powyższe ukształtowanie terenu wskazuje na **spójność geograficzną**.

O **spójności przyrodniczej** decyduje głównie ponadprzeciętna lesistość i duży udział obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody (64,4%). Dominują tu charakterystyczne bory sosnowe z domieszkami dębów, buków i brzoź. Występują te same gatunki zwierząt. Poza podobieństwami świata roślinnego i zwierzęcego, tereny te łączą zbliżone warunki klimatyczne.

O spójności kulturowej świadczy wspólna kultura zwana borowiacką, przejawiająca się m.in. kultywowaniem tradycji i zwyczajów, wspólną gwara, zbliżonymi pieśniami i przyspiewkami oraz charakterystycznymi dla obszaru potrawami. Nie bez znaczenia dla spójności kulturowej są wspólne doświadczenia historyczne (zabory - krzyżacki i pruski). O wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorach kulturowych tego obszaru świadczy ustanowienie tutaj przez Komitet MaB UNESCO Świątowego Rezerwatu Biosfery „Bory Tucholskie”.

III.7 Dziedzictwo kulturowe

Sześć gmin, na obszarze których działa Partnerstwo LGD „Bory Tucholskie”, jak sama nazwa wskazuje położonych jest na obszarze Borów Tucholskich. Jest to nie tylko kraina geograficzna, ale także region etnograficzny. Na załączonej mapce zaznaczono obszar Borów Tucholskich jako krainy geograficznej, jak i regionu etnograficznego opisywanego przez B. Sychtę oraz proponowane przez językoznawców granice zasięgu języka kaszubskiego i gwar: kociewskiej i borowiackiej.

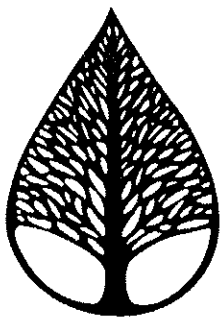

Mapa. Granice Borów Tucholskich

Opracowanie mapy: J. Umiński

Wiele podobieństw występujących w kulturze duchowej i materialnej Kaszub, Borów Tucholskich i Kociewia wzięło się z ich wspólnych korzeni. Na przestrzeni wieków wykształciła się charakterystyczna kultura zwana borowiacką. Borowiacy mają więc swoją charakterystyczną sztukę ludową, kulinaria, pieśni i gwara. Kultura ta jest ciągle żywa, ale to dzięki staraniom wielu osób. Wielu twórców należy do Stowarzyszenia Twórców Ludowych w Lublinie, Borowiackiego Towarzystwa Kultury lub Zrzeszenia Kaszubsko – Pomorskiego. Biorą oni czynny udział w licznych wystawach i przeglądach. W Tucholi znajduje się największy i najsilniejszy lokalny ośrodek haftów kaszubskich, działają 3 kluby hafciarskie: „Złoty i Bursztynowy Barw”, „Złotnica” i Zespół Haftu Artystycznego. Działają także zespoły kultywujących dziedzictwo

kulturowe tego terenu. Są to zespoły folklorystyczne (np. Młodzi Borowiacy, Frantówki Bysławskie, Cisowianie), chóry (np. Orfeusz ze Śliwic), orkiestry dęte, a także grupy związane z tradycjami myśliwskimi (np. Zespół Sygnalistów Myśliwskich „Jenot”). Zarówno Koła Gospodyń Wiejskich, jak i osoby prywatne aktywnie promują dziedzictwo kulinarne Borów Tucholskich. Wiele produktów zostało wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (mace borowiackie, grzybowniczki, fjut), wiele otrzymało nagrody na ogólnopolskich i lokalnych konkursach kulinarnych (np. polewka na maślanca, szandar, śliwki cynamonki).

BORY TUCHOLSKIE
MARKA LOKALNA

Na naszym terenie organizowanych jest wiele imprez promujących lokalne dziedzictwo. Jedną z najbardziej specyficznych dla regionu jest "Historyczny Pochód Borowiaków", odbywający się w Tucholi. W organizację tego barwnego przemarszu postaci historycznych i innych prezentujących miejsca, wydarzenia związane z regionem włączają się organizacje pozarządowe i samorządy z terenu całego powiatu tucholskiego. Do imprez specyficznych dla naszego regionu należy zaliczyć także konkurs "Kulinarne dziedzictwo Borów Tucholskich" (podczas którego prezentowane są potrawy i produkty związane z Borami Tucholskimi) oraz wydarzenie "Marka Lokalna Bory Tucholskie". Znak promocyjny **Marka Lokalna Bory Tucholskie** przyznawany jest od 2008 roku w celu promocji lokalnych produktów, inicjatyw i usług. Znak ten podkreśla wyjątkową jakość oraz szczególny związek produktów z Borami Tucholskimi. O jego przyznanie mogą ubiegać się podmioty gospodarcze, organizacje społeczne, instytucje oraz osoby prywatne działające na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Bory Tucholskie”.

Silną stroną obszaru Partnerstwa LGD Bory Tucholskie jest z pewnością ogólnie duża aktywność społeczna w kierunku propagowania kultury borowiackiej i budowania tożsamości regionalnej Borowiaków. Jednocześnie jednak pojawia się potrzeba stałej promocji lokalnego dziedzictwa kulturowego przy ograniczonej ilości środków finansowych. Regionaliści - pasjonaci muszą wychować swoich następców, którzy będą kontynuowali ich pasję, by kultura borowiacka nie zanikła. ~~Szczególnie istotne są tutaj działania zawierające elementy integracji międzypokoleniowej - tożsamość regionalną trzeba budować już wśród najmłodszego pokolenia, bo daje to najlepsze efekty.~~

III.8 Atrakcyjność turystyczna

O atrakcyjności turystycznej obszaru LSR decydują przede wszystkim walory przyrodnicze, czyli położenia na terenie Borów Tucholskich.

Cechą charakterystyczną obszaru jest bardzo duży udział obszarów leśnych – aż 49,8% oraz duża liczba jezior (powierzchnia aż 109 z nich przekracza 1 ha, a około 30 - ponad 20 ha). Obszar Partnerstwa LGD BT powszechnie postrzegany jest jako obszar o wyjątkowo wysokiej jakości środowiska, o czym świadczy objęcie 64,8% terenu różnymi formami ochrony, takimi jak:

- rezerваты przyrody - 9 szt. o pow. 2588,77 ha. Największy z nich to "Dolina rzeki Brdy" o pow. 1681,5 ha, a najmniejszy "Rezerwat Cisów Jelenia Góra im. Kazimierza Szlachetko" o powierzchni 4,39 ha. Na naszym terenie znajduje się też jeden z najstarszych rezerwatów w Europie: "Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego" w Wierchlesie.
- parki krajobrazowe - 3 szt.:
 - Tucholski Park Krajobrazowy o pow. 36 983 ha i utulinie 15 946 ha, znajdujący się na obszarze LGD (71,2%) i w województwie pomorskim;
 - Wdecki Park Krajobrazowy o pow. 23 786,39 ha, z czego na obszarze LGD 582 ha
 - Krajeński Park Krajobrazowy o pow. 73 850 ha, z czego obszar 8 330 ha to teren LGD,
- zespoły chronionego krajobrazu - 4
- zespoły przyrodniczo - krajobrazowe - 1
- obszary Natura 2000.

Ustanowienie każdej z form chronionych wiąże się z nałożeniem określonych ograniczeń w możliwościach zagospodarowania, istotnych dla lokalnej gospodarki.

Ważnym podkreślenia jest fakt powołania przez Komitet Man&Biosphere przy UNESCO w czerwcu 2010r. Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie. Ten największy tego typu obszar w Polsce zajmuje powierzchnię 3195 km², z czego ¼ to obszar Partnerstwa LGD. Głównym celem rezerwatów biosfery jest promocja terenów nimi objętych (jako równowagi pomiędzy działalnością człowieka, a zachowaniem walorów przyrodniczych) oraz prowadzenie badań nad środowiskiem oraz edukacja ekologiczna. Edukacja ta jest szczególnie istotna wobec **niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców** (o czym świadczy bardzo niska liczba wskazań na potrzebę realizacji działań proekologicznych w ankiecie przeprowadzonej przez LGD BT - tylko 56 osób na 741 biorących udział w badaniu). Mieszkańcy bardzo często traktują nasze czyste środowisko jako coś zwyczajnego, danego nam raz na zawsze. Należy uświadamiać wszystkim, że tak nie jest, stąd konieczne są działania szkoleniowe i innego typu wydarzenia o charakterze pro-środowiskowym i mającym na celu przeciwdziałanie zmianom klimatu. Do uwzględniania rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i/lub zwiększeniu świadomości ekologicznej zachęcać należy także beneficjentów projektów realizowanych w ramach LSR.

Zagospodarowanie turystyczne obszaru LSR jest coraz lepsze, ale nadal niewystarczające do zapotrzebowania. Na terenie powiatu wyznaczono kilkanaście szlaków turystyczno - pieszych, rowerowych i wodnych. Ugruntowaną renomę ma przede wszystkim szlak wodny Brdy, który jest powszechnie uznawany za jeden z najpiękniejszych szlaków kajakowych.

Pod względem szlaków pieszych i rowerowych (ok. 500 km) rejon Borów Tucholskich stanowi największą ich koncentrację w województwie. Zdecydowanie jednak brakuje ścieżek rowerowych - ich długość na terenie LSR wynosi niespełna 11 km. Lokalizację ścieżek przedstawia poniższa tabela.

Tabela: Istniejące ścieżki rowerowe

Gmina	Wykaz dróg
Cekcyn	Na sieci dróg gminnych nie ma wydzielonych pasów bądź ścieżek rowerowych. Wydzielono jeden ciąg pieszko-rowerowy - przy ul. Dworcowej w Cekcynie w ciągu drogi powiatowej nr 1026C.
Gostycyn	Na terenie gminy istnieje jedna ścieżka rowerowa o długości ok 300 metrów wzdłuż drogi powiatowej nr 1038C
Kęsowo	Wieszczyce – Kęsowo, Kęsowo - Tuchółka
Lubiewo	Fragment ścieżki przy drodze powiatowej Bysław - Bysławek
Śliwice	Ścieżka pieszko-rowerowa na odcinku Śliwice – Lińsk wzdłuż drogi powiatowej 1017C (2,3 km) Ścieżka pieszko-rowerowa na odcinku Śliwice – Łoboda wzdłuż drogi powiatowej 1007C (2,3 km)
Tuchola	Oznakowane ścieżki rowerowe/pieszko-rowerowe: Przy drogach wojewódzkich: <ul style="list-style-type: none"> • Legbąd-Klocek (do modernizacji). Długość około 3 km; • Tuchola-Rudzki Most; • Tuchola-Szosa Bydgoska. Przy drogach gminnych: <ul style="list-style-type: none"> • Tuchola: ul. Świecka, długość 0,83 km; • ścieżka rowerowa pomiędzy ul. Podmiejską, a Jeziorną (j. Głęboćek). Długość: 1,47 km.

Źródło: Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Tucholskiego - na podst. danych Urzędów Gmin.

Na atrakcyjność turystyczną wpływają także obiekty dziedzictwa kulturowego. Na obszarze LSR, szczególnie w mniejszych i mniej zurbanizowanych miejscowościach, znaleźć można pozostałości charakterystycznego budownictwa związanego z kulturą grupy etnicznej Borowiaków, zamieszkującej ten teren. Drewniane chałupy pochodzące z połowy XIX w. spotkać można między innymi w: Cekcynku, Ludwichowie, Małym Gacnie, Ostrowie, Starym Suminie, Trzebcinach, Zielonce, Sucheju, Kragu, Lińsku, Rosochatce, Śliwicach, Raciążu, Rzepicznej.

Na obszarach o lepszych warunkach rozwoju rolnictwa, zachowało się kilkanaście dworów (często z parkami). Można je spotkać między innymi w: Dąbrówce, Kiełpinie, Małej Komorzy, Wysokiej, Kęsowie, Tuchółce, Małej Kloni, Motylu, Wielkiej Kloni, Starym Suminie. W Kamienicy atrakcją jest XVIII-wieczny pałac. W kilkunastu miejscowościach atrakcjami są także XIX-wieczne lub z początku XX w. - kościoły, w tym zwłaszcza zespół klasztorny w Bysławku. Wśród najciekawszych obiektów zabytkowych w Tucholi wymienić należy pozostałości murów miejskich oraz Muzeum Borów Tucholskich. W Raciążu zrekonstruowane zostały pozostałości grodziska. Interesującym elementem dziedzictwa kulturowego jest system umocnień (linia obronna) z zachowanymi bunkrami z lat 30-tych, położony w gminie Kęsowo. Unikatowym w skali kraju jest inny element dziedzictwa historycznego, a mianowicie funkcjonujący pod koniec II wojny światowej poligon raketowo-doświadczalny "Heidekraut" ("Wrzos") w gminie Cekcyn. Bardzo ciekawą atrakcją powiatu, specyficzną ze względu na charakter zastosowanych rozwiązań i rzadkość w tej części kraju, jest głębinowa kopalnia węgla brunatnego w Pile. Zdecydowanie unikatowy na skalę europejską jest system nawodnień Wielkiego i Małego Kanalu Brdy) z akweduktem w Fojutowie (skrzyżowanie Wielkiego Kanalu Brdy i Czarskiej Strugi). Część obiektów zabytkowych wymaga dużych nakładów finansowych, z powodu złego stanu technicznego lub w związku z potrzebą wykreowania na ich bazie komercyjnych usług turystycznych.

Unikatową atrakcją są z pewnością wioski tematyczne (grzybowa, górnicza, miodowa, jabłoni, borowiacka, kwiatowa, ptasia, kolejarska, raketowa, a w niedalekim sąsiedztwie także chlebowa). Na bazie lokalnych zasobów mieszkańcy tworzą oferty, które w różnym stopniu są skomercjonalizowane i "sprzedawane" turystom. Sieć wiosek tematycznych jest ważnym wyróżnikiem obszaru, ale cały czas wymaga wsparcia w zakresie poszerzenia oferty i promocji.

Na uwagę zasługują muzea oraz różnego rodzaju izby tradycji: Muzeum Borów Tucholskich, Muzeum Sygnałów Myśliwskich, Muzeum Kultury Indian Północnoamerykańskich im. Sat-Okh'a w Wymysłowie, Wystawa Narzędzi Rzemieślniczych w Bysławku, Ośrodek Edukacji Przyrodniczo - Leśnej w Woziwodzie i inne.

Zdecydowanie rozbudowy wymagają usługi rekreacyjne, skierowane nie tylko do turystów, ale i mieszkańców. Na obszarze LGD działają nieliczne wypożyczalnie rowerów, jest park linowy, pole do mini-golfa, pola do paintball'a, sala zabaw dla dzieci, basen kryty, stok narciarski. Jak na tak rozległy, atrakcyjny turystycznie obszar oferta spędzania czasu wolnego jest zdecydowanie niewystarczająca. Istnieje ogromny potencjał do tworzenia nowych produktów turystycznych, jak np. podglądanie zwierzyny leśnej, bird-watching, przeprawy przez bagna, zajęcia kreatywne dla rodzin z dziećmi.

Baza noclegowa i gastronomiczna

Pod względem liczby obiektów noclegowych (22 obiekty) powiat tucholski znajduje się w ścisłej czołówce powiatów województwa kujawsko - pomorskiego. Ustępuje uzdrowskiemu powiatowi aleksandrowskiemu (40 obiektów) oraz największym miastom, gdzie dobry stan rozwoju bazy wynika głównie z innego charakteru ruchu (typowego dla dużych miast ruchu biznesowo-kongresowego). Powiaty chojnicki i kościerski notują jednak znacznie większą liczbę obiektów (47 i 41 obiektów), starogardzki – większą, a człuchowski nieznacznie mniejszą. Stan rozwoju bazy w bezpośrednim sąsiedztwie powiatu tucholskiego jest więc bardzo konkurencyjny.

Wskaźnik „miejsca noclegowe na 1000 mieszkańców”, świadczy o specjalizacji danego powiatu w dziedzinie funkcji turystycznych. Pamiętać jednak należy, że tak obliczane wskaźniki forują powiaty małe, gdzie bezwzględny potencjał (który sam w sobie także jest ważną cechą diagnostyczną) wcale nie musi być duży, ale przy małej liczbie mieszkańców pozwala na uzyskanie wysokiego wskaźnika. Powiat tucholski jest zauważalnie mniejszy od człuchowskiego, ale znacznie mniejszy od kościerskiego, chojnickiego, starogardzkiego i świeckiego. Jeśli więc te powiaty notują wskaźniki porównywalne lub niewiele mniejsze – to znaczy, że bezwzględny stan rozwoju bazy jest w nich znacznie wyższy. Pod względem liczby miejsc noclegowych w stosunku do liczby mieszkańców powiatu, powiat tucholski notuje bardzo wysoki wskaźnik (48,54) – w kujawsko-pomorskim wyższy jest jedynie wskaźnik w uzdrowskim powiecie aleksandrowskim – 85,18 (gdzie bardzo rozbudowana jest infrastruktura lecznicza – miejsca w sanatoriach są w statystyce traktowane jako miejsca noclegowe), pozostałe powiaty notują znacznie niższe wartości.

Wskaźnik liczby udzielonych noclegów w odniesieniu do liczby mieszkańców powiatu jest dla powiatu tucholskiego także bardzo korzystny (1947,23). Wprawdzie pod tym względem bezkonkurencyjne są powiaty uzdrowskie, gdzie przez cały rok przebywa bardzo duża liczba kuracjuszy, ale już pozostałe powiaty notują znacznie niższe wartości. Potencjalni najsilniejsi konkurenci – świecki (704,67), zniński (974,20) i brodnicki (897,53) – co najmniej dwukrotnie niższe. Powiat kościerski jest jednak znacznie lepszy (2908,30).

Podstawowym wnioskiem z powyższych analiz jest stwierdzenie, że wprawdzie na tle województwa kujawsko-pomorskiego wskaźniki notowane w powiecie tucholskim potwierdzają jego ugruntowaną pozycję silnego rejonu turystycznego, kluczowego w województwie, to jednak sąsiednie powiaty - w sąsiednich województwach - notują wskaźniki równie wysokie lub wyższe (niektóre – nawet znacznie wyższe), a więc powiat tucholski funkcjonuje w otoczeniu bardzo konkurencyjnym, a potencjalni rywale są bardzo silni. Należy także pamiętać, że wysoka wskaźnikowa pozycja powiatu tucholskiego w kujawsko-pomorskim wynika także ze stosunkowo małej liczby mieszkańców. Pod względem wartości bezwzględnych najsilniejsze powiaty województwa – tucholski, świecki, zniński i brodnicki – notują wartości dużo bardziej zbliżone.

Dane GUS dotyczące bazy noclegowej nie uwzględniają gospodarstw agroturystycznych, a ten rodzaj usług noclegowych jest mocno rozwinięty. Według danych Punktu informacji Turystycznej w Tucholi na terenie Partnerstwa LGD Bory Tucholskie funkcjonują 83 gospodarstwa agroturystyczne i obiekty turystyki wiejskiej. Nie prowadzone są natomiast rejestry dotyczące liczby udzielonych noclegów. Większość bazy noclegowej ma charakter sezonowy. Obiekty całoroczne nie mają zazwyczaj wystarczającej ilości miejsc, by przyjąć większe zorganizowane grupy.

Baza gastronomiczna jest drugim, oprócz bazy noclegowej, podstawowym elementem zagospodarowania turystycznego. Dobry standard i smaczne menu obiektów gastronomicznych bezpośrednio wpływają na zadowolenie turystów i opinię o tym temacie odwiedzanego obszaru. Według danych Punktu informacji Turystycznej w Tucholi na terenie Partnerstwa LGD Bory Tucholskie funkcjonuje 70 obiektów gastronomicznych. Część z nich to obiekty sezonowe lub serwujące wyłącznie dania typu „fast-food”. Baza gastronomiczna nie jest zbyt rozbudowana, szczególnie w odniesieniu do tak dużej liczby miejsc noclegowych.

Z badania przeprowadzonego w ramach projektu „Borowiackie Szlaki – kompleksowa redukcja presji turystycznej w Rezerwacie Biosfery Bory Tucholskie”, realizowanego przez Powiat Tucholski wynika, że większość odwiedzających Bory Tucholskie przyjeżdża tu cyklicznie (ponad 70% respondentów). Na początku sezonu turyści najczęściej korzystają z pól biwakowych i kempingów (40%), a pod koniec sezonu z oferty prywatnych noclegów, agroturystyk i ośrodków wczasowych. Biorąc pod uwagę atrakcje jakie oferuje pobyt w Borach, turyści najchętniej korzystają z kąpielisk, spływów kajakowych i ścieżek edukacyjno-przyrodniczych. Mało znane i rzadko odwiedzane były liczne tutaj wioski tematyczne. Poziom zadowolenia z infrastruktury turystycznej w skali od 1 do 5 ankietowani najczęściej oceniali jako średni (średnia ocen dla zaplecza usługowego – noclegi, gastronomia, handel to 3,91 i 3,90, oznakowania miejsc atrakcyjnych turystycznie – 3,82 i 3,63, zaplecza technicznego – parkingi, toalety, dostęp do internetu – 3,74 i 3,71). Indeks satysfakcji turystów w Borach Tucholskich wskazuje, że atrakcje turystyczne, porządek, zaplecze techniczne i ceny usług, mimo że są oceniane dość dobrze, wypadają poniżej oczekiwań turystów. Zdecydowana większość badanych była zadowolona z pobytu w Borach Tucholskich (67,6% i 77,3%) i poleciłaby przyjazd w Bory swoim znajomym (66,8 i 79,3%).¹

¹ „Infrastruktura turystyczna w opinii turystów. Raport końcowy” Badanie realizowane w ramach projektu „Borowiackie Szlaki – kompleksowa redukcja presji turystycznej w Rezerwacie Biosfery Bory Tucholskie” dla Starostwa Powiatowego w Tucholi.

Turystyka choć dobrze rozwinięta na obszarze LSR, nie wykorzystuje w pełni posiadanych potencjałów. Należy podejmować działania, które będą silniej przyciągać turystów i zwiększać ruch turystyczny. Przede wszystkim, jak wynika z badań przeprowadzonych w ramach projektu „Borowiackie Szlaki”, należy dążyć do poprawy zaplecza technicznego, tj. zwiększenie dostępu do internetu, zapewnienia szerszego zasięgu telefonii komórkowej, uruchomienia toalet, parkingów, naprawy dróg, ale także poprawienia jakości oferowanych usług w zakresie zaplecza noclegowego, gastronomicznego, dostępności i zaopatrzenia sklepów oraz kompletności usług związanych z aktywnym wypoczynkiem. Warto więc podejmować działania na rzecz rozszerzenia oferty noclegowej i gastronomicznej, poprawy zaplecza technicznego, dostępu do informacji o atrakcjach turystycznych i oznakowania tych miejsc oraz rozwoju zaplecza usługowego.

Podmioty turystyczne działające na obszarze LSR nie są skupione w żadnej sieci typowo branżowej (nie licząc LGD, która dotychczas miała trochę inny charakter). Nie funkcjonuje już na naszym terenie lokalna organizacja turystyczna, podejmowane były kilkakrotnie próby tworzenia klastra turystycznego. Współpraca podmiotów z branży turystycznej, w tym także organizacji pozarządowych jest do tej pory niewystarczająca, a zdecydowanie bardzo potrzebna, chociażby w kwestii tworzenia wspólnych produktów turystycznych. Od wielu lat zauważany jest także brak lokalnego turopromotora, czyli podmiotu który organizowałby przyjazdy na teren Borów Tucholskich i sprzedawał kompleksowo oferowane tutaj usługi. Sama atrakcyjność turystyczna regionu nie jest wystarczająca - konieczna jest zintegrowana promocja obszaru. Punkty informacji turystycznej funkcjonują wprawdzie na terenie każdej gminy, jednakże w bardzo różnym zakresie. Przedsięwzięcia promocyjne realizowane są zarówno przez samorządy, organizacje pozarządowe, jak i podmioty gospodarcze. Często jednak dotyczą one pojedynczych obiektów, wydarzeń czy też ograniczonego terenu - np. 1 gminy. Konieczna jest więc realizacja przedsięwzięć promujących Bory Tucholskie jako całość, wzmacniając istniejącą markę turystyczną obszaru.

III.9 Opis zagospodarowania przestrzennego

Jakość życia mieszkańców

Jakość życia mieszkańców na obszarze LGD zależy od wielu czynników - jednym z nich jest obsługa w zakresie usług publicznych. Obsługa w tym zakresie jest ściśle zależna od stanu rozwoju sieci osadniczej - w tym zwłaszcza od liczby, wielkości i przestrzennych relacji miejscowości. Rozkład wielkościowy i przestrzenny sieci osadniczej na obszarze LGD jest bardzo zróżnicowany. Na stan rozwoju sieci osadniczej decydujący wpływ mają duże powierzchnie leśne, z powodu których ma miejsce duże rozproszenie małych miejscowości oraz stosunkowo słabe wykształcenie na dużej części obszaru wsi typowo rolniczych, stanowiących dominujący typ miejscowości na innych obszarach.

Tab. Miejscowości wiejskie powiatu liczące ponad 400 mieszkańców

miejscowość	gmina	ludność	miejscowość	gmina	ludność
Śliwice	Śliwice	2571	Lińsk	Śliwice	587
Cekcyn	Cekcyn	1962	Kamienica	Gostycyn	581
Bysław	Lubiewo	1781	Sucha	Lubiewo	570
Gostycyn	Gostycyn	1780	Piastoszyn	Kęsowo	554
Lubiewo	Lubiewo	1064	Iwiec	Cekcyn	551
Raciaz	Tuchola	994	Kielpin	Tuchola	506
Pruszcz	Gostycyn	875	Legbąd	Tuchola	506
Żalno	Kęsowo	865	Wielka Klonia	Gostycyn	482
Kęsowo	Kęsowo	847	Śliwiczki	Śliwice	429
Klonowo	Lubiewo	627	Mały Mędromierz	Tuchola	404

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

O zróżnicowaniu stanu rozwoju miejscowości najlepiej świadczy fakt, iż liczne są bardzo małe miejscowości, w tym osady leśne, liczące po kilku-kilkunastu mieszkańcach, a jednocześnie największe wsie obszaru LGD zaliczane są do grupy największych miejscowości wiejskich województwa kujawsko - pomorskiego. W południowej i południowo - zachodniej części obszaru LGD wsie mają przed wszystkim charakter rolniczy, w części północnej i wschodniej największe miejscowości mają charakter usługowy i rzemieślniczy. Wiejską sieć osadniczą według danych urzędów gmin z obszaru LGD, tworzy 185 miejscowości, z czego aż 56 leży w gminie Tuchola, 55 w gminie Cekcyn, a tylko 15 do 22 w pozostałych gminach.

Przeciętna wielkość miejscowości wiejskiej wynosi na naszym obszarze 190 osób. Duże rozdrobnienie sieci osadniczej jest niekorzystnym uwarunkowaniem rozwoju. Wpływa negatywnie na możliwości rozwoju zagospodarowania służącego

Badanie zostało przeprowadzone w dwóch turach: na początku (lipiec) i końcu (sierpień/wrzesień) sezonu turystycznego. Dlatego też wyniki podawane są jako dwie wartości.

podnoszeniu jakości życia. W przypadku rozbudowy sieci infrastrukturalnej znacznie zwiększą koszty, a wielkość poniesionych nakładów w stosunku do liczby odbiorców jest bardzo wysoka. Lokalizacja placówek infrastruktury społecznej jest nieopłacalna (np. zbyt mała liczba młodzieży w wieku szkolnym) co powoduje konieczność dojazdów, a często wiąże się z rezygnacją dużej części mieszkańców z korzystania z usług. Handel i usługi o charakterze rynkowym są w małych miejscowościach znacznie gorzej rozwinięte, ponieważ mała liczba mieszkańców znacznie ogranicza popyt na dobra i usługi, a tym samym dochody firm. Bardzo ważnym problemem obszaru LGD jest to, że duża ilość małych miejscowości zamieszkiwanych przez znaczną część społeczeństwa nie ma perspektyw obsługi na wysokim poziomie.

Usługi publiczne - czyli należące do tzw. "zadań własnych samorządów" - realizowane na obszarze LGD mają podstawowe znaczenie dla codziennej jakości życia mieszkańców, a w szerszym rozumieniu wpływają na konkurencyjność obszaru.

W ciągu ostatniej dekady gminy naszego obszaru dokonały ogromnego postępu w zakresie edukacji przedszkolnej. Liczba dzieci w wieku 3 - 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym zwiększyła się 3,5 - krotnie i obecnie notujemy wskaźniki obsługi na poziomie prawie 61%, choć sytuacja w gminach jest zróżnicowana i tylko w gminie Kęsowo oraz w mieście Tuchola wskaźnik ten może być uznany za wysoki (na poziomie 80%). Uzyskane wskaźniki przy tak silnie rozdrobionym osadnictwie są wynikiem dużego wysiłku inwestycyjnego i organizacyjnego samorządów. Jednak wciąż nie zaspokajają potrzeb, tym bardziej, że placówki przedszkolne, ze względu na obsługiwaną grupę docelową, powinny być dostępne w pobliżu miejsca zamieszkania, a więc na obszarach o małej gęstości zaludnienia pożądana jest gęstsza sieć mniejszych placówek, a nie mniejsza dużych. Obszar objęty LSR znany jest z dużej aktywności społecznej. Zagadnienie to jest statystycznie niemierzalne gdyż dostępne dane dotyczą tylko wybranych aspektów, całkowicie niereprezentatywnych dla rzeczywistej aktywności lokalnych społeczności, stąd też nie można opierać się na oficjalnych i porównywalnych statystykach. Podkreślić należy, że obserwowana duża skala aktywności jest wypadkową z jednej strony dużego zaangażowania mieszkańców, ale z drugiej, dużej aktywności lokalnych instytucji kultury, które inicjują społeczną aktywność i prowadzą cykliczne imprezy, niekiedy o bardzo długiej tradycji. Pomimo tak dużej aktywności niektórych grup społecznych jest jeszcze bardzo wielu mieszkańców, dla których oferta spędzania czasu wolnego jest bardzo uboga lub nie ma jej wcale (często z powodu dużego rozproszenia miejscowości). W dużym stopniu dotyczy to seniorów i grup mieszkańców o niskich dochodach lub bez pracy, gdyż udział w imprezach zawsze wiąże się z ponoszeniem jakichś kosztów. Mieszkańcy odczuwają potrzebę integracji społecznej, stąd presja z ich strony mająca na celu rozwój bazy społecznej w postaci świetlic, których wiele powstało w ostatnich latach i obecnie na naszym obszarze jest ich aktualnie 65. Mamy również 6 domów i ośrodków kultury, 7 bibliotek i 11 filii bibliotecznych. Baza do działalności jest wsparta popularnymi na naszym obszarze "amfiteatrami" służącymi w okresie od kwietnia do października do organizacji imprez plenerowych, typu festyny, biesiady, przeglądy, konkursy, turnieje, jarmarki i koncerty.

Obszar LGD posiada również obiekty sportowe jak boiska sportowe, boiska typu "Orlik" (7 szt.), hale widowiskowe sportowe (2 szt.), 1 centrum sportowo - rehabilitacyjne, skate park, korty tenisowe, sale gimnastyczne w miejscowościach gminnych, 1 kręgielnia i 1 stadion piłkarsko - lekkoatletyczny. Większe obiekty sportowe znajdują się w miejscowościach gminnych lub w mieście. W mniejszych miejscowościach nadal obserwuje się braki w infrastrukturze sportowo - rekreacyjnej.

Wszystkie te obiekty sportowe i społeczno - kulturalne powinny tętnić życiem, ale często brakuje środków na zatrudnienie opiekunów, animatorów, instruktorów czy trenerów. Brak też środków na realizację wielu ciekawych inicjatyw rodzących się wśród lokalnych liderów czy organizacji społecznych, których bardzo wiele powstało w naszych gminach.

Bezpośredni wpływ na codzienną jakość życia mieszkańców mają również usługi finansowe, pocztowe i miejsca kultu religijnego. Ich społeczna użyteczność jest bardzo duża - kształtują powiązania społeczne (kościół jako miejsca spotkań integrują społeczność kilku - kilkunastu miejscowości, często tworząc związki bardziej trwałe, niż formalne powiązania administracyjne), wpływają na warunki życia, a pośrednio na warunki prowadzenia działalności gospodarczych (banki, urzędy pocztowe). W obszarze usług telekomunikacyjnych występują trudności z dostępem do sieci komórkowej i szybkiego Internetu.

Dostępność i spójność komunikacyjna

Obszar ORSG znajduje się poza przebiegiem najważniejszych ciągów komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i wojewódzkim. Przez teren powiatu nie przebiega żadna droga krajowa. Istniejąca sieć dróg cechuje się niską gęstością (jedynie 89 km dróg o znaczeniu wojewódzkim). Sieć dróg lokalnych w dużej mierze jest w złym stanie technicznym i wymaga przebudowy bądź modernizacji. Niewystarczająca jest także infrastruktura okołodrogowa, taka jak chodniki i parkingi. Występujące uwarunkowania są wynikiem peryferyjnego położenia powiatu, jego dużej powierzchni, dużego zalesienia, niskiej gęstości zaludnienia, braku większej ilości ośrodków miejskich (tylko jedno miasto - Tuchola).

Podstawowy układ komunikacji drogowej w gminie tworzą drogi wojewódzkie, powiatowe i gminne, Przez obszar LGD biegną 3 drogi wojewódzkie, zbiegające się w Tucholi:

- Nr 237 - Czersk - Tuchola - Gostycyn - Mąkowsko,
- Nr 241 - Tuchola - Sępólno Krajeńskie - Nakło - Rogoźno
- Nr 240 - Chojnice - Tuchola - Świecie

Wymienione drogi wojewódzkie biegnące przez teren objęty LSR mają duże znaczenie dla obsługi mieszkańców województwa, a także dla organizacji ruchu tranzytowego. Dotyczy to przede wszystkim drogi nr 240 stanowiącej ważny szlak tranzytowy w relacji: centralna Polska - Toruń - Świecie - Tuchola - Chojnice - środkowe wybrzeże (okolice Koszalina). Droga 237 łączy dwie drogi krajowe nr 22 i nr 25. Stanowi główne połączenie Czerska z Bydgoszczą, wykorzystywana jest

także jako alternatywne połączenie Bydgoszczy z Chojnicami (na odcinku Mąkowsko - Tuchola). Drogi wojewódzkie mają różne znaczenie dla poszczególnych gmin naszego obszaru. Gmina Śliwice jest jedyną gminą, przez którą droga tej klasy nie biegnie. Na terenie gminy Gostycyn droga nr 237 stanowi główną oś rozwojową, przy której położone są 3 największe miejscowości gminy - Gostycyn, Pruszcz i Kamienica oraz duża wieś Łyskowo. Duże jest także znaczenie drogi krajowej nr 240 w gminie Lubiewo, gdzie przy drodze tej wykształciła się największa miejscowość gminy - Bysław. W gminie Kęsowo przy drodze 240 leżą dwie duże miejscowości: Żalno i Piastoszyn, a przy drodze 241 Wieszczyce i Pamiętowo. Przez gminę Tuchola będą wszystkie drogi wojewódzkie. Podejmowane są starania na rzecz realizacji obwodnicy miasta w ciągu drogi 240 - niezbędnej ze względu na duży ruch.

Tabela. Długość dróg wojewódzkich i powiatowych wg gmin

gmina	długość dróg wojewódzkich (km)	długość dróg powiatowych – razem (km)	długość dróg powiatowych – klasy D (dojazdowe) (m)	długość dróg powiatowych – klasy L (lokalne) (m)	długość dróg powiatowych – klasy Z (zbiorcze) (m)
Cekcyn	7,2	107,1	25 546	82 518	0
Gostycyn	18,1	48,5	13 375	29 659	5 477
Kęsowo	14,3	47,3	6 403	40 917	0
Lubiewo	11,2	72,1	3 848	68 253	0
Śliwice	0,00	52,9	0	52 949	0
Tuchola	38,6	68,6	23 120	45 462	0
razem powiat	89,3	396,5	71 292	319 758	5 477

Źródło: "Synteza diagnozy stanu..." A. Stańczyk 2015r.

Na terenie obszaru LGD szczególnie duże znaczenie jest drogi 1015C, która stanowi dojazd do węzła autostradowego w Warlubiu. Uwzględniając funkcję, jaką pełni ta droga, wykracza ona poza typowe zadania dróg powiatowych i pełni rolę drogi wojewódzkiej.

Transport publiczny na terenie powiatu tucholskiego realizowany jest przez komunikację autobusową międzygminną oraz przez transport kolejowy.

Obecnie ruch osobowy w komunikacji kolejowej realizowany jest przez firmę Arriva i prowadzony jest na naszym obszarze na liniach:

- Bydgoszcz - Kościerzyna - Gdynia - linia nr 201 , 7 przystanków na naszym terenie
- Działdowo - Grudziądz - Chojnice (linia nr 208 - 3 przystanki)
- Bąk - Czersk - Laskowice Pomorskie (linia nr 215 - 4 przystanki)

Obecnie komunikacja pasażerska zapewnia dobrą dostępność w relacjach z Tucholą przez Cekcyn i Wierzchucin do Bydgoszczy, ale już znacznie słabszą w relacjach ze Szlachty przez Wierzchucin do Bydgoszczy i ze Szlachty do Laskowic Pomorskich.

Oceniając dostępność powiatu w komunikacji kolejowej, stwierdzić należy, że biegnące przez jego teren linie nie są wykorzystywane do komunikacji międzyregionalnej - służą właściwie tylko celom lokalnym, przewozom ludności na niewielkie dystanse. Ma jednak duże znaczenie dla lokalnej społeczności ze względu na ograniczoną ilość połączeń PKS (duże rozdrobnienie miejscowości, niezbyt gęsta sieć dróg lokalnych), a dla dużej liczby osób stanowi jedyny sposób dojazdu do pracy lub szkoły do Bydgoszczy. Tak duże znaczenie społeczne transportu kolejowego, związane z niekorzystnymi warunkami funkcjonowania komunikacji PKS i motoryzacji indywidualnej nie jest praktycznie spotykane w żadnej innej części województwa i musi być podkreślone jako jeden z podstawowych argumentów na rzecz utrzymania i wzmocnienia pasażerskiego transportu kolejowego na tej linii.

Tereny inwestycyjne

Gminy na obszarze LSR pod względem planistycznym nie są przygotowane do rozwoju gospodarczego na większą skalę, w tym do wyznaczania terenów inwestycyjnych. Największą ofertę terenów inwestycyjnych posiada Gmina Tuchola. Samorząd gminy współpracuje z Pomorską Specjalną Strefą Ekonomiczną, dzięki czemu na wybranych obszarach miasta istnieje możliwość realizacji inwestycji w ramach specjalnej strefy ekonomicznej. Pozostałe gminy albo nie posiadają wyodrębnionych terenów z przeznaczeniem na cele inwestycyjne, albo też ich powierzchnia jest niewielka.

Infrastruktura teleinformatyczna

Spośród 178 miejscowości znajdujących się na terenie powiatu tucholskiego, tylko 17 posiada dostęp do sieci światłowodowych, co stanowi 10%. W całym województwie to 13,5% miejscowości, biorąc natomiast pod uwagę cały kraj, to udział ten kształtuje się na poziomie 16,5%. Na ORSG występuje zapotrzebowanie na rozbudowę sieci światłowodowych. Dostęp do internetu znacznie zwiększa oferta firm telekomunikacyjnych.

Tabela 1. Pokrycie infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Liczba miejscowości	Liczba miejscowości z zakończeniem sieci światłowodowej	Liczba miejscowości z węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z dostępowymi węzłami telekomunikacyjnymi
Cekcyn	57	2	3	3
Gostycyn	18	4	5	5
Kęsowo	20	2	5	4
Lubiewo	19	3	5	5
Śliwice	25	1	3	2
Tuchola	39	5	9	9
ORSG	178	17	30	28
Kujawsko – Pomorskie	3 754	512	2 821	1 416
Polska	55 049	9 065	40 096	18 615

Źródło: Źródło: Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Powiatu Tucholskiego - na podst. danych Urzędu Komunikacji Elektronicznej

III.10 Rolnictwo

Obszar LGD (powiat tucholski) należy do obszarów o najmniej sprzyjających warunkach prowadzenia gospodarki rolnej: sytuacja w poszczególnych gminach jest bardzo zróżnicowana, niemniej jednak, ogólne wskaźniki sytuują obszar wśród najmniejszych producentów żywności.

Niesprzyjające warunki rozwoju rolnictwa wynikają przede wszystkim z charakteru pokrywy glebowej. Na obszarze LGD około 40% stanowią gleby rdzawe o małej i bardzo małej przydatności dla rolnictwa. W gminie Śliwice ich udział sięga 2/3 ogółu powierzchni, 3,2 tys. prowadzi działalność rolniczą, a największa ich liczba znajduje się na terenie gminy Tuchola. Następne miejsce zajmuje gmina Lubiewo, a stosunkowo dużo gospodarstw jest w gminie Cekcyn. Ogólnie na obszarze LGD nieco ponad 2/3 gruntów znajduje się w gospodarstwach o powierzchni ponad 15 ha, przy czym w gminach Gostycyn i Kęsowo jest to znacznie ponad 80 %, w gminie Tuchola - już tylko połowa, a w gminie Śliwice - tylko 1/3. Ewidentna jest więc korelacja pomiędzy warunkami prowadzenia działalności rolniczych, a komasacją gruntów w dużych gospodarstwach.

Powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach (niespełna 61 tys. ha) lokuje nasz obszar na 16 pozycji w województwie. Jednak pod względem powierzchni zasiewów lokujemy się już na przedostatnim miejscu w województwie. Niskie są wartości dotyczące upraw przemysłowych (18pozycja) i warzyw (17 pozycja), jednak udział tych upraw potencjale wojewódzkim jest zaledwie symboliczny. Jedyne pod względem nasadzeń ziemiaka lokujemy się w środku stawki - zajmując 11 pozycję, ale stanowi to zaledwie 4% sumy wojewódzkiej.

Tylko 2,8 tys. gospodarstw prowadzi zasiewy, w tym ponad 2,6 tys. zbóż, 1,3 tys. ziemniaków, niespełna 300 - roślin przemysłowych, w tym ok. 250 - rzepaku i rzepiku. Najwięcej gospodarstw z zasiewami zbóż pochodzi z gmin Lubiewo i Tuchola, ziemniaków - Lubiewo, Tuchola i Cekcyn, a połowa gospodarstw prowadzących uprawę roślin przemysłowych - z gminy Gostycyn.

Bardzo słabo również rozwinięta jest na naszym obszarze produkcja zwierzęca. Pod względem pogłowia zwierząt gospodarskich wyrażonych za pomocą uniwersalnego wskaźnika sztuk dużych, lokujemy się na 16 pozycji. Gospodarstw zajmujących się produkcją zwierzęcą jest na naszym obszarze ponad 2 tys. Pogłowie wyrażone w sztukach jest bardzo zbliżone w 4 gminach: Kęsowo - 7 tys., Gostycyn, Tuchola po 6,8 tys., Lubiewo - 6,3 tys. Wyraźnie mniejsze znaczenie w hodowli mają gminy Cekcyn - 3,3tys. i Śliwice - 2,2 tys. Gmina Kęsowo dominuje pod względem pogłowia bydła (4,7 tys., kolejna gmina Tuchola - 3,1 tys.). Gmina Lubiewo ma najwyższe pogłowie trzody (19 tys.), ale przewaga nad kolejnymi nie jest bardzo duża (Tuchola - 16,5 tys., Gostycyn - 15,0 tys., Kęsowo - 14,1 tys.). Gostycyn koncentruje połowę pogłowia drobiu.

Z powodu mało korzystnych warunków do prowadzenia gospodarki rolnej, wiele gospodarstw rolnych rozpoczęło świadczenie usług agroturystycznych, jako sposobu na zwiększenie swoich dochodów. Na terenie powiatu tucholskiego agroturystyka zaczęła się rozwijać bardzo szybko, bo już w latach 90-ych ubiegłego wieku. Od 1999 roku działa Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych "Bory Tucholskie", które skupia kilkadziesiąt gospodarstw prowadzących działalność agroturystyczną.

W ciągu ostatnich dwóch lat na terenie powiatu tucholskiego zaczęła się rozwijać idea tworzenia gospodarstw opiekuńczych na bazie gospodarstw rolnych. Starzejące się społeczeństwo, brak stacjonarnych form opieki dziennej dla

osób starszych jest szansą dla rolników na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodu. Kilkanaście gospodarstw rolnych uczestnicząc w projekcie organizowanym przez Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie nabyło odpowiednie umiejętności związane z opieką nad osobami starszymi, zaczęło przygotowywać się do możliwości rozpoczęcia świadczenia usług opiekuńczych.

1. The first part of the document is a list of names and addresses.

2. The second part of the document is a list of names and addresses.

3. The third part of the document is a list of names and addresses.

4. The fourth part of the document is a list of names and addresses.

5. The fifth part of the document is a list of names and addresses.

6. The sixth part of the document is a list of names and addresses.

7. The seventh part of the document is a list of names and addresses.

8. The eighth part of the document is a list of names and addresses.

9. The ninth part of the document is a list of names and addresses.

V CELE I WSKAŹNIKI

V.1 Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT

Biorąc pod uwagę wnioski z diagnozy obszaru, w oparciu o analizę SWOT, podczas prac grupy partypacyjnej do opracowania LSR określono cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia LSR "Dekel do borowiackiej grapy". Cele te są zgodne z celami PROW 2014 -2020 oraz RPO WK-P 2014- 2020.

Uzasadnienie sformułowania celów i przedsięwzięć w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT oraz diagnozą obszaru.

Cele i przedsięwzięcia zostały wstępnie sformułowane przez grupę roboczą w lipcu 2015r. (na podstawie badań ankietowych oraz spotkań branżowych), przeanalizowane przez Grupę partypacyjną (dwukrotnie w sierpniu 2015r.), poddane konsultacjom społecznym na otwartych spotkaniach (sierpień i grudzień 2015r.). Cele i przedsięwzięcia określone LSR zostały sformułowane na podstawie przeprowadzonej diagnozy, z uwzględnieniem wniosków wpływających z przeprowadzonej analizy SWOT. Odnoszą się one do całego obszaru objętego LSR, odpowiadają na potrzeby grup istotnych z punktu widzenia LSR (określone w roz. III), w tym w szczególności grup defaworyzowanych (osoby do 35 roku życia, osoby niepracujące, osoby niepełnosprawne, seniorzy pow. 50 roku życia). Cele i przedsięwzięcia w procesie konsultacji społecznych zostały także przeformułowane z użyciem gwary borowiackiej. Sformułowania takie jak: "Sztreki, antrejki i bujawki", czy "Dycht nowe interesy" brzmią dla osób spoza naszego terenu dość niezrozumiale, ale jednocześnie intrygująco. Natomiast Borowiakom ułatwiają identyfikację określonych przedsięwzięć z celami. Cele ogólne i szczegółowe są konkretne, adekwatne do SWOT, wynikają ze specyfiki obszaru.

Wypracowane cele przedstawia poniższy schemat:

LSR "Dekel do borowackiej grapy"

CEL OGÓLNY I
Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2023 roku

Cel szczegółowy 1.1
Zwiększenie dostępności do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku

Przedsięwzięcie 1.1.1

Sztreki, antreki i bujawki, czyli infrastruktura turystyczna i rekreacyjna

Forma wdrożenia:
TRYB KONKURSOWY
TRYB GRANTOWY

Źródło finansowania:
EFRROW
w ramach PROW

Cel szczegółowy 1.2
Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu - gospodarczemu obszarze LSR do 2023 roku

Przedsięwzięcie 1.2.1

Feste odnówka, czyli rewitalizacja

Forma wdrożenia:
TRYB KONKURSOWY

Źródło finansowania:
EFRR
w ramach RPO WK-P

CEL OGÓLNY II
Wsparcie lokalnego rynku pracy na obszarze LSR do 2023r.

Cel szczegółowy 2.1
Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2023 roku

Przedsięwzięcie 2.1.1

Dycht nowe interesy, czyli wspieranie tworzenia nowych przedsiębiorstw

Forma wdrożenia:
TRYB KONKURSOWY

Źródło finansowania:
EFRROW
w ramach PROW

Przedsięwzięcie 2.1.2

Wspomóżka obywateli interesów, czyli rozwój istniejących przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze LSR

Forma wdrożenia:
TRYB GRANTOWY
PROJEKT WSPÓŁPRACY

Źródło finansowania
EFRROW
w ramach PROW

CEL OGÓLNY III
Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023r.

Cel szczegółowy 3.1
Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023 roku

Przedsięwzięcie 3.1.1

Borowiaki zawdy ohanne do roboty w kupie, czyli wydarzenia integracyjne i aktywizujące mieszkańców obszaru LSR

Forma wdrożenia:
TRYB GRANTOWY

Źródło finansowania
EFS
w ramach RPO WK-P

Cel szczegółowy 3.2
Zwiększenie skali działań informacyjnych obszaru LSR do 2023 roku

Przedsięwzięcie 3.2.1

Mianowanie chwalby, czyli promocja i informacja

Forma wdrożenia:
TRYB KONKURSOWY
PROJEKT WSPÓŁPRACY

Źródło finansowania
EFRROW
w ramach PROW

Matryca logiczna powiązań obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy	Cel ogólny	Cel szczegółowy	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływania	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Braki w infrastrukturze turystycznej i okolicy turystycznej;	Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2023 roku	Zwiększenie dostępności do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku	Sztreki, anтреki i bujawki, czyli infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Średnia wartość salda migracji za lata 2014-2023 korzystniejsza od -70	<p>Wzrost popularności wypoczynku na obszarach wiejskich.</p> <p>Wzrost zainteresowania aktywnymi formami wypoczynku i zdrowego, ekologicznego trybu życia,</p> <p>Rozwój sieci ścieżek rowerowych na obszarze wraz z miejscami postojów/odpoczynku</p> <p>Pełne wykorzystanie potencjału turystycznego obszaru LGD,</p> <p>Zagospodarowanie turystyczne zbiorników wodnych i rzek,</p>

<p>Słabo rozwinięta infrastruktura pomocy społecznej i system wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,</p> <p>Zły stan techniczny dróg lokalnych,</p> <p>Braki w infrastrukturze okołodrogowej (chodniki, parkingi, zatoczki postojowe),</p> <p>Barьеры architektoniczne, utrudniające korzystanie z lokalnej infrastruktury przez osoby niepełnosprawne i z ograniczoną mobilnością,</p>		<p>Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społecznemu – obszarze LSR do 2023 roku</p>	<p>Feste odnowka, czyli rewitalizacja</p>	<p>Wskaźniki dot. rewitalizacji zostaną określone po przyjęciu Gminnych Programów Rewitalizacji przez gminy z obszaru LSR</p>	<p>Wskaźnik dot. rewitalizacji zostanie określony po przyjęciu Gminnych Programów Rewitalizacji przez gminy z obszaru LSR</p>		<p>Wsparcie inwestycji i inicjatyw ze środków zewnętrznych,</p>
<p>Niski wskaźnik przedsiębiorczości i aktywności zawodowej</p> <p>Wysoka stopa bezrobocia</p> <p>Niewielka liczba podmiotów ekonomicznych/ przedsiębiorczości społecznej,</p> <p>Niewystarczająco rozwinięte zaplecze usług turystycznych (obiekty noclegowe, gastronomia, zóżnicowane atrakcje</p>	<p>Wsparcie lokalnego rynku pracy na obszarze LSR do 2023 r.</p>	<p>Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2023 roku</p>	<p>Dycht nowe interesy, czyli wspieranie tworzenia nowych przedsiębiorstw.</p>	<p>Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa</p>	<p>Liczba utworzonych miejsc pracy</p>	<p>Wzrost wskaźnika zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców</p>	<p>Wzrost aktywności społecznej i ekonomicznej mieszkańców obszaru LGD, Stworzenie lokalnego touroperatora, Stworzenie gospodarstw opiekuńczych na obszarze LGD,</p>

i szeroka oferta spędzania czasu wolnego).							
<p>Ograniczona oferta form spędzania czasu wolnego, w szczególności dla seniorów i młodzieży</p> <p>Niewystarczająca aktywność mieszkańców</p> <p>Niska świadomość ekologiczna mieszkańców</p> <p>Potrzeba promocji lokalnego dziedzictwa kulturowego</p>	Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023 r.	Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023 roku	<p>Borowiaki zawdy chantne do roboty w kupie, czyli wydarzenia integracyjne i aktywizujące mieszkańców obszaru LSR</p>	<p>liczba szkoleń</p> <p>liczba przedsięwzięć integracyjnych i aktywizacyjnych, innych niż szkoleniowe</p> <p>Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej</p> <p>Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy</p>	<p>Liczba osób przeszkolonych w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem</p> <p>Liczba osób które wzięły udział w wydarzeniach integracyjnych i aktywizujących mieszkańców</p>	<p>Wzrost liczby organizacji pozarządowych</p>	<p>Rozwój współpracy lokalnych podmiotów</p> <p>Wzrost zainteresowania Polaków lokalnymi tradycjami</p> <p>Niewystarczające środki finansowe na realizację lokalnych inicjatyw</p>
<p>Niewystarczające lub nieadekwatne kwalifikacje mieszkańców wymagające podniesienia i aktualizacji, szczególnie w odniesieniu do rynku pracy, aktywności lokalnej, zrównoważonego rozwoju oraz obsługi ruchu turystycznego,</p> <p>Niewystarczające powiązanie kierunków kształcenia i potrzeb lokalnego rynku pracy,</p>			Wichajstry	Liczba osób	<p>Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem</p>	<p>Wzrost liczby osób pracujących</p> <p>Wzrost liczby inicjatyw lokalnych realizowanych w ramach</p>	<p>Wzrost zagrożenia wykluczeniem społecznym, nasilenie występowania problemów społecznych</p> <p>Brak środków finansowych na podtrzymanie efektów realizowanych projektów</p>

<p>Niewystarczające wykorzystanie istniejącej infrastruktury (sportowo-rekreacyjnej, turystycznej, kulturowej),</p>			<p>i dinksy, czyli aktywności społeczno – zawodowa mieszkańców obszaru LSR</p>	<p>Zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie</p>	<p>społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna</p>	<p>środków LSR</p>	<p>Zintegrowana promocja całego obszaru Borów Tucholskich (nawiązanie współpracy samorządów z terenu województwa kujawsko-pomorskiego i pomorskiego),</p>
<p>Niewystarczająco rozwinięta kompleksowa informacja i promocja turystyczna obszaru,</p>		<p>Zwiększenie skali działań informacyjnych i promocyjnych obszaru LSR do 2023 roku</p>	<p>Manowanie chwalebny, czyli promocja i informacja</p>	<p>Liczba przedsięwzięć informacyjnych i promocyjnych</p> <p>Liczba zrealizowanych projektów</p> <p>współpracy w tym</p>	<p>Liczba obrotów przedsięwzięć informacyjnych i promocyjnych</p> <p>Liczba projektów skierowanych do</p>		

<p>1.2 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno - gospodarczemu obszaru LSR do 2023 roku</p>		<p>Cele przekrojowe PROW – ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu, innowacyjność Poprzez premiowanie (preferencje) dla operacji innowacyjnych a także z zastosowaniem rozwiązań pro-środowiskowych i pro-klimatycznych</p> <p>Cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich</p> <p><i>Wprawdzie cel szczegółowy nie będzie realizowany bezpośrednio ze środków PROW, jednakże niewątpliwie poprzez planowane inwestycje ukierunkowane na potrzeby grup wykluczonych społecznie będzie pośrednio realizował również cel PROW.</i></p>	<p>Oś Priorytetowa 7</p> <p>Cel szczegółowy 1: Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju</p> <p><i>Poprzez inwestycje infrastrukturalne przyczyniające się rewitalizacji społeczno – gospodarczej miejscowości wiejskich.</i></p>
<p>Cel ogólny LSR</p>	<p>2. Wspieranie lokalnego rynku pracy na obszarze LSR do 2023r</p>	<p>Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją</p>	
<p>Cel programu</p>	<p>Cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich</p>	<p>Oś Priorytetowa 7</p> <p>Cel szczegółowy 1: Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju</p>	
<p>Cel szczegółowy LSR</p> <p>2.1 Wspieranie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2023 roku</p>	<p><i>Poprzez działania ukierunkowane w szczególności na wsparcie grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy (pomoc w założeniu własnej działalności) jak i inwestowanie w rozwój lokalnych przedsiębiorstw.</i></p> <p>Cele przekrojowe PROW – ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu, innowacyjność Poprzez premiowanie (preferencje) dla operacji innowacyjnych a także z zastosowaniem rozwiązań pro-środowiskowych i pro-klimatycznych</p>	<p><i>Wprawdzie cel szczegółowy nie będzie realizowany bezpośrednio ze środków RPO jednakże niewątpliwie poprzez opisane wsparcie istniejących przedsiębiorstw będzie pośrednio realizowało również cel RPO.</i></p>	
<p>Cel ogólny LSR</p>	<p>3. Rozwój kapitału społecznego obszarów LSR do 2023r</p>	<p>Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.</p>	
<p>Cel programu</p>	<p>Cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”</p>	<p>Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.</p>	

Ciel szczegółowy LSR	<p>Cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”</p> <p>Poprzez projekty (granty) ukierunkowane w szczególności na aktywizację wskazanych w diagnozie grup defaworyzowanych.</p> <p>Cele przekrojowe PROW – ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu, innowacyjność</p> <p>Poprzez premiowanie (preferencje) dla operacji z zastosowaniem rozwiązań pro-środowiskowych i pro-klimatycznych, sprzyjających zwiększeniu świadomości ekologicznej</p> <p>Poprzez realizację projektów grantowych ukierunkowanych na aktywizację i integrację mieszkańców, dających szansę innowacyjnemu podejściu do sposobu realizacji założonego celu.</p>	<p>Osł Priorytetowa 11</p> <p>Cel szczegółowy 1: Wzrost aktywizacji społeczno - zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju</p> <p>Poprzez projekty (granty) ukierunkowane na wsparcie (aktywizację społeczno – zawodową) osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym wsparcie na lokalnym rynku pracy oraz pomoc osobom z grup wskazywanych jako defaworyzowane</p>
<p>3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023</p> <p>3.2 Zwiększenie skali działań informacyjnych obszaru LSR do 2023 roku</p>	<p>Cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich</p> <p>Poprzez realizację operacji promujących lokalne zasoby turystyczne, co bezpośrednio przekłada się na rozwój gospodarczy obszaru; premiowanie na lokalnych kryteriach wyboru operacji wykorzystujących lokalne zasoby,</p> <p>Cele przekrojowe PROW – ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu, innowacyjność</p> <p>Poprzez premiowanie operacji wykorzystujących nowe technologie, co daje duże możliwości do tworzenia projektów innowacyjnych</p> <p>Poprzez realizację projektu współpracy mającego na celu m.in. promocję zasobów Rezerwatu Biosfery propagowanie zrównoważonego rozwoju oraz harmonijnego współistnienia człowieka i przyrody</p>	<p>Osł Priorytetowa 7</p> <p>Cel szczegółowy 1: Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju</p> <p>Wprowadzić cel szczegółowy nie będzie realizowany bezpośrednio ze środków RPO jednakże niewątpliwie poprzez realizację przedsięwzięć promocyjnych dotyczących zasobów turystycznych obszaru LSR będzie wspierał pośrednio działalność firm z branży turystycznej, tym samym realizując pośrednio cel RPO.</p>

V.2 przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania

Cele ogólne LSR	Cele szczegółowe LSR	Źródło finansowania
1. Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2023	1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku	PROW 2014-2020
	1.2 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno - gospodarczemu obszarze LSR do 2023 roku	RPO WK-P oś priorytetowa 7
2. Wsparcie lokalnego rynku pracy na obszarze LSR do 2023r	2.1 Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2023 roku	PROW 2014-2020
3. Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023r.	3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023	PROW 2014-2020 RPO WK-P oś priorytetowa 11
	3.2 Zwiększenie skali działań informacyjnych obszaru LSR do 2023 roku	PROW 2014-2020

V.3 Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

Przedsięwzięcie 1.1.1 Sztrejki, antrejki i bujawki, czyli infrastruktura turystyczna i rekreacyjna przyczyni się do realizacji:

CELU OGÓLNEGO nr 1 Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2023 roku

Celu szczegółowego 1.1. Zwiększenie dostępności do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku

Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Podziałanie: 19.2 – Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zidentyfikowane w LSR problemy związane z brakami w infrastrukturze turystycznej i okółoturystycznej.

Realizacja przedsięwzięcia nastąpi poprzez operacje w następujących zakresach PROW na lata 2014-2020:

- budowę lub przebudowę ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, (np. ścieżki rowerowe, siłownie plenerowe, wiaty, zagospodarowanie centrów wsi, ścieżki dydaktyczne, tablice informacyjne, place zabaw, miejsca postojowe, boiska do gier zespołowych itp.)

Operacje w ramach tego przedsięwzięcia będą mogły realizować jednostki samorządu terytorialnego (tryb konkursowy) oraz pozostałe podmioty spoza sektora publicznego z wyłączeniem osób fizycznych, w tym prowadzących działalność gospodarczą oraz grup nieformalnych (tryb grantowy). Projekty infrastrukturalne w ww. zakresie muszą mieć charakter niekomercyjny. Realizacja przedsięwzięcia może dotyczyć całego obszaru LSR, premiovane będą operacje realizowane w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tys. mieszkańców.

Maksymalny % poziomu dofinansowania (kwota wsparcia w ramach LSR):

- jednostki sektora finansów publicznych - 63,63% kosztów kwalifikowalnych
- pozostałe podmioty spoza sektora publicznego – nie wyższy niż 95% kosztów kwalifikowalnych (wkład finansowy min. 2,5%, wkład niefinansowy min. 2,5%)

Grupy docelowe (odbiorcy):

- mieszkańcy obszaru objętego LSR, turyści

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb konkursowy oraz tryb grantowy

Przedsięwzięcie 1.2.1 Feste odnowka, czyli rewitalizacja
przyczyni się do realizacji

CELU OGÓLNEGO nr 1 Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2023 roku

Celu szczegółowego 1.2 Zwiększenie dostępności do infrastruktury
sprzyjającej ożywieniu społeczno - gospodarczemu na obszarze
LSR do 2023 roku

Zródło finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko - Pomorskiego (EFRR)

Oś 7 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność, działanie 7.1

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zidentyfikowane w LSR problemy związane z słabo rozwiniętą infrastrukturą pomocy społecznej i systemem wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, złym stanem technicznym dróg lokalnych, brakiem w infrastrukturze okołodrogowej, barierami architektonicznymi, utrudniającymi korzystanie z lokalnej infrastruktury przez osoby niepełnosprawne i z ograniczoną mobilnością.

Na terenie każdej z gmin obszaru LSR występują obszary zdegradowane, wymagające wdrożenia procesów rewitalizacyjnych. Samorządy gminne planują opracowanie Gminnych Programów Rewitalizacji, jednakże proces ten jest w początkowej fazie ze względu na brak przepisów prawnych i wytycznych w zakresie sporządzania takich planów. W związku z powyższym zakładamy, że w ramach LSR zostaną zrealizowane przedsięwzięcia zgodne z GPR, jednak na obecnym etapie nie jest możliwe dokładne ich scharakteryzowanie.

Grupy docelowe (odbiorcy):

- mieszkańcy obszaru objętego LSR - grupy zagrożone wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób.

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb konkursowy

Przedsięwzięcie 2.1.1 Dycht nowe interesy, czyli wspieranie tworzenia nowych przedsiębiorstw
przyczyni się do realizacji

CELU OGÓLNEGO nr 2 Wsparcie lokalnego rynku pracy na obszarze LSR do 2023r.

Celu szczegółowego 2.1 Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze
LSR do 2023 roku

Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Poddziałanie: 19.2 – Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zidentyfikowane w LSR problemy związane z niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości i aktywności zawodowej, wysoką stopą bezrobocia, rosnącą w latach 2007-2013, niewielką liczbą podmiotów ekonomii/przedsiębiorczości społecznej, niewystarczająco rozwiniętym zapleczem usług turystycznych (obiekty noclegowe, gastronomia, zróżnicowane atrakcje i szeroka oferta spędzania czasu wolnego).

Wsparcie realizowane w ramach tego przedsięwzięcia kierowane będzie do:

- osób fizycznych, które mają zamiar rozpocząć własną działalność gospodarczą i będzie obejmowało pomoc finansową w postaci jednorazowej premii na rozpoczęcie działalności gospodarczej w wysokości 60 tys. zł. Zawsze wymagane jest utworzenie przynajmniej 1 miejsca pracy (w tym samozatrudnienie).

Wsparcie obejmować będzie także podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje w zakresie podejmowania lub rozwijania działalności gospodarczej (tylko jako element towarzyszący operacji w zakresie podejmowania lub rozwijania działalności gospodarczej)

Grupy docelowe (odbiorcy) przedsięwzięcia:

Mieszkańcy obszaru objętego LSR w szczególności grupy wskazane w LSR jako grupy defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy planujący podjąć działalność gospodarczą.

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb konkursowy

Przedsięwzięcie 2.1.2 Wspomóżka obstojałych interesów, czyli rozwój istniejących przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze LSR przyczyni się do realizacji

CELU OGÓLNEGO nr.2 Wsparcie lokalnego rynku pracy na obszarze LSR do 2023r.

Celu szczegółowego 2.1 Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2023 roku

Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Poddziałanie: 19.2 – Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zidentyfikowane w LSR problemy związane z niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości i aktywności zawodowej, wysoką stopą bezrobocia, rosnącą w latach 2007-2013, niewielką liczbą podmiotów ekonomii/przedsiębiorczości społecznej, niewystarczająco rozwiniętym zapleczem usług turystycznych (obiekty noclegowe, gastronomia, zróżnicowane atrakcje i szeroka oferta spędzania czasu wolnego).

Wsparcie realizowane w ramach tego przedsięwzięcia kierowane będzie do:

- istniejących mikro i małych przedsiębiorstw, które mają zamiar inwestować w rozwój i będzie obejmowało pomoc finansową w formie dotacji w wysokości nie większej niż 70% kosztów kwalifikowalnych operacji (projektu), przy czym pomoc przyznawana jest do limitu, który w okresie realizacji LSR wynosi 300 tys. zł na jednego beneficjenta, przy czym minimalna wartość dofinansowania operacji (projektu) w ramach LSR wynosi nie mniej niż 50 tys. zł

Wsparcie obejmować będzie także podnoszenie kompetencji osób realizujących operacje w zakresie podejmowania lub rozwijania działalności gospodarczej (tylko jako element towarzyszący operacji w zakresie podejmowania lub rozwijania działalności gospodarczej). Wymagane jest utworzenie przynajmniej 1 miejsca pracy.

Grupy docelowe (odbiorcy) przedsięwzięcia:

- mikro i małe przedsiębiorstwa z obszaru LSR.

Kwota wsparcia w ramach LSR:

- maksymalny poziom dofinansowania nie wyższy niż 70 % kosztów kwalifikowalnych
- minimalna kwota dofinansowania projektu – 50 tys. zł
- limit pomocy na beneficjenta – 300 tys. zł

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb konkursowy

Przedsięwzięcie 3.1.1 Borowiaki zawdy chantne do roboty w kupie, czyli wydarzenia integracyjne i aktywizujące mieszkańców przyczyni się do realizacji

CELU OGÓLNEGO nr 3 Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023r.

Celu szczegółowego 3.1 Aktywizacja i Integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023 roku

Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Poddziałanie: 19.2 – Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zidentyfikowane w LSR problemy związane z niewystarczającą aktywnością mieszkańców, potrzeby promocji lokalnego dziedzictwa kulturowego, ograniczona oferta form spędzania czasu wolnego (w szczególności przez dzieci, młodzież i seniorów), niska świadomość ekologiczna mieszkańców.

PROJEKTY GRANTOWE

Operacje w ramach tego przedsięwzięcia w trybie grantowym będą mogły realizować wszystkie podmioty z wyłączeniem grup nieformalnych oraz podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Realizacja przedsięwzięcia nastąpi poprzez operacje w następujących zakresach PROW na lata 2014-2020:

- wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, a także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych,
- zachowanie dziedzictwa lokalnego,

Projekty grantowe będą mogły obejmować powyższe zakresy łącznie lub też dotyczyć każdego zakresu z osobna.

Maksymalna kwota pomocy na 1 grant: 20 tys. zł (minimalna kwota 5 tys. zł)

Maksymalny % poziomu dofinansowania (kwota wsparcia w ramach LSR):

- jednostki sektora finansów publicznych - 63,63% kosztów kwalifikowalnych
- pozostałe podmioty spoza sektora publicznego – nie wyższy niż 95% kosztów kwalifikowalnych (wkład własny min. 5% finansowy lub niefinansowy)

Grupy docelowe (odbiorcy):

- mieszkańcy obszaru objętego LSR

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb grantowy

Lista rekomendowanych zadań (nie stanowi ona katalogu zamkniętego):

szkolenia, warsztaty, imprezy inicjujące, wystawy, pokazy związane dziedzictwem kulturowym i historycznym Borów Tucholskich, konkursy, projekty związane z ochroną środowiska i zmianami klimatu, publikacje, imprezy charakterystyczne dla regionu (Historyczny Pochód Borowiaków)

PROJEKT WSPÓŁPRACY

W ramach przedsięwzięcia "Borowiaki zawdy chantne do roboty w kupie, czyli wydarzenia integracyjne i aktywizujące mieszkańców" zaplanowano także realizację międzynarodowego projektu współpracy „Wioski tematyczne sposobem na aktywizację lokalnych społeczności i promocję regionu”

Rodzaj współpracy oraz jej partnerzy: Projekt współpracy międzynarodowej realizowany przez 4 LGD:

Partnerzy z Polski: Partnerstwo „Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie”, Stowarzyszenie Nasza Krajna, Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Krajny i Pałuk”, Lokalna Grupa Działania „Podgrodzie Toruńskie”

Partner zagraniczny: Lokalna Grupa Działania "Laura" z Chorwacji (LAG LURA)

Cel ogólny projektu: Aktywizacja i integracja mieszkańców gmin poprzez upowszechnienie idei tworzenia wsi tematycznych.

Cele szczegółowe projektu:

- wykorzystanie potencjału, umiejętności i pomysłów mieszkańców wsi oraz infrastruktury i przestrzeni danej miejscowości do zbudowania produktu turystycznego w postaci wioski tematycznej;
- wzmocnienie oferty turystycznej obszaru partnerskich LGD
- wyzwolenie mechanizmu przedsiębiorczości w mieszkańcach obszarów wiejskich;
- integracja mieszkańców obszaru LSR wokół wspólnego celu ;
- pobudzenie lokalnych inicjatyw mieszkańców na obszarach partnerskich LGD;

Partnerzy projektu zakładają realizację kilku wzajemnie uzupełniających się działań, które służyć będą wzmocnieniu oferty istniejących jak również rozwojowi nowych produktów w postaci wiosek tematycznych.

Partnerzy krajowi planują realizację następujących działań:

1. Organizację seminarium inauguracyjnego projektu „Wioski tematyczne sposobem na aktywizację lokalnych społeczności”.
2. Przeprowadzenie wizyt diagnostycznych, tj. spotkań w sołectwach zainteresowanych udziałem w projekcie (identyfikacja potencjalnych uczestników wyjazdu i warsztatów).
3. Study tour (prezentacja dobrych praktyk):
 - po wioskach tematycznych Borów Tucholskich;
 - po atrakcjach Ekomuzeum Doliny Noteci.
4. Organizację warsztatów tematycznych (tematy uzależnione od potrzeb danego LGD), których efektem będzie opracowanie koncepcji produktów turystycznych w postaci wiosek tematycznych i ew. działania pilotażowe lub wzmocnienie oferty istniejących wsi tematycznych (oferty wspólne, materiały promocyjne).
5. Organizację szkolenia „Animator gier i zabaw”. Szkolenie pozwoli zarówno na uatrakcyjnienie, jak i podniesienie poziomu ofert turystycznych wiosek tematycznych.
6. Wyjazd szkoleniowy „Lepszy przykład niż wykład” do Chorwacji (wspólny dla partnerów z Polski) w trakcie wyjazdu międzynarodowe warsztaty budowania produktów turystycznych z wykorzystaniem lokalnych zasobów.

Poszczególne działania będą realizowane na obszarze partnerskich LGD w części lub całości.

Grupa docelowa: mieszkańcy obszaru objętego LSR, przedsiębiorcy, turyści

Szacowany koszt LGD Bory Tucholskie: 60.000 zł (zaplanowany w budżecie LSR).

Przewiduje się możliwość realizacji projektu współpracy za kwotę wyższą niż zaplanowana w budżecie LSR, w zależności od przyznania wsparcia w odpowiedzi na złożony wniosek na realizację projektu współpracy.

Przedsięwzięcie 3.1.2 Wichajstry i dinksy, czyli aktywizacja społeczno - zawodowa mieszkańców LSR przyczyni się do realizacji

CELU OGÓLNEGO nr 3 Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023r.

Celu szczegółowego 3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023 roku

Źródło finansowania: Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko - Pomorskiego (EFS)

Oś 11 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność, działanie 11.1

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zidentyfikowane w LSR problemy związane z niewystarczającą aktywnością mieszkańców, niewystarczającymi lub nieadekwatnymi kwalifikacjami mieszkańców wymagającymi podniesienia i aktualizacji, szczególnie w odniesieniu do rynku pracy, aktywności lokalnej, zrównoważonego rozwoju oraz obsługi ruchu turystycznego, niewystarczającym powiązaniem kierunków kształcenia i potrzeb lokalnego rynku pracy, niewystarczającym wykorzystaniem istniejącej infrastruktury (sportowo-rekreacyjnej, turystycznej, kulturowej),

Przedsięwzięcie dotyczy włączenia społecznego osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, polegać będzie na realizacji różnego typu działań aktywizujących społecznie, a także działań integrujących osoby zagrożone ubóstwem i wykluczone ze społecznością lokalną i jej najbliższym otoczeniem.

Typy operacji (projektów) możliwych do realizacji w ramach LSR

1. Działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak:
 - o kluby samopomocy (w tym z programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy),
 - o świetlice środowiskowe (w tym z programem socjoterapeutycznym, programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy),
 - o kluby młodzieżowe (w tym z programem rówieśniczym obejmujące m.in.: rówieśnicze doradztwo, edukację, liderowanie, coaching rówieśniczy),
 - o kluby pracy,
 - o aktywizacja społeczno-zawodowa (w tym szkolenia i podnoszące kompetencje i/lub dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne),
 - o i inne z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym.
2. Działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej z wykorzystaniem m.in.:
 - o usług wzajemnościowych, samopomocowych,
 - o lidera lub animatora aktywności lokalnej oraz obywatelskiej,
 - o i inne rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej.
3. Działania wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej, w tym: działania animacyjne, budowa i rozwój lokalnych partnerstw publiczno-społecznych na rzecz tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych i inne wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej.

Wyższe działania wdrożone zostaną w LSR za pomocą mechanizmu projektów grantowych, w których realizatorami grantów (mikroprojektów) na podstawie umowy o powierzeniu grantu zawartej bezpośrednio z LGD będą mogły być praktycznie wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie odrębnych przepisów).

Grupy docelowe (odbiorcy) przedsięwzięcia:

- osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru LSR,
- otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla wsparcia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym) w tym osoby pełniące obowiązki opiekuńcze)
- podmioty ekonomii społecznej i JST w projektach typu 3.

Tryb wyboru projektów przez LGD (forma wdrożenia): projekty grantowe

1. Projekty typu aktywizacja społeczno – zawodowa (w tym szkolenia i podnoszące kompetencje i dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne); w tym typie projektów wymagane jest osiągnięcie efektu zatrudnieniowego

- minimalna i maksymalna wartość dofinansowania mikroprojektu – zgodnie z zapisami w SzOOP
- minimalna grupa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objęta wsparciem w ramach projektu – określona zostanie w ogłoszeniu konkursowym
- minimalny poziom efektywności zatrudnieniowej zgodny z aktualnie obowiązującymi przepisami/wytycznymi IZ

2. Pozostałe typy projektów

- minimalna wartość dofinansowania mikroprojektu – 20 tys. zł
- minimalna grupa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objęta wsparciem w ramach projektu – brak ograniczenia

Maksymalny poziom współfinansowania - do 80% (lub wyższy w przypadku zmian zapisów w SzOOP RPO WKP).

Przedsięwzięcie 3.2.1 Manowanie chwalby, czyli promocja i informacja
przyczyni się do realizacji

CELU OGÓLNEGO nr 3 Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023r.

Celu szczegółowego 3.2 Zwiększenie skali działań informacyjnych i promocyjnych obszaru do 2023 roku

Źródło finansowania: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020

Poddziałanie: 19.2 – Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Uzasadnienie wyboru przedsięwzięcia oraz sposób realizacji

Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zidentyfikowane w LSR problemy związane z niewystarczająco rozwiniętą kompleksową informacją i promocją turystyczną obszaru,

Procedura konkursowa

Realizacja przedsięwzięcia nastąpi poprzez operacje w następujących zakresach PROW na lata 2014-2020:

- promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych.

Operacje w ramach tego przedsięwzięcia będą mogły realizować wszystkie podmioty, z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz grup nieformalnych.

Maksymalna kwota pomocy: 60.000 - 100.000 zł

Maksymalny % poziomu dofinansowania (kwota wsparcia w ramach LSR):

- jednostki sektora finansów publicznych - 63,63% kosztów kwalifikowalnych
- pozostałe podmioty spoza sektora publicznego – do 95% (wkład finansowy lub niefinansowy min. 5%)
- przedsiębiorcy do 70%

Lista rekomendowanych zadań (nie stanowi ona katalogu zamkniętego): publikacje promocyjne, przewodniki, mapy, aplikacje mobilne, strony internetowe, udział w imprezach targowo – wystawienniczych, akcje promocyjne, innowacyjne metody promocji, wizyty studyjne, imprezy inicjujące cykl.

Grupy docelowe (odbiorcy):

- potencjalni turyści, turyści

Tryb wyboru projektów przez LGD: tryb konkursowy

PROJEKT WSPÓLPRACY

W ramach przedsięwzięcia "Manowanie chwalby, czyli promocja i informacja" zaplanowano także realizację projektu współpracy: „Człowiek i przyroda w Rezerwacie Biosfery "Bory Tucholskie"

Rodzaj współpracy oraz jej partnerzy: Projekt współpracy międzyregionalnej realizowany przez następujące lokalne grupy działania:

- Partnerstwo "Lokalna Grupa Działania "Bory Tucholskie"
- Lokalna Grupa Działania "Sandry Brdy"
- Lokalna Grupa Działania "Gminy Powiatu Świeckiego"

Cel ogólny projektu:

Realizacja i promocja działań na rzecz wsparcia harmonijnego rozwoju lokalnego na bazie zasobów utworzonego przez UNESCO światowego Rezerwatu Biosfery „Bory Tucholskie”.

Cele szczegółowe projektu:

- propagowanie zrównoważonego rozwoju i harmonijnego współistnienia człowieka i przyrody;
- promocja zasobów kulturowych i przyrodniczych Rezerwatu Biosfery „Bory Tucholskie”;
- ograniczanie antropopresji poprzez aktywną ochronę przyrody, w tym kanalizację ruchu turystycznego;
- rozwój przyjaznej naturze oferty turystycznej obszaru partnerskich LGD;
- integracja mieszkańców obszaru LSR wokół wspólnego celu;
- pobudzenie lokalnych inicjatyw mieszkańców na obszarach partnerskich LGD;

Partnerzy projektu zakładają realizację kilku wzajemnie uzupełniających się działań, które służyć będą rozwojowi gospodarczemu obszaru, wykorzystując przy tym a zarazem aktywnie chroniąc cenne zasoby przyrodnicze i kulturowe.

Grupa docelowa: turyści, mieszkańcy obszaru objętego LSR, przedsiębiorcy,

Szacowany koszt LGD Bory Tucholskie: 60.000 zł (zaplanowany w budżecie LSR).

Przewiduje się możliwość realizacji projektu współpracy za kwotę wyższą niż zaplanowana w budżecie LSR, w zależności od przyznania wsparcia w odpowiedzi na złożony wniosek na realizację projektu współpracy.

V.4 Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika

Cele ogólne LSR	Cele szczegółowe LSR	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu	Uzasadnienie wyboru wskaźników
1. Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR w latach 2016 - 2023	1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku	Sztreki, aniejski i bujanki, czyli infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w ramach środków LSR	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Projekty ukierunkowane na poprawę dostępności do infrastruktury turyst. i rekreacyjnej. Zastosowano odpowiadające przedsięwzięciu wskaźniki obowiązkowe dla PROW 2014-2020 w obszarze turystyka.
	1.2 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno - gospodarczemu obszarze LSR do 2023 roku	Feste odnowka, czyli rewitalizacja	Wskaźniki dot. rewitalizacji zostaną określone po przyjęciu Gminnych Programów Rewitalizacji przez gminy z obszaru LSR.		Po przyjęciu GPR do tego przedsięwzięcia przypisane zostaną wskaźniki wskazane w SZOOP RPO W-KP 2014-2020
2. Wsparcie lokalnego rynku pracy na obszarze LSR do 2023r	2.1 Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2023 roku	Dycht nowe interesy, czyli wspieranie tworzenia nowych przedsiębiorstw	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w ramach środków LSR	Liczba utworzonych miejsc pracy	Projekty ukierunkowane na tworzenie miejsc pracy poprzez wsparcie inwestycyjne lokalnych firm a także inicjowanie powstawania nowych przedsiębiorstw
		Wspomóżka obywateli, czyli rozwój istniejących przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze LSR	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w ramach środków LSR		Zastosowano odpowiadające przedsięwzięciu wskaźniki obowiązkowe dla PROW 2014-2020 w obszarze przedsiębiorczość
3. Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023r.	3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023	Borowiaki zawdy chantne do roboty w kupie, czyli wydarzenia integracyjne i aktywizujące	liczba szkoleń w ramach środków LSR	Liczba osób przeszkolonych w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem	Projekty grantowe ukierunkowane na aktywizację i integrację mieszkańców obszaru LSR. Zastosowano odpowiadające przedsięwzięciu wskaźniki obowiązkowe dla PROW 2014-2020 w obszarach:
			liczba przedsięwzięć	Liczba osób które wzięły	
				60	

	mieszkańców	<p>Wichajstry i dinksy, czyli aktywizacja społeczno - zawodowa mieszkańców LSR</p>	<p>integracyjnych i aktywizacyjnych, innych niż szkoleniowe w ramach środków LSR</p> <p>Liczba zrealizowanych projektów współpracy, w tym projektów współpracy międzynarodowej</p> <p>Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie w ramach środków LSR</p>	<p>udział w wydarzeniach integracyjnych i aktywizujących mieszkańców</p> <p>Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna</p>	<p>przedsięwzięcia szkoleniowe, projekty współpracy a także własne wskaźniki w odniesieniu do działań aktywizacyjnych i integracyjnych.</p> <p>Projekty grantowe ukierunkowane na aktywizację społeczno – zawodową osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym projekty z zakresu aktywizacji społeczno – zawodowej w wymiarze zatrudnieniowym. Wybrano wskaźniki odpowiadające wszystkim w SzOOP RPO W-KP 2014-2020 dla tego typu projektów.</p> <p>Projekty ukierunkowane na promocję obszaru LSR. Zastosowano odpowiadające przedsięwzięciu wskaźniki obowiązkowe dla PROW 2014-2020 w obszarze</p>
3.2 Zwiększenie skali działań informacyjnych obszaru LSR do 2023 roku	<p>Marowanie chwalby, czyli promocja i informacja</p>	<p>Liczba przedsięwzięć informacyjnych i promocyjnych w ramach środków LSR</p>	<p>Liczba obiorców przedsięwzięć informacyjnych i promocyjnych</p>	<p>Projekty ukierunkowane na promocję obszaru LSR. Zastosowano odpowiadające przedsięwzięciu wskaźniki obowiązkowe dla PROW 2014-2020 w obszarze</p>	

			Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej w ramach środków LSR	Liczba skierowanych następujących docelowych: przedsiebiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne	projektów do grup	projekty współpracy a także własne wskaźniki w odniesieniu do działań informacyjnych i promocyjnych.
Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy w ramach środków LSR						

Szczegółowy zestaw wskaźników wraz ze wskazaniem jednostek miary i wartości docelowych zawiera poniższa tabela.

Formularz: Cele i wskaźniki LSR "Dekret do borowiackiej grypy"

1.0	CEL OGÓLNY 1	Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2023r.						
2.0	CEL OGÓLNY 2	Wsparcie lokalnego rynku pracy na obszarze LSR do 2023 r.						
3.0	CEL OGÓLNY 3	Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023 r.						
1.1		Zwiększenie dostępności do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku						
1.2		Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno – gospodarczemu obszaru LSR do 2023 roku						
2.1	CELE	Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2023 roku						
3.1	SZCZEGÓLNE	Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023 roku						
3.2		Zwiększenie skali działań informacyjnych i promocyjnych obszaru LSR do 2023 roku						
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	<i>stan początkowy 2013 rok</i>	<i>plan 2023 rok</i>		<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>	
W1.0		Średnia wartość salda migracji za lata 2014-2023 korzystniejsza od -70	osoby	(-87)	(-70)		GUS/BDL (przewaga odpływu nad napływem nie większa niż 70 osób)	
W2.0		Wzrost wskaźnika zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	szkl.	70,25	71,25		Obliczenia własne na podst. GUS	
W3.0		Wzrost liczby osób pracujących	osoby	7465	7487		GUS/BDL (wskaźnik określający wpływ LSR na realizację strategii rozwoju regionu)	
W3.0		Wzrost liczby organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych)	sztuka	176	186		KRS/dane JST (wskaźnik określający wpływ LSR na realizację strategii rozwoju regionu)	
W3.0		Wzrost liczby inicjatyw lokalnych realizowanych przez organizacje pozarządowe oraz mieszkańców w ramach środków LSR do 2023	sztuka	0	20		Dane LGD/ankiety monitorujące	
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	<i>stan początkowy 01.2016 Rok</i>	<i>plan 2023 rok</i>		<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>	
W1.1		Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w ramach LSR	osoba	0	4400		Obliczenia własne na podst. GUS Liczony jako liczba osób zamieszkujących w miejscowościach, w których powstała infrastruktura wg stanu na 31.12.2023r.	
W1.2		Wskaźnik dot. rewitalizacji zostanie	osoba	-	-		dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca	

określony po przyjęciu Gminnych Programów Rewitalizacji przez gminę z obszaru LSR.														
w2.1	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach środków LSR	sztuka	0				29	dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca Liczba miejsc pracy w przeliczeniu na etaty średnioroczne.						
w3.1	Liczba osób przeszkolonych w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych ww. wsparciem w ramach środków LSR	osoba	0				200/80	dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca						
w3.1	Liczba osób które wzięły udział w wydarzeniach integracyjnych i aktywizujących mieszkańców wsparciem w ramach środków LSR	osoba	0				700	dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca						
w3.1	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne, zrealizowane w ramach środków LSR	sztuka	0				1	dane własne LGD						
w3.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoba	0				51	dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca						
w3.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	osoba	0				28	dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca						
w3.1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	osoba	0				104	dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca						
W3.2	Liczba obiorów przedsięwzięć informacyjnych i promocyjnych zrealizowanych w ramach środków LSR	osoba	0				25.000	dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca						
W3.2	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne, zrealizowane w ramach środków LSR	sztuka	0				1	dane własne LGD						
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Jednostka miary		wartość		Wskaźniki produktu		Źródło danych/sposób pomiaru					
Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy itp.)		nazwa	początkowa 01.2016 rok		końcowa 2023 Rok									
konkurs, projekt grantowy		Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów	sztuka		0		24		dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca					
1.1.1.1		Sztreki, antrejk i bujawki, czyli infrastruktura	Mieszkańcy obszaru LSR, turyści		64									

	<p>turystyczna i rekreacyjna</p>		<p>infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w ramach środków LSR</p>					
1.1.2	<p>Feste odnowka, czyli rewitalizacja</p>	<p>mieszkańcy obszaru, w szczególności osoby zagrożone wykluczeniem społecznym</p>	<p>Wskaźniki dot. rewitalizacji zostaną określone po przyjęciu Gminnych Programów Rewitalizacji przez gminy z obszaru LSR.</p>	-	-			
2.1.1	<p>Dycht nowe interesy, czyli wspieranie tworzenia nowych przedsiębiorstw.</p>	<p>mieszkańcy obszaru LSR, w szczególności grupy defaworyzowane</p>	<p>Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa w ramach środków LSR</p>	sztuکا	0	16	<p>dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca</p>	
2.1.2	<p>Wspomóżka obstojałych interesów, czyli rozwój istniejących przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze LSR</p>	<p>Przedsiębiorcy</p>	<p>Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w ramach środków LSR</p>	sztuکا	0	13	<p>dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca</p>	
3.1.1	<p>Borowiaki zawdy chantne do roboty w kupie, czyli wydarzenia integracyjne i aktywizujące mieszkańców obszaru LSR</p>	<p>mieszkańcy obszaru LSR</p>	<p>liczba szkoleń w ramach środków LSR</p>	sztuکا	0	10	<p>dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca</p>	
		<p>projekt grantowy, projekt współpracy</p>	<p>liczba przedsięwzięć integracyjnych i aktywizacyjnych, innych niż szkoleniowe w ramach środków</p>	sztuکا	0	35	<p>dane od Beneficjenta/ankieta monitorująca</p>	
						65		

SUMA			LSR		szuka	0	3	Dokumentacja własna LGD
			Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy w ramach środków LSR					

V.5 Wskaźniki realizacji LSR: źródła pozyskania danych do pomiaru, sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych, stan początkowy i docelowy wskaźnika

Pomiar postępów w realizacji LSR odbywać się będzie na podstawie danych pozyskiwanych z różnych źródeł:

- dane statystyczne z GUS,
- dokumentacja oraz badania własne LGD,
- dokumentacja oraz sprawozdania beneficjentów z realizacji operacji.

Pomiar, w przypadku wskaźników produktu i rezultatu, będzie prowadzony systematycznie, w okresach rocznych, przy czym uaktualnienie danych będzie następować na dzień 31 grudnia danego roku kalendarzowego. W odniesieniu do planu działania wskaźniki będą wyliczane na koniec okresów 3-letnich, tzn. za lata 2016-2018, 2019-2021 oraz 2022-2023. W przypadku wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania ich wartość obliczana będzie jako różnica pomiędzy wartością wskaźnika na koniec wskazanego okresu, a jego wartością początkową.

W odniesieniu do wskaźników produktu i rezultatu w ustalaniu wartości początkowej odniesiono się do wskaźników zrealizowanych lub planowanych do realizacji jedynie przy wsparciu środków finansowych LSR 2016-2023. Mając więc na uwadze, że realizacja LSR przypadnie na okres 2016-2023 jako wartość początkową przyjęto każdorazowo "0" (stan na styczeń 2016r.). Tam, gdzie wartość początkowa jest możliwa do określenia na poziomie innym niż „0”, wykorzystano dostępne dane statystyczne (wg wartości na 31.12.2013 - zgodnie z narządą, przez MRIRW datą określającą stan liczby mieszkańców LSR). Stan docelowy wskaźników określono na podstawie doświadczeń z realizacji LSR w latach 2009-2015, wielkości budżetu na poszczególne cele i przedsięwzięcia oraz dokonując analizy potencjałów i rozoznania potrzeb lokalnej społeczności (w tym wywiadów przeprowadzonych z przedstawicielami samorządu i sektora społecznego, przede wszystkim członków LGD Bory Tucholskie”).

VI SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW

VI.1 Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno - instytucjonalnych

Wstępne założenia procedur wyboru operacji (w tym lokalnych kryteriów wyboru) zostały wypracowane przez Grupę Roboczą (uwzględniając istniejący stan prawny oraz zalecenia Pokontrolne Samorządu Województwa dot. procedury oceny wniosków w okresie 2007-2013 w LGD Bory Tucholskie), a następnie przedyskutowane z Grupą Partycypacyjną. Pracownicy biura opisali zgłoszone postulaty i propozycje rozwiązań w spójną całość zgodnie z przepisami prawa. Bardzo istotna była na tym etapie współpraca w ramach Sieci Kujawsko-Pomorskich LGD oraz konsultacje z Instytucją Zarządzającą, która zgłaszała swoje uwagi do zaproponowanych procedur. Finalnie procedury wyboru konsultowane były podczas spotkania Grupy Partycypacyjnej (3.12.2015r.), otwartego spotkania konsultacyjnego (9.12.2015.) oraz w ramach Punktu Informacyjno - Konsultacyjnego (w formie elektronicznej oraz w Biurze LGD).

Procedury powstały w celu efektywnego wykorzystania środków finansowych w ramach budżetu LSR i pobudzenia gospodarki na obszarze LSR. Założeniem wprowadzonych procedur jest możliwość wyboru operacji, których realizacja przekłada się bezpośrednio na poziom osiągnięcia zawartych w strategii celów i wskaźników, a w związku z tym na realizację LSR. Procedury pozwalają na przeprowadzenie niedyskryminującego, przejrzystego i pozwalającego uniknąć ryzyka wystąpienia konfliktu interesu procesu decyzyjnego. Natomiast założeniem wypracowanych kryteriów było ich bezpośrednie powiązanie z wynikami diagnozy społecznej terenu LGD.

Przyjęte procedury mogą ulec zmianom na etapie rozpatrywania Wniosku o wybór Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność lub na etapie wdrażania LSR na wezwanie Samorządu Województwa.

Opis przyjętych rozwiązań

Organem decyzyjnym Partnerstwa LGD Bory Tucholskie" jest Rada Decyzyjna. Do jej wyłącznej kompetencji, zgodnie z §14 Statutu należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR. Rada działa zgodnie z Regulaminem Rady, przyjętym przez Walne Zebranie Członków. Oceny i wyboru wniosków Członkowie Rady dokonują w oparciu o "Procedury wyboru operacji w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność "Dekel do borowiackiej grapy" oraz przepisy odnoszące się do poszczególnych funduszy, w ramach których finansowana jest LSR.

W przyjętych procedurach oceny i wyboru operacji uwzględniono opis następujących elementów:

1. sposób udostępnienia procedur do wiadomości publicznej (strona internetowa Partnerstwa LGD Bory Tucholskie)
2. zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (w tym: ocenę wniosków, dokumentowanie oceny, wzory dokumentów),
3. sposób organizacji naborów wniosków,
4. podawanie do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy (informacje te będą udostępniane na stronie internetowej Partnerstwa)
5. szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu
6. procedury realizacji projektów grantowych

Przyjęte procedury są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS, a ponadto:

1. są niedyskryminujące, przejrzyste
2. pozwalają uniknąć ryzyka konfliktu interesów (Członkowie Rady podpisują deklarację poufności i bezstronności, zgodnie z określonym w procedurach wzorem, a ponadto LGD prowadzi rejestr interesów Członków Rady)
3. przewidują regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego
 - Zgodnie z §14 statutu, wybór operacji dokonywany jest w formie uchwały Rady, podjętej zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania zgodnie z pisemną procedurą gwarantującą, że co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi.

- zgodnie z Regulaminem Rady Członkowie Rady mają obowiązek osobistego uczestniczenia w posiedzeniach Rady. Udzielanie przez Członka Rady pełnomocnictwa do udziału w pracach Rady jest niedopuszczalne
4. szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe
 - w przypadku uzyskania jednakowej ilości punktów przez dwie lub więcej operacji o kolejności na liście operacji wybranych, decyduje wyższy udział kwoty wkładu własnego do wartości kosztów kwalifikowalnych operacji. W drugiej kolejności o miejscu na liście decyduje niższa kwota dofinansowania operacji, a w trzeciej kolejności data i godzina przyjęcia wniosku w Biurze LGD.
 5. zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru
 6. określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu (dla wnioskodawców innych niż LGD jest to protest składany do samorządu Województwa Kujawsko - Pomorskiego, a dla grantobiorców - odwołanie od decyzji Rady).
 7. uwzględniają ustanowienie osoby/komisji której zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu
 - opiekunem procesu jest Dyrektor Biura LGD lub w razie jego nieobecności wyznaczony członek Zarządu, obsługę techniczną zapewnia Biuro LGD
 8. dotyczą procesu wyboru grantobiorców, sposobu rozliczania, monitoringu i kontroli grantów

VI.2. Ustanawianie i zmiana kryteriów wyboru

Proces opracowywania i konsultowania z lokalną społecznością kryteriów wyboru opisany został w podrozdziale VI.1. Ostateczny kształt kryteriów został przyjęty uchwałą Zarządu Partnerstwa "Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie" w ramach dokumentu pod nazwą "Procedury wyboru operacji w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Dekel do borowiackiej grapy".

W ramach lokalnych kryteriów wyboru dokonuje się oceny zgodności z LSR oraz oceny wg lokalnych kryteriów wyboru. Kryteria zapewniają premiowanie operacji przyczyniających do osiągnięcia celów i wpływają na osiąganie wskaźników produktu i rezultatów, co łącznie z powiązaniem kryteriów z diagnozą opisane jest w dokumencie pod nazwą "Procedury wyboru operacji w ramach LSR" (i załączniki do wniosku o wybór LSR). Aby operacja mogła zostać wybrana do dofinansowania przez Radę LGD oprócz spełniania warunku zgodności z LSR musi spełnić również warunek uzyskania minimalnej liczby punktów przy ocenie wg lokalnych kryteriów oceny operacji (nie mniej niż 40% maksymalnej liczby punktów, przy czym liczba punktów będzie określana indywidualnie dla danego zestawu lokalnych kryteriów wyboru). Skonstruowanie jednego uniwersalnego zestawu kryteriów uznano za niemożliwe ze względu na specyfikę poszczególnych przedsięwzięć (charakter operacji, grupa beneficjentów, itp). Sporządzono więc oddzielne zestawy lokalnych kryteriów dla każdego przedsięwzięcia. Przyjęte kryteria mogą zostać rozszerzone na wezwanie Samorządu Województwa o kryteria formalne (nie punktowe) wynikające ze specyfiki poszczególnych programów, w ramach których finansowana jest LSR.

Lokalne kryteria wyboru, podobnie jak sama LSR, będą ewoluowały w czasie, co może powodować konieczność ich zmiany lub pewnej modyfikacji w kontekście zmieniających się uwarunkowań i potrzeb. Procedura zmiany lokalnych kryteriów została sformułowana już na etapie opracowania LSR, również w ramach konsultacji ze społecznością lokalną, stwarzając gwarancję ewentualnego uruchomienia w przyszłości swoistego mechanizmu naprawczego w sytuacji, gdyby np. zaproponowane początkowo zestawy kryteriów selekcji nie przynosiły oczekiwanych rezultatów lub wręcz w niekorzystny sposób realizowały politykę wsparcia LGD zapisaną w LSR. Zmiany lokalnych kryteriów opisane zostały w §34 Regulaminu Organizacyjnego Rady Decyzyjnej, przyjętego uchwałą Walnego Zebrania Członków. Uprawnieni do wystąpienia o zmianę kryteriów zgodności z LSR oraz lokalnych kryteriów wyboru są Delegaci na Walne Zebranie Członków. Pisemną propozycję zmian wraz ze szczegółowym uzasadnieniem należy złożyć do Zarządu LGD, który rozpatruje propozycje zmian, przy czym może je zatwierdzić po przeprowadzeniu konsultacji społecznych. W przypadku zmiany kryteriów zgodności z LSR oraz lokalnych kryteriów wyboru będą one obowiązywać w konkursach ogłoszonych po dniu zatwierdzenia zmian.

3. Innowacyjność w kryteriach wyboru

Innowacyjność jest jednym z kryteriów wyboru operacji do dofinansowania. Podczas konsultacji z Grupą Roboczą uzgodniono następującą definicję innowacyjności:

Za innowacyjne uznaje się operacje przewidujące zastosowanie nowych rozwiązań w dziedzinie produktu, technologii, technik organizacji lub urządzeń i sprzętu nie stosowanych do tej pory na tym obszarze. Wysoko punktowane będą operacje, których innowacyjność projektu będzie dotyczyła jak największego obszaru.

W procesie oceny operacji innowacyjność oceniana będzie w następujący sposób:

Przedsięwzięcie jest innowacyjne na poziomie:

- 1 pkt.- Wnioskodawcy
- 2 pkt.- gminy
- 3 pkt. - obszaru LGD
- 0 pkt. - nie dotyczy

Punkty przyznawane są tylko za spełnienie jednego z kryteriów (najwyżej punktowanego)

4. Realizacja projektów grantowych i operacji własnych

LGD planuje realizację projektów grantowych w ramach środków PROW oraz RPO (oś 11). Dla przejrzystości stosowanych procedur opracowano osobne zestawy kryteriów dla każdego z projektów grantowych. Opracowany został wzór ogłoszenia o naborze, regulamin naboru i oceny wniosków oraz właściwe formularze wniosków. Wszystkie te elementy zawarte są w dokumencie pod nazwą "Procedury wyboru operacji w ramach Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Dekel do borowiackiej grapy" (załącznik do wniosku o wybór LSR).

Granty (szczegółowo opisane w rozdziale V.3) zaplanowano w ramach następujących celów i przedsięwzięć:

CO1. Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2023 roku

CSz 1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2022 roku

P 1.1.1. Sztreki, antrejki i bujawki, czyli infrastruktura turystyczna i rekreacyjna

- Finansowanie w ramach PROW.

Wskaźnikiem produktu będzie *Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej w ramach środków LSR*

CO3 Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023 r.

CSz 3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023 roku

P 3.1.1 Borowiaki zawdy chantne do roboty w kupie, czyli wydarzenia integracyjne i aktywizujące mieszkańców

- Finansowanie w ramach PROW.

Wskaźnikiem produktu będzie *Liczba szkoleń oraz Liczba przedsięwzięć integracyjnych i aktywizacyjnych, innych niż szkoleniowe w ramach środków LSR*

P 3.1.2 Wichajstry i dinsky, czyli aktywizacja społeczno – zawodowa mieszkańców LSR

- Finansowanie w ramach RPO (oś 11). Wskaźnikiem produktu będzie Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie. Zaplanowano projekty grantowe realizowane w ramach 2 typów projektów:

- aktywizacja społeczno – zawodowa (w tym szkolenia; operacja zgodna z typem 1e oś 11 SzOOP RPO WK-P);

- inne działania środowiskowe (typ 1 a, b, c, d, f, 2, 3 oś 11 SzOOP RPO WK-P).

Projekty własne - na etapie składania wniosku o wybór LSR, LGD nie planuje realizacji projektów własnych. Przewidziano jednak możliwość wprowadzenia takiego trybu, jeżeli będzie to wynikało z przeprowadzonej ewaluacji.

5. Wysokość wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej

W ramach PROW 2014 - 2020 ustalono wysokość wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej na poziomie 60 000,00 zł. Kwotę tę określono uwzględniając kilka czynników:

- średnia wielkość wsparcia przyznawanego na rozpoczęcie działalności gospodarczej w okresie 2007-13 przez LGD "Bory Tucholskie" (w ramach *Różnicowania w kierunku działalności nierolniczej oraz Tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw*) wyniosła 74.645 zł - udzielono wsparcia na realizację 7 projektów na łączną kwotę 522.516,40 zł

- na podstawie spotkań konsultacyjnych prognozuje się, że oczekiwać można dużego zainteresowania ze strony osób mających zamiar rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, stąd też za zasadne uznano ustalenie takiej kwoty wsparcia, która pozwoli na dofinansowanie większej ilości projektów.

Kwota 60.000zł przyznawana na rozpoczęcie działalności gospodarczej będzie kwotą stałą, a opracowany przez Beneficjenta biznes plan będzie musiał być uzasadniony ekonomicznie.

6. Podstawowe zasady ustalania wysokości wsparcia na realizację operacji (PROW)

Uwzględniając przepisy wynikające z Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020, Partnerstwo LGD Bory Tucholskie przyjęło następującą intensywność pomocy:

w zależności od kategorii beneficjenta

1. Osoby fizyczne rozpoczynające działalność gospodarczą – 60,000,00 (kwota ustalona przez LGD),
2. Podmioty gospodarcze poszerzające swoją działalność – do 300.000,00 (kwota ustalona przez MRiRW),
3. Jednostki samorządu terytorialnego – wysokość dofinansowania operacji 63,63%

W przypadku beneficjentów sektora publicznego (JST, instytucje kultury) w ramach działania M19 – „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER wykluczono możliwość skorzystania z dofinansowania działań z zakresu infrastruktury kultury.

5. Grantobiorcy – maksymalnie 100 000 zł. Wyklucza się możliwość przyznania wsparcia dla sformalizowanych grup nieposiadających osobowości prawnej, które ubiegają się o przyznanie za pośrednictwem podmiotu posiadającego osobowość prawną.

Limity pomocy na operacje

W ramach LSR "Dekel do borowiackiej grapy" w przedsięwzięciach finansowanych z EFRROW ustalono zgodnie z odpowiednimi przepisami następującą intensywność pomocy:

Przedsięwzięcie	Tryb	Rodzaj beneficjenta	Wysokość wsparcia	Intensywność wsparcia
1.1.1. Sztreki, antrejki i bujawki, czyli infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	Procedura konkursowa	Jednostki samorządu terytorialnego	bez limitu	63,63%
	Procedura grantowa	Pozostałe uprawnione podmioty (zgodnie z Rozp. Min. RiRW) z wyłączeniem osób fizycznych i grup nieformalnych	do 50 tys. zł na mikrogrant	Do 95% - wkład finansowy min. 2,5% - wkład niefinansowy min. 2,5%
2.1.1 Dycht nowe interesy, czyli wspieranie tworzenia nowych przedsiębiorstw	Procedura konkursowa	Osoby fizyczne, zgodnie z Rozp. Min. RiRW	60.000 zł	100% (premia na rozpoczęcie działalności)
2.1.2 Wspomóżka obywateli interesów, czyli rozwój istniejących przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze LSR. 2,04 mln	Procedura konkursowa	Podmioty prowadzące działalność gospodarczą	Do 300.000 zł	Do 70% kosztów kwalifikowalnych
3.1.1 Borowiaki zawdy chantne do roboty w kupie, czyli wydarzenia integracyjne i aktywizujące mieszkańców	Procedura grantowa	Jednostki sektora finansów publicznych	Do 20 tys. zł na mikrogrant	63,63%
		Pozostałe uprawnione podmioty (zgodnie z Rozp. Min. RiRW) z wyłączeniem grup nieformalnych)		Do 95% Wkład własny min. 5% finansowy lub niefinansowy
3.2.1 Manowanie chwalby, czyli promocja i informacja	Procedura konkursowa	Jednostki sektora finansów publicznych	60.00 - 10.000 zł	63,63%
		Pozostałe uprawnione podmioty (zgodnie z Rozp. Min. RiRW) z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej oraz grup nieformalnych		Do 95% (wkład własny min. 5% finansowy lub niefinansowy)
		Przedsiębiorcy		Do 70%

VIII BUDŻET LSR

VIII.1. Ogólna charakterystyka budżetu w tym wskazanie funduszy EFSI stanowiących źródło finansowania LSR w latach 2014-2020

Lokalna Strategia Rozwoju „Dekel do borowiackiej grapy” opracowana przez Partnerstwo Lokalna Grupa Działania Bory Tucholskie to strategia wielofunduszowa, zakładająca finansowanie z trzech źródeł: Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejski Fundusz Społeczny oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

Nazwa funduszu UE	Program	Działanie	Kwota (PLN)
Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020 (PROW)	Poddziałanie 19.2 - Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	6 000 000
		Poddziałanie 19.3 - Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania	120 000
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2014 - 2020 (RPO WK-P)	Oś priorytetowa 7 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność	6 554 292
Europejski Fundusz Społeczny		Oś priorytetowa 11 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR	2 660 000
Fundusz wiodący		Wsparcie funkcjonowania LGD (koszty bieżące i aktywizacja/animacja)	2 250 000
RAZEM			17 584 292

- wysokość środków na poddziałania 19.2 wynika z liczby ludności zamieszkującej obszar objęty LSR. (zgodnie z zał. 6 do Regulaminu konkursu na wybór LGD „Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR”) - wg stanu na dzień 31.12.2013 r. były to 48.283 osoby .

- wysokość kosztów na działanie 19.3 PROW ustalono na poziomie 2% kwoty limitu przeznaczonej na działanie 19.2 PROW (zgodnie z zał. 6 do Regulaminu konkursu na wybór LGD „Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR”)

- 50% budżetu wskazanego na poddziałanie 19.2 przeznaczono, zgodnie z założeniem PROW, na realizację przedsięwzięć związanych z tworzeniem miejsc pracy

- w przypadku PROW kwota zaplanowana w ramach LSR obok pomocy przewidzianej na wsparcie beneficjentów obejmuje także krajowy wkład środków publicznych pochodzących ze środków własnych beneficjentów, będących podmiotami sektora finansów publicznych w wysokości zapewniającej współfinansowanie wkładu EFRROW

- w związku z wielofunduszowym charakterem LSR, koszty funkcjonowania LGD (koszty bieżące i aktywizacja/animacja) zostaną pokryte z wyznaczonego funduszu tzw. funduszu wiodącego, który zostanie wskazany przez Samorząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego

- Wysokość środków na realizację LSR zaplanowanych na operacje dedykowane grupom defaworyzowanym:
 - w ramach RPO WK-P - 8.800.000 zł (100%)
 - w ramach PROW - 1.836.000 zł (30%)

VIII.2 Powiązania budżetu z celami LSR.

Przedsięwzięcia	Wartość (PLN)	Cele szczegółowe LSR	Wartość (PLN)	Cel ogólny LSR	Wartość (PLN)
1.1.1 Sztreki, antrejki i bujawki, czyli infrastruktura turystyczna i rekreacyjna	2 000 000	1.1 Zwiększenie dostępności do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR do 2023 roku	2 000 000	I. Zwiększenie atrakcyjności obszaru LSR do 2023 roku	8 554 292
1.2.1 Feste odnowka, czyli rewitalizacja	6 554 292	1.2 Zwiększenie dostępności do infrastruktury sprzyjającej ożywieniu społeczno - gospodarczemu obszaru LSR do 2023 roku	6 554 292		
2.1.1 Dycht nowe interesy, czyli wspieranie tworzenia nowych przedsiębiorstw	960 000	2.1 Wsparcie przedsiębiorczości na obszarze LSR do 2023 roku	3 000 000	II. Wsparcie lokalnego rynku pracy na obszarze LSR do 2023r.	3 000 000
2.1.2 Wspomóżka obstojałych interesów, czyli rozwój istniejących przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze LSR	2 040 000				
3.1.1 Borowiaki zawdy chantne do roboty w kupie, czyli wydarzenia integracyjne i aktywizujące mieszkańców	560 000	3.1 Aktywizacja i integracja mieszkańców obszaru LSR do 2023 roku	3 780 000	III Rozwój kapitału społecznego obszaru LSR do 2023r.	3 780 000
3.1.2 Wichajstry i dinksy, czyli aktywizacja społeczno - zawodowa mieszkańców LSR	2 660 000				
3.2.1 Manowanie chwalby, czyli promocja i informacja	560 000				
Razem					15 334 292

Kwota 2 250 000zł na wsparcie funkcjonowania LGD ujęta jest w planie komunikacji.

VIII.3. Zasady premiowania projektów, w których wkład własny Wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy. Wkład własny Wnioskodawcy przekraczający intensywność pomocy premiowany jest **podczas oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru**. Dotyczy to następujących przedsięwzięć:

Przedsięwzięcie 1.2.1 Feste odnówka, czyli rewitalizacja

Wysokość wkładu własnego Wnioskodawcy	Kryterium preferuje operacje o wkładzie własnym Wnioskodawcy przekraczającym intensywność pomocy przewidzianej w ramach Przedsięwzięcia Feste Odnówka	10 pkt - wnioskodawca zakłada wyższy poziom wkładu własnego niż minimalny wkład określony w LSR o minimum 5 punktów procentowych 7 pkt - wnioskodawca zakłada wyższy poziom wkładu własnego niż minimalny wkład określony w LSR o minimum 3 punkty procentowe 5 pkt. - wnioskodawca zakłada wyższy poziom wkładu własnego niż minimalny wkład określony w LSR o minimum 2 punkty procentowe 0 pkt - wnioskodawca nie zakłada wyższego poziomu wkładu własnego niż minimalny wkład określony w LSR
---------------------------------------	---	--

Przedsięwzięcie 2.1.2 Wspomózka obstojałych interesów, czyli rozwój istniejących przedsiębiorstw funkcjonujących na obszarze LSR

Wkład własny Wnioskodawcy	Preferuje się Wnioskodawców, którzy zadeklarują wkład własny wyższy niż minimalny przewidziany w ramach Przedsięwzięcia Wspomózka obstojałych interesów (30%) Wkład własny rozumiany jest jako różnica między kosztami kwalifikowanymi projektu, a wnioskowaną kwotą pomocy, jako odsetek kosztów kwalifikowalnych projektu.	11 pkt - zadeklarowany wkład własny jest wyższy niż 40% kosztów kwalifikowalnych (> 40%) 7 pkt - zadeklarowany wkład własny mieści się w przedziale powyżej 35% do 40% (włącznie) kosztów kwalifikowalnych (35% < ww =< 40%) 3 pkt - zadeklarowany wkład własny mieści się w przedziale powyżej 30% do 35% (włącznie) kosztów kwalifikowalnych (30% < ww < 35%) 0 pkt - zadeklarowany wkład własny jest równy 30% (ww = 30%)
---------------------------	--	---

Przedsięwzięcie 3.1.2 Wichajstry i dinksy, czyli aktywizacja społeczno - zawodowa mieszkańców LSR

Wysokość wkładu własnego Wnioskodawcy	Kryterium preferuje operacja o wkładzie własnym Wnioskodawcy przekraczającym intensywność pomocy przewidzianej w ramach przedsięwzięcia Wichajstry i dinksy	4 pkt - wkład własny jest wyższy od wymaganego wkładu minimalnego o ponad 5 punktów procentowych 2 pkt - wkład własny jest wyższy od wymaganego wkładu minimalnego do 5 punktów procentowych 0 pkt - wkład własny jest równy minimalnemu wymaganemu w ramach przedsięwzięcia
---------------------------------------	---	--

Ponadto w procedurze wyboru operacji przewidziano, że w przypadku równej liczby punktów, o miejscu na liście operacji wybranych decyduje wyższy udział kwoty wkładu własnego do wartości kosztów kwalifikowanych operacji. W drugiej kolejności o miejscu na liście decyduje niższa kwota dofinansowania, a w trzeciej data i godzina przyjęcia wniosku w Biurze LGD.

